

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΤΜΗΜΑ : ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

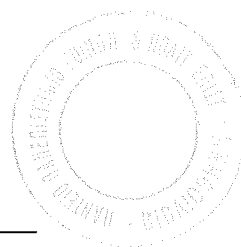
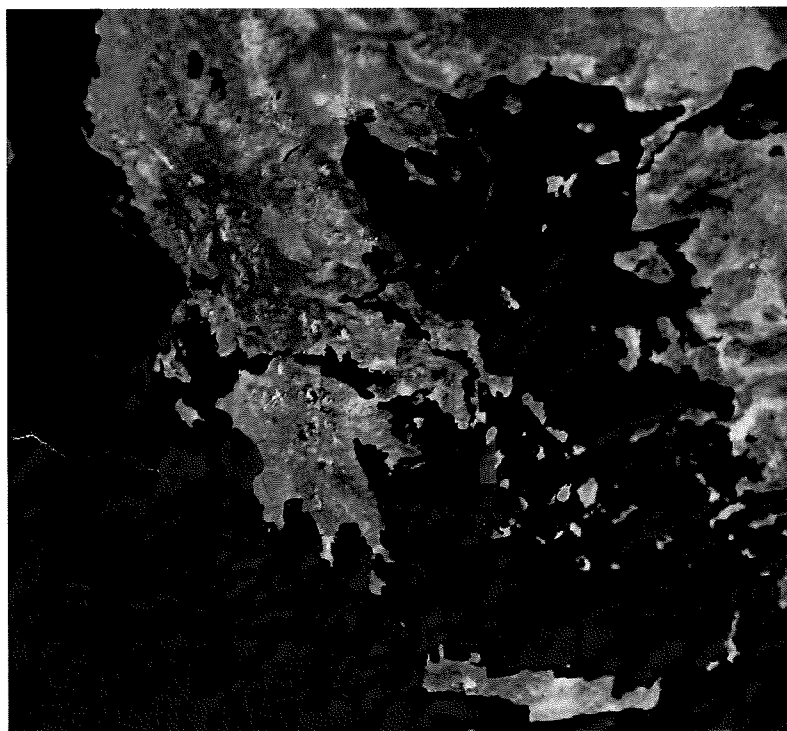
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Ζ. ΔΕΜΑΘΑΣ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΔΗΛΑΝΑ

ΘΕΜΑ :
**ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ
ΤΗΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ**

ΑΘΗΝΑ, 2005

ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ	1
<i>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</i>	1
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ	4
Εισαγωγή	4
Το ξεκίνημα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής	4
Οι πρώτες προσπάθειες για κοινή αγροτική οργάνωση πριν την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα	6
Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα	7
Η έναρξη της ΚΑΠ	9
Ποιοι ήταν οι στόχοι της ΚΑΠ;	12
Πολιτική στήριξης εισοδήματος, πολιτική εγγυήσεων	12
Ίδρυση και δημιουργία των Κοινών Οργανώσεων Αγοράς	14
Λειτουργία των κοινών οργανώσεων αγοράς	14
Η διαρθρωτική πολιτική της ΚΑΠ	17
Αποτίμηση της επίδρασης της ΚΑΠ	28
ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΑΝ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ	30
<i>Εισαγωγή</i>	30
<i>Βασικά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της Ελληνικής γεωργίας</i>	31
<i>Εξέλιξη της χρήσης γης καλλιεργούμενων εκτάσεων</i>	32
Εξέλιξη οικονομικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών της γεωργίας	41
Παρουσίαση των κυριότερων διαρθρωτικών προβλημάτων	46
Οι αγρότες είναι σε μεγάλο ποσοστό (περισσότερο από 45%) μεγάλης ηλικίας με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Το μορφωτικό επίπεδο των νεότερων αγροτών είναι υψηλότερο αλλά παρατηρείται σημαντική υστέρηση σε γεωργική εξειδίκευση	50
ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΠ	58
Εισαγωγή	58
Οι πρώτες αλλαγές στην ΚΑΠ	58
Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ το 1992 (Μεταρύθμιση Mc Sharry)	59
Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ του 1999 (Ατζέντα 2000)	62
Η νέα μεταρρύθμιση της ΚΑΠ του 2003 (Ενδιάμεση αναθεώρηση)	64
Τα κυριότερα σημεία της νέας μεταρρύθμισης είναι τα ακόλουθα:	64
Οι μεταρρυθμίσεις αναλυτικά και η δυνητική εφαρμογή τους στην Ελλάδα	66
Η εφαρμογή της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ στην Ελλάδα	77
Ενιαία ενίσχυση	77
Εισαγωγή	88
Εκτιμήσεις των Επιπτώσεων της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ όπως τις δημοσίευσε η Επιτροπή της Ε.Ε	88
Η θέση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΟΚΕ)	91
Η πρώτη αντίδραση των COPA COGECA	93
Η θέση του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων	100
Η θέση της Πανελλήνιας Συνομοσπονδίας Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών ΠΑΣΕΓΕΣ	103
Θέσεις του Γεωτεχνικού Επιμελητήριου της Ελλάδας (ΓΕΩΤΕΕ)	106

<i>Θέσεις Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.....</i>	113
Σύνοψη των θέσεων των παραπάνω φορέων	115
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	117
Ενιαία Ενίσχυση	117
Πολλαπλή συμμόρφωση.....	119
Διαφοροποίηση	120
<i>Ευκαιρίες.....</i>	120
Σύστημα παροχής συμβουλών	121

ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η γεωργία στηρίζει μια πολύμορφη αγροτική κοινότητα, που δεν αποτελεί μόνο βασικό στοιχείο πλούτου του ευρωπαϊκού πολιτισμού, αλλά και διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο στη διατήρηση του περιβάλλοντος σε υγιή κατάσταση. Η γεωργία, η φύση και οι αγροτικές κοινωνίες αλληλεπιδρούν σε βάθος. Η γεωργία έχει συντελέσει ανά τους αιώνες στη δημιουργία και τη διατήρηση ποικιλίας πολύτιμων ημιφυσικών ενδιαιτημάτων. Σήμερα, αυτά διαμορφώνουν τα περισσότερα τοπία της ΕΕ και φιλοξενούν μεγάλο μέρος της πλουσιότατης άγριας πανίδας και χλωρίδας της.

Η γεωργία αλλάζει. Τον τελευταίο αιώνα η γεωργία έχει αλλάξει δραματικά. Παρακολουθώντας τις εξελίξεις της επιστήμης και ενσωματώνοντας στην παραγωγή νέες πρακτικές και τεχνολογικά επιτεύγματα αύξησε κατακόρυφα τις αποδόσεις. Μείωσε την ανάγκη για ανθρώπινη εργασία και μηδένισε σχεδόν την ανάγκη για εργασία των ζώων. Μαζί της άλλαξαν πολύ και οι αγροτικές κοινωνίες. Η ίδια η γεωργία έχασε τον κεντρικό ρόλο σαν παράγοντας ευημερίας. Στην Ελλάδα αλλά και αλλού νωρίτερα, εγκαταλείφθηκε από το δυναμικό κομμάτι του πληθυσμού που για λόγους οικονομικούς ή/και πολιτικοκοινωνικούς εγκατέλειψε την ύπαιθρο και τις γεωργικές δραστηριότητες.

Η γεωργία βέβαια εξακολουθεί να είναι, ο παραγωγός των πιο σημαντικών προϊόντων, των προϊόντων που είναι απαραίτητα για την διαβίωση των ανθρώπων, από την ποιότητα των οποίων εξαρτάται άμεσα η υγεία μας.

Η γεωργία συμμετέχει σε ένα μικρό ποσοστό μικρότερο από 1,5% για την Ευρώπη των 15 και μικρότερο από 5% για την Ελλάδα στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, αλλά τροφοδοτεί με πρώτες ύλες τον πολύ ευρύτερο από άποψη

συμμετοχής στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν τομέα της βιομηχανίας τροφίμων και ευρύτερα της βιομηχανίας μεταποίησης αγροτικών προϊόντων.

Η γεωργία είναι ο μεγαλύτερος χρήστης γης στην οποία προσφέρει θετικές αλλά και αρνητικές υπηρεσίες στο χώρο. Οι δεσμοί μεταξύ του πλούτου του φυσικού περιβάλλοντος και των γεωργικών πρακτικών είναι πολύπλοκοι. Πολλά μοναδικής ομορφιάς ανθρωπογενή τοπία δημιουργήθηκαν για να εξυπηρετήσουν γεωργικούς σκοπούς, πολύτιμα ενδιαίτηματα στην Ευρώπη διατηρούνται με την εκτατική γεωργία και σε αυτήν στηρίζεται η επιβίωση ευρέος φάσματος άγριων ειδών. Παράλληλα οι γεωργικές πρακτικές είναι δυνατόν να έχουν δυσμενή επίδραση στους φυσικούς πόρους. Η ρύπανση του εδάφους, των υδάτων και της ατμόσφαιρας, ο κατακερματισμός ενδιαιτημάτων και η απώλεια άγριας πανίδας και χλωρίδας οφείλονται σε σημαντικό βαθμό σε ακατάλληλες γεωργικές πρακτικές και χρήσεις γης.

Η γεωργία τα τελευταία χρόνια παράγει εκτός από γεωργικά προϊόντα και υπηρεσίες. Προβάλλει την εικόνα της και το χώρο της, συνδέεται συνειδητά με την πολιτιστική παράδοση μέσω των προϊόντων και των τοπίων της. Είναι ο θεματοφύλακας της υπαίθρου και του γεωργικού περιβάλλοντος. Συνδέεται με την προώθηση του τουρισμού αλλά και άλλων προϊόντων και υπηρεσιών.

Για όλους τους παραπάνω λόγους η γεωργική πολιτική είναι κεντρική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρά την φθίνουσα σημασία της αν η σημασία αποτιμάται με οικονομικούς όρους.

Η οικονομία έχει αδιαμφισβήτητα τον πρωταγωνιστικό ρόλο στις αλλαγές που συμβαίνουν στο σύνολο των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Η γεωργία δεν αποτελεί εξαίρεση.

Οι αλλαγές στην Κοινή Αγροτική Πολιτική αναμένεται να επιφέρουν αλλαγές στην γεωργία των κρατών μελών. Η ΚΑΠ επηρεάζει άμεσα και έμμεσα τα εισοδήματα των γεωργών, και των κατοίκων της υπαίθρου γενικότερα και έχει ένα κόστος για το σύνολο των πολιτών.

Στην παρούσα εργασία θα γίνει προσπάθεια να περιγραφούν σε αδρές γραμμές η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ), η κατάσταση της Ελληνικής γεωργίας στο διάστημα που επηρεάζεται από την ΚΑΠ, οι αλλαγές της ΚΑΠ, οι απόψεις κάποιων βασικών κοινωνικών εταίρων της γεωργίας για τις αλλαγές που αποφασίστηκαν, και τελικά να διατυπωθούν εκτιμήσεις για τις επιπτώσεις της αλλαγής της ΚΑΠ στην Ελληνική γεωργία.

Εισαγωγή

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική ξεκίνησε από το 1958 έως το 1962 και είναι ακόμη σε εφαρμογή.

«Όταν επινοήθηκε η Κοινή Αγροτική Πολιτική, θεωρήθηκε ως μεγάλος και συναρπαστικός νεωτερισμός στο χώρο της αγροτικής πολιτικής, δεδομένου ότι αντιπροσώπευε την πρώτη επιτυχημένη προσπάθεια δημιουργίας μιας μοναδικής πολιτικής για έναν οικονομικό τομέα, εφαρμόστηκε με ενιαίο τρόπο σε μια γεωγραφική περιοχή ανεξάρτητων χωρών, και η πολιτική αυτή ρύθμιζε όχι μόνο τις μεταξύ τους σχέσεις αλλά και αυτές με τον υπόλοιπο κόσμο.» ¹(R. Fènnel 1997)

Η ΚΑΠ διαμορφώθηκε τη δεκαετία του 50 και πρέπει να ιδωθεί μέσα στο πλαίσιο στο οποίο δημιουργήθηκε και διαμορφώθηκε ώστε να γίνει κατανοητή η δομή, οι στόχοι και τα αποτελέσματα που ως τώρα παρήγαγε ώστε να γίνουν κάποιες πρώτες εκτιμήσεις για τις μελλοντικές επιπτώσεις που αυτή μπορεί έχει.

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική υπήρξε και εξακολουθεί μέχρι σήμερα να είναι η μεγαλύτερη από την άποψη του προϋπολογισμού πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ε.Ε. έχει στον Αγροτικό Τομέα περισσότερη πολιτική ισχύ από ότι σε οποιαδήποτε άλλο τομέα πολιτικής. Για τον αγροτικό τομέα έχει δημιουργηθεί ο μεγαλύτερος όγκος νομοθεσίας από ότι για οποιοδήποτε άλλο τομέα πολιτικής, με αποτέλεσμα η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) να αποτελεί το πιο σύνθετο παράδειγμα κοινής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Έχει κατά καιρούς δημιουργήσει εντάσεις, διαφωνίες και πολιτική ένταση εντός των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανάμεσα στα κράτη μέλη της αλλά και μεταξύ της Ευρώπης και των διεθνών εμπορικών της εταίρων.

Το ξεκίνημα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

Η προσπάθειες για εναρμόνιση των κανόνων εμπορίας των γεωργικών προϊόντων στην Ευρώπη ξεκίνησαν στις αρχές της δεκαετίας του 50. Το κύριο

¹ R. Fennel «Η Κοινή Αγροτική Πολιτική συνέχεια και αλλαγή» 1997 Επιμέλεια Ελληνικής έκδοσης Ν. Μαραβέγιας Εκδόσεις Θεμέλιο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών 1999

ενδιαφέρον ήταν να βελτιωθεί η προσφορά τροφίμων και να αυξηθούν τα επίπεδα κατανάλωσης στην μεταπολεμική Ευρώπη σε προπολεμικά επίπεδα. Κύρια συνιστώσα στο πρόβλημα αυτό ήταν η έλλειψη συναλλάγματος. Ο αγροτικός τομέας μπορούσε να συμβάλει στην μείωση των εισαγωγών και την αύξηση των εξαγωγών. Υπήρχε έντονη ανάγκη να διασφαλιστεί επάρκεια τροφίμων καθώς ήταν μια εποχή έλλειψης τροφίμων και οι αγρότες καλούνταν να παράγουν σε επάρκεια μια όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ποικιλία τροφίμων. Την τάση για αυτάρκεια ενδυνάμωνε το κλίμα του ψυχρού πολέμου που επικρατούσε αλλά και της σκιάς της πιθανότητας πυρηνικού πολέμου.

Το 1958, ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού της Ευρώπης απασχολούνταν στη γεωργία η οποία συμμετείχε με σημαντικό ποσοστό ΑΕΠ έως και 27% του πληθυσμού της Γαλλίας και 5% του συνολικού ΑΕΠ των αρχικών μελών κρατών (Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Γαλλία, Γερμανία και Ιταλία).

Ιστορικοί και κοινωνικοοικονομικοί λόγοι είχαν οδηγήσει σε μεγάλο ποσοστό μικρών κακά οργανωμένων εκμεταλλεύσεων με χαμηλές αποδόσεις. Ακόμα όμως και όταν οι αποδόσεις ήταν ικανοποιητικές αντιμετωπίζονταν προβλήματα υπερπροσφοράς και επακόλουθης μείωσης των τιμών καθώς τα χαμηλά εισοδήματα δεν επέτρεπαν την αύξηση της κατανάλωσης και οι εξαγωγές αντιμετώπιζαν πλήθος εμποδίων λόγω των προστατευτικών πολιτικών που ασκούνταν.

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετώπιζε ο αγροτικός τομέας είναι:

1. Το δυσανάλογο μικρό κατά κεφαλή εισόδημα στη γεωργία σε σχέση με άλλους κλάδους της οικονομίας
2. Η ανισορροπία ανάμεσα στην παραγωγή και στις διεξόδους για τις αγορές για έναν βασικό αριθμό προϊόντων

Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '50 οι περισσότερες κυβερνήσεις στη Δυτική Ευρώπη είχαν υιοθετήσει ως το σημαντικότερο στόχο της αγροτικής πολιτικής τους την αύξηση των αγροτικών εισοδημάτων. Αυτός ο στόχος συνδεόταν με το στόχο της σταθερότητας των τιμών καθώς η μεγάλες διακυμάνσεις στις τιμές συνδέονταν με τα χαμηλά εισοδήματα στη γεωργία.

Οι πρώτες προσπάθειες για κοινή αγροτική οργάνωση πριν την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

Από τις αρχές τις δεκαετίας του 50 είχαν υποβληθεί σειρά σχεδίων για την διεθνική οργάνωση της γεωργίας. Τον καλοκαίρι του 1950 ο Pierre Pflimlin, υπουργός γεωργίας της Γαλλίας και στενός συνεργάτης του Jean Monnet, παρουσίασε στο γαλλικό κοινοβούλιο ένα σχέδιο «Πράσινη λίμνη» (green pool) για την δημιουργία ενός οργανισμού που θα βελτίωνε την εμπορία των γεωργικών προϊόντων στην Ευρώπη και θα σταθεροποιούσε τις τιμές. Ήθελε να δημιουργήσει μια κοινή αγροτική αγορά, ελεύθερη από δασμούς και ποσοτώσεις, ανοιχτή και σε άλλες χώρες πέρα από τις έξι που βρίσκονταν σε διαπραγματεύσεις με το σχέδιο Schuman. Είχε επίσης οραματιστεί την δημιουργία μιας Υψηλής Αρχής για την γεωργία με εξουσίες σαφώς προσδιορισμένες από συνθήκη. Το σχέδιο αυτό ο Pflimlin το επεξεργάστηκε σε στενή συνεργασία με τον Ολλανδό ομόλογο του Sicco Mansholt, που επίσης συμφωνούσε με την ιδέα της δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Αγροτικής Κοινότητας για μια μεταβατική περίοδο. Τον Μάρτιο του 1951 η Γαλλική κυβέρνηση ζήτησε από το Συμβούλιο της Ευρώπης να οργανώσει μια διπλωματική συνδιάσκεψη για την γεωργία ώστε να εξεταστούν οι Γαλλικές προτάσεις. Ο Sicco Mansholt πίστευε ότι η απελευθέρωση του εμπορίου των αγροτικών προϊόντων στην Ευρώπη έπρεπε άμεσα να λάβει χώρα. Για το λόγο αυτό οραματιζόταν την δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού γεωργικού ταμείου με σκοπό την ορθολογικοποίηση της παραγωγής και τον έλεγχο των τιμών. Σχεδίαζε επίσης την δημιουργία μιας διευρωπαϊκής επιτροπής για την γεωργία στην οποία θα προΐστατο ένα Συμβούλιο Υπουργών και θα ήταν κάτω από τον έλεγχο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η Γαλλική με την Ολλανδική προσέγγιση διέφεραν στο εύρος της εν λόγω πολιτικής. Οι Γάλλοι εστίαζαν σε κάποια προϊόντα ενώ το σχέδιο του Mansholt αφορούσε μια οργάνωση που θα κάλυπτε το σύνολο του γεωργικού τομέα των χωρών που θα συμμετείχαν. Το σχέδιο του Mansholt δεν έτυχε ευρείας αποδοχής ούτε καν από την Ολλανδική κυβέρνηση. Οι κυβερνήσεις των περισσότερων κρατών προσπαθούσαν να διασφαλίσουν τα συμφέροντα των αγροτών τους τα οποία στήριζαν ισχυρές

ενώσεις αγροτών. Η υπογραφή της Συνθήκης που ίδρυε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, το 1951 ενίσχυσε την ιδέα μιας Ευρωπαϊκής Γεωργικής Συνδιάσκεψης ανάμεσα στα μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η Βρετανία όμως έθεσε βέτο στη λήψη απόφασης κάτω από την ασπίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης, καθώς απέρριπτε κάθε ιδέα συνεργασίας πέρα από την απλή διακυβερνητική συνεργασία. Οι Σκανδιναβικές χώρες ακολούθησαν την γραμμή της Βρετανίας. Άλλες χώρες εκτιμούσαν ότι η γεωργία τους δεν ήταν αρκετά ανταγωνιστική και αυτό τις έκανε δισταχτικές απέναντι στο εγχείρημα. ΕΚΑΧ

Στο μεταξύ τα οικονομικοπολιτικά δεδομένα στην Ευρώπη είχαν αλλάξει καθώς η αποτυχία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άμυνας τον Αύγουστο του 1954 έθεσαν τέλος στις προσδοκίες για Ομοσπονδιοποίηση των Ευρωπαϊκών χωρών. Το νέο κλίμα δεν ευνοούσε τους πολιτικούς συμβιβασμούς και υποχωρήσεις που είναι αναγκαία για την διαμόρφωση κοινών τομεακών πολιτικών.

Παρόλαυτα, η εμπειρία που αποκτήθηκε από την αξιολόγηση των διαπραγματεύσεων για την «πράσινη λίμνη» αποδείχτηκε χρήσιμη για τις διαπραγματεύσεις που ακολούθησαν για την διαμόρφωση της ΚΑΠ.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

Τα πρώτα σημαντικά βήματα προς την προώθηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας έγιναν από τις χώρες BENELUX όταν το Μάιο του 1955 παρουσίασαν σε άλλες κυβερνήσεις-μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, ένα μνημόνιο για την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Το Μνημόνιο συζητήθηκε σε μια συνάντηση υπουργών Εξωτερικών στη Μεσσήνα, όπου συμφωνήθηκε ότι μια διακυβερνητική συνδιάσκεψη θα έπρεπε να προετοιμάσει τα κείμενα των συνθηκών για την ολοκλήρωση και ότι η προπαρασκευαστική εργασία που απαιτούνταν για να υλοποιηθεί μια τέτοια συνδιάσκεψη έπρεπε να ανατεθεί σε Επιτροπή εκπροσώπων κυβερνήσεων. Της Επιτροπής προήδρευε ο Paul-Henri Spaak ο τότε υπουργός εξωτερικών του Βελγίου. Το πόρισμα της Επιτροπής αναφέρεται ως «Πόρισμα Spaak» συζητήθηκε από Επιτροπή

κυβερνητικών εκπροσώπων το 1956 και με ελάχιστες τροποποιήσεις προτάθηκε ομόφωνα στις κυβερνήσεις ως βάση διαπραγματεύσεως μιας επίσημης συνθήκης. Το Πόρισμα Spaak ήταν ουσιαστικά το προοίμιο της Συνθήκης της Ρώμης.

«Το Πόρισμα Spaak έθετε μια σειρά θεμελιωδών ερωτημάτων που ζητούσαν απαντήσεις κατά τη διαμόρφωση της πολιτικής. Αυτά τα ερωτήματα είχαν ως εξής:

- Δεδομένης της σημασίας της ασφάλειας των προμηθειών, ποιος ήταν ο βαθμός αυτάρκειας που η Κοινότητα σκόπευε να πετύχει ή, διαφορετικά, ποιος ήταν ο βαθμός εξειδίκευσης που σκόπευε να αναπτύξει σε συνάρτηση τόσο με την παγκόσμια οικονομία όσο και με τις εξαγωγικές συνθήκες;
- Δεδομένου ότι η διάρθρωση της γεωργίας συνέχιζε να βασίζεται περισσότερο στην οικογενειακή γεωργία παρά σε μεγάλες επιχειρήσεις, πως –ιδιαίτερα με ποιον τρόπο ενθάρρυνσης των διαφόρων μορφών συνεργατισμού- ήταν δυνατόν αυτή η δομή να εναρμονιστεί με την ανάπτυξη σύγχρονων μεθόδων παραγωγής και εμπορίας;
- Αναγνωρίζοντας ότι η οικονομική ανάπτυξη θα μπορούσε να επιφέρει μια σταδιακή μείωση του ενεργού πληθυσμού που απασχολείται στη γεωργία, ποιες ήταν η έκταση και η ταχύτητα μετακίνησης σε άλλες δραστηριότητες που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν, ιδιαίτερα με βάση την υπόθεση ότι άλλες αποκεντρωμένες δραστηριότητες- είτε πλήρους είτε μερικής απασχόλησης- δημιουργούνταν για να απορροφήσουν επιτόπου, τον όγκο του εργατικού δυναμικού που θα απελευθερώνονταν;
- Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι για συγκεκριμένα προϊόντα μετά τη συγκομιδή το παιχνίδι της ελεύθερης αγοράς οδηγούσε σε μεγάλες διακυμάνσεις τις τιμές, ποιος ήταν ο βαθμός σταθεροποίησης που θα έπρεπε να επιτευχθεί, και ιδιαίτερα, για ποια προϊόντα;
- Λαμβάνοντας υπόψη τη δυνατότητα για διεύρυνση της κατανάλωσης συγκεκριμένων προϊόντων σε συγκεκριμένες περιφέρειες της Κοινότητας,

για ποια προϊόντα θα έπρεπε να γίνουν προσπάθειες προκειμένου να επιταχυνθεί η ανάπτυξη τους;»

(R. Fennel 1997)

Το Πόρισμα Spaak προέβλεπε ότι οργανώσεις αγορών θα εισάγονταν για έναν περιορισμένο αριθμό προϊόντων. Οι οργανώσεις θα επιλέγονταν στη βάση των ιδιαίτερων προβλημάτων και της σημασίας τους για τα αγροτικά εισοδήματα. Το Πόρισμα προείδοποιούσε ότι **υπήρχε κίνδυνος δημιουργίας μιας τεράστιας περιοχής προστατευμένης πλήρως** απέναντι στις τρίτες χώρες και **εναρμόνισης των τιμών της πάνω στις τιμές οριακών εθνικών παραγωγών.**

- Παρά το γεγονός ότι οι συντάκτες του Πορίσματος Spaak ήταν πλήρως πεπεισμένοι για την ανάγκη να περιληφθεί στην κοινή αγορά ο αγροτικός τομέας, οι Έξι είχαν δισταγμούς όταν το θέμα έφτασε στις διαπραγματεύσεις για τη Συνθήκη. Στην επιμονή των Γάλλων οφείλεται η ενσωμάτωση της αγροτικής πολιτικής στην Συνθήκη της Ρώμης.

Η έναρξη της ΚΑΠ

Στην Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας που υπογράφηκαν στη Ρώμη το 1957 περιλήφθηκε ο τίτλος II που αφορούσε τη γεωργία² και περιλάμβανε δέκα άρθρα.

Από άρθρα αυτά αξίζει να σημειωθούν τα ακόλουθα:

Οι στόχοι της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής οι οποίοι είναι όπως περιγράφονται στο άρθρο 39 οι ακόλουθοι:

« α) να αυξάνει την παραγωγικότητα της γεωργίας με την ανάπτυξη της τεχνικής προόδου, με την εξασφάλιση της ορθολογικής αναπτύξεως της γεωργικής παραγωγής, καθώς και της αρίστης χρησιμοποίησης των συντελεστών παραγωγής, ιδίως του εργατικού δυναμικού,

² Συνθήκη της Ρώμης

β) να εξασφαλίζει κατ' αυτό τον τρόπο ένα δίκαιο βιοτικό επίπεδο στον γεωργικό πληθυσμό, ιδίως με την αύξηση τού ατομικού εισοδήματος των εργαζομένων στη γεωργία,

γ) να σταθεροποιεί τις αγορές,

δ) να εξασφαλίζει τον εφοδιασμό,

ε) να διασφαλίζει λογικές τιμές κατά την προσφορά αγαθών στους καταναλωτές.»

Επίσης στο ίδιο άρθρο τίθεται το πλαίσιο σκέψης για την δημιουργία της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής στις ακόλουθες παραγράφους:

« 2. Κατά την εκπόνηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και των ειδικών μεθόδων που συνεπάγεται η εφαρμογή της, λαμβάνεται υπόψη:

α) ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της γεωργικής δραστηριότητας, που απορρέει από την κοινωνική δομή της γεωργίας και τις διαρθρωτικές και φυσικές ανισότητες μεταξύ των διαφόρων γεωργικών περιοχών,

β) η ανάγκη βαθμιαίας εφαρμογής των καταλλήλων προσαρμογών,

γ) το γεγονός ότι στα κράτη μέλη η γεωργία αποτελεί έναν τομέα στενά συνδεδεμένο με το σύνολο της οικονομίας.»

Στο άρθρο 40 στις παραγράφους 2 έως 4 προβλέπονται τα ακόλουθα:

«Για να επιτευχθούν οι στόχοι που προβλέπονται στο άρθρο 39, δημιουργείται κοινή οργάνωση των γεωργικών αγορών

Ανάλογα με τα προϊόντα, η οργάνωση αυτή λαμβάνει μία από τις ακόλουθες μορφές:

α) κοινών κανόνων ανταγωνισμού,

β) υποχρεωτικού συντονισμού των διαφόρων εθνικών οργανώσεων αγοράς,

γ) ευρωπαϊκής οργανώσεως της αγοράς.

3. Η κοινή οργάνωση σε μία από τις μορφές που προβλέπει η παράγραφος 1 δύναται να περιλαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την επίτευξη των στόχων του άρθρου 39, ιδίως δε ρυθμίσεις των τιμών, ενισχύσεις τόσο για την παραγωγή όσο και για την εμπορία των διαφόρων προϊόντων, μέτρα ~~αποθηκεύσεως και λογιστικής μεταφοράς, κοινούς μηχανισμούς σταθεροποιήσεως των εισαγωγών ή των εξαγωγών.~~

Η κοινή οργάνωση πρέπει να περιορίζεται στην επιδίωξη των στόχων του άρθρου 39 και να αποκλείει κάθε διάκριση μεταξύ παραγωγών ή καταναλωτών εντός της Κοινότητας.

Μια ενδεχομένη κοινή πολιτική τιμών πρέπει να βασίζεται επί κοινών κριτηρίων και επί κοινών κριτηρίων και επί ενιαίων μεθόδων υπολογισμού.

4. Για να επιτευχθούν οι στόχοι της κοινής οργανώσεως που αναφέρεται στην παράγραφο 2, είναι δυνατόν να συσταθούν ένα ή περισσότερα ταμεία προσανατολισμού και εγγυήσεως γεωργίας.»

Τα παραπάνω άρθρα καθώς και τα υπόλοιπα που περιλαμβάνονται στο παράρτημα I θέτουν τις βάσεις που στηρίχθηκε νομικά η ΚΑΠ και παρά το γεγονός ότι έχουν περάσει 48 χρόνια η Συνθήκη έχει αλλάξει αρκετές φορές όπως και η Ευρωπαϊκή Ένωση τα άρθρα έχουν ελάχιστα αλλάξει έχουν καταργηθεί τα μεταβατικά άρθρα 44 και 45 καθώς και το άρθρο 47 και έχουν υποστεί μικρές αλλαγές τα υπόλοιπα. Στην ισχύουσα Συνθήκη η αρίθμηση των άρθρων ξεκινά από το 32, και η λέξη Συνέλευση έχει αντικατασταθεί από τη λέξη Ευρωκοινοβούλιο.

Ποιοι ήταν οι στόχοι της ΚΑΠ;

Οι στόχοι της ΚΑΠ περιγράφονται στο άρθρο 39.1 και είναι περιληπτικά οι ακόλουθοι:

1. αύξηση της παραγωγικότητας, εκσυγχρονισμός και άριστη χρήση των παραγωγικών συντελεστών **ιδίως** του εργατικού δυναμικού.
2. δίκαιο βιοτικό επίπεδο του γεωργικού πληθυσμού ιδίως με αύξηση εισοδημάτων των εργαζόμενων στη γεωργία
3. σταθεροποίηση των αγορών
4. εξασφάλιση του εφοδιασμού
5. διασφάλιση λογικών τιμών για τους καταναλωτές.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων η ΚΑΠ εφαρμόζει πολιτική στήριξης εισοδήματος και διαρθρωτικές πολιτικές. Η πολιτική στήριξης εισοδήματος υλοποιείται από τις Κοινές Οργανώσεις Αγοράς.

Πολιτική στήριξης εισοδήματος, πολιτική εγγυήσεων

Η πολιτική στήριξης εισοδήματος είναι το βασικό εργαλείο της ΚΑΠ και έχει τις ακόλουθες βασικές αρχές στην εφαρμογή της:

1. Ενιαία αγορά: αυτό σημαίνει ελεύθερη μετακίνηση αγροτικών προϊόντων στην επικράτεια των Κρατών Μελών με κοινά μέσα και μηχανισμούς που θα εφαρμόζονται σε όλη την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.
2. Κοινοτική προτίμηση: αυτό σημαίνει ότι τα προϊόντα από Κράτη Μέλη προτιμώνται από εισαγόμενα προϊόντα καθώς επίσης και προστασία της εσωτερικής αγοράς από εισαγόμενα προϊόντα σε χαμηλές τιμές και μεγάλες διακυμάνσεις από την παγκόσμια αγορά.
3. Οικονομική αλληλεγγύη : όλα τα έξοδα και οι δαπάνες που είναι αποτέλεσμα της άσκησης της ΚΑΠ θα καλύπτονται από τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό.

Για την επίτευξη των παραπάνω, θεσπίζονται κοινές οργανώσεις αγορών και η πολιτική αυτή χρηματοδοτείται με ένα ή περισσότερα ταμεία προσανατολισμού και εγγυήσεων που δημιουργούνται για το σκοπό αυτό.

Οι Κοινές Οργανώσεις Αγοράς δημιουργούνται σταδιακά και τώρα υπάρχουν οργανώσεις για τα περισσότερα γεωργικά προϊόντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αποτελούν το βασικό εργαλείο της κοινής αγροτικής αγοράς καθώς εξαλείφουν τα εμπόδια του εσωτερικού εμπορίου των γεωργικών προϊόντων και διατηρούν κοινούς δασμούς και φόρους για τις τρίτες χώρες.

Οι Κοινές Οργανώσεις Αγοράς διαμορφώθηκαν και συνεχίζουν να διαμορφώνονται από κανόνες που καθορίζονται με Αποφάσεις για την ρύθμιση της παραγωγής και της εμπορίας των αγροτικών προϊόντων σε όλα τα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 'χουν αντικαταστήσει τις Εθνικές Οργανώσεις Αγορών στους τομείς που κρίθηκε αναγκαίο. Σήμερα καλύπτουν το 90% της γεωργικής παραγωγής στην Ένωση.

Οι κοινές οργανώσεις αγοράς καλύπτουν τα ακόλουθα προϊόντα : σιτηρά, χοίρειο κρέας, αυγά και πουλερικά, οπωροκηπευτικά, μπανάνες, κρασί, γαλακτοκομικά προϊόντα, βόειο κρέας, ρύζι, ελαιόλαδο και επιτραπέζιες ελιές, ζάχαρη, ανθοκομικά προϊόντα, αποξηραμένες χορτονομές, μεταποιημένα οπωροκηπευτικά, καπνό, λινό και κάνναβη, λυκίσκο, σπόρους για σπορά, πρόβειο και αίγιο κρέας καθώς και άλλα γεωργικά προϊόντα τα οποία δεν αποτελούν αντικείμενο μιας ειδικής οργάνωσης αγοράς.

Λόγω της ιδιαίτερης φύσης τους, υπήρχαν ειδικά καθεστώτα για τις παραγωγές των άκρως απόκεντρων περιφερειών (νήσοι Μαδέρας και Κανάριοι νήσοι, νήσοι του Αιγαίου πελάγους και γαλλικά υπερπόντια διαμερίσματα). Η ιδιαίτερη κατάστασή τους λαμβάνεται υπόψη με ειδικό και διαφοροποιημένο τρόπο μετά τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ του 2003.

Η αλκοόλη και τα γεώμηλα δεν υπάγονται σε κοινή οργάνωση αγοράς. Η θέσπιση και η δημιουργία κοινών οργανώσεων αγοράς εξαρτώνται από το Συμβούλιο Υπουργών και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η λειτουργία τους, παρόλη την ύπαρξη πολλών κοινών μηχανισμών, διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος παραγωγής.

Ίδρυση και δημιουργία των Κοινών Οργανώσεων Αγοράς

Οι Κοινές Οργανώσεις Αγοράς (ΚΟΑ) ιδρύονται από το Συμβούλιο Υπουργών, το οποίο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία κατόπιν προτάσεως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και διαβούλευσης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, (άρθρο 34 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας). Το Συμβούλιο Υπουργών αποφασίζει επίσης για ορισμένες λεπτομέρειες εφαρμογής διαφόρων κανονισμών που αφορούν τις κοινές οργανώσεις αγοράς.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επικουρούμενη από μια επιτροπή, λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα για την εφαρμογή των κοινών οργανώσεων αγοράς. Για κάθε κοινή οργάνωση αγοράς, μια επιτροπή διαχείρισης, αποτελούμενη από αντιπροσώπους των κρατών μελών και προεδρευόμενη από αντιπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, γνωμοδοτεί σχετικά με τα σχέδια μέτρων. Εάν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν θέλει να ακολουθήσει τη γνώμη της επιτροπής, τελικά αποφασίζει το Συμβούλιο Υπουργών.

Λειτουργία των κοινών οργανώσεων αγοράς

Οι ΚΟΑ επιτρέπουν κυρίως τον καθορισμό ενιαίων για όλες τις ευρωπαϊκές αγορές τιμές των γεωργικών προϊόντων, τη χορήγηση ενισχύσεων στους παραγωγούς και τους επαγγελματίες του τομέα, την εγκαθίδρυση μηχανισμών που επιτρέπουν τον έλεγχο της παραγωγής και την οργάνωση των συναλλαγών με τις τρίτες χώρες. Ενθαρρύνεται επίσης η δημιουργία ομάδων παραγωγών στους κόλπους των οργανώσεων παραγωγών. Αυτές οι οργανώσεις, όταν είναι αναγνωρισμένες από το κράτος μέλος, μπορούν να λάβουν κοινοτικές ενισχύσεις για τους παραγωγούς. Άλλες διατάξεις διέπουν κυρίως τις κρατικές ενισχύσεις για αυτές τις παραγωγές και τις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Οι τιμές

Το Συμβούλιο Υπουργών, με ειδική πλειοψηφία, κατόπιν διαβουλεύσεων με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και ύστερα από πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ή

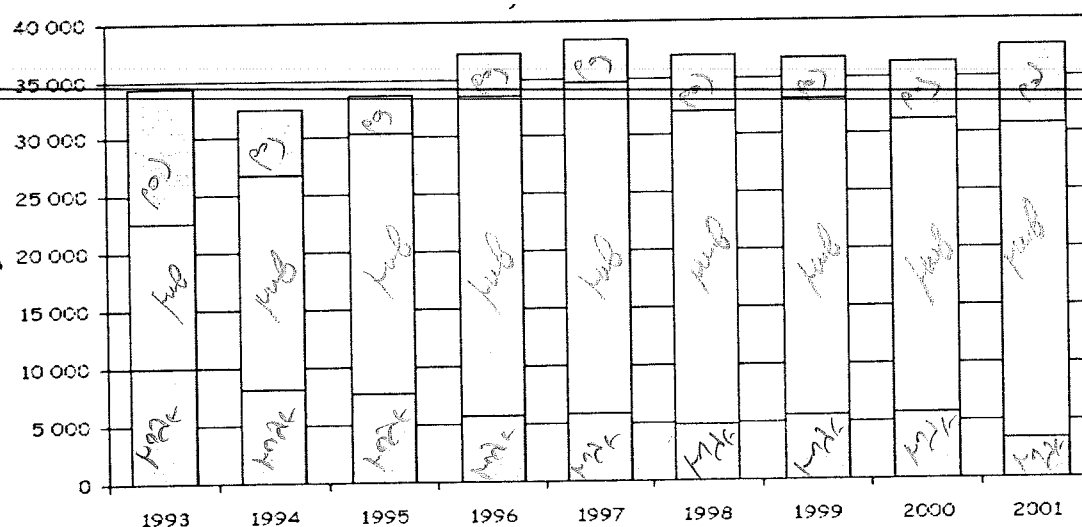
η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην αρχή κάθε περιόδου εμπορίας καθορίζει τεχνητά τρεις διαφορετικές τιμές: την τιμή στόχου, κατωφλίου και παρέμβασης για τα προϊόντα. Οι περίοδοι εμπορίας, των οποίων οι ημερομηνίες έναρξης διαφέρουν ανάλογα με τα προϊόντα, διαρκούν ένα έτος.

- Η **τιμή στόχου** ή τιμή βάσης ή τιμή προσανατολισμού, αντιπροσωπεύει την τιμή στην οποία τα κοινοτικά όργανα εκτιμούν ότι οι συναλλαγές πρόκειται να διεξαχθούν. Αν και τεχνητή, η τιμή στόχου προσεγγίζει τις τιμές που υπό κανονικές συνθήκες θα είχαν οι παραγωγές στην κοινοτική αγορά.
- Η **τιμή κατωφλίου** ή τιμή ανάσχεσης είναι η ελάχιστη τιμή στην οποία μπορούν να πουληθούν τα εισαγόμενα προϊόντα. Έχοντας τιμή μεγαλύτερη από την τιμή παρέμβασης, η τιμή κατωφλίου ωθεί τους κοινοτικούς οικονομικούς φορείς να εφοδιάζονται εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας προκειμένου να σέβονται την αρχή της κοινοτικής προτίμησης.
- Η **τιμή παρέμβασης** είναι η εγγυημένη τιμή στην οποία ένας οργανισμός παρέμβασης που ορίζεται από τα κράτη μέλη ξαναγοράζει τις παραχθείσες ποσότητες και τις αποθηκεύει. Για να μην επιβαρυνθεί ο κοινοτικός προϋπολογισμός, το Συμβούλιο Υπουργών ενισχύει την ιδιωτική αποθεματοποίηση διαθέτοντας πριμοδοτήσεις στους παραγωγούς που αποθηκεύουν οι ίδιοι τα προϊόντα. Από τη μεταρρύθμιση του 1992, σε ορισμένους τομείς, η αύξηση του ποσού ενίσχυσης που χορηγείται άμεσα στους γεωργούς αντισταθμίζει την πτώση των εγγυημένων τιμών. Τα αποθηκευμένα προϊόντα μπορούν να μετουσιωθούν, να χρησιμοποιηθούν για ανθρωπιστικούς σκοπούς ή να πωληθούν μέσω της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η πώληση πραγματοποιείται μέσω προκήρυξης διαγωνισμού και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθορίζει από πριν τον τόπο προορισμού των προϊόντων. Σε περίπτωση πώλησης στην εγχώρια αγορά, εξασφαλίζει ότι οι αγορές δεν θα υποστούν αναταράξεις.

Ο τρόπος που διαμορφώθηκε η ΚΑΠ ήταν τέτοιος που οδήγησε σε ανισόρροπη ανάπτυξη της γεωργίας δημιουργώντας τα προβλήματα για τα οποία

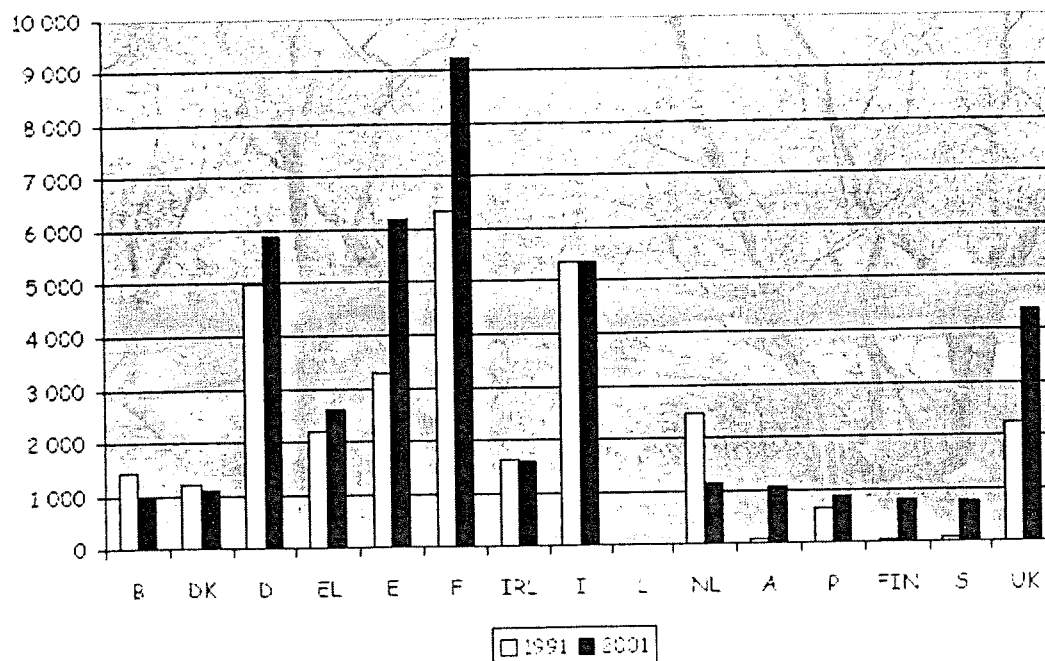
κατηγορείται η ΚΑΠ και οδηγούν στις αναμορφώσεις της. «Κατά την διαμόρφωση της ΚΑΠ η συζήτηση επικεντρώθηκε στα κατά κεφαλήν εισοδήματα των αγροτών που υστερούσαν σε σχέση με εκείνα άλλων τομέων της οικονομίας. Έτσι η προσοχή επικεντρώθηκε σε μεγάλο βαθμό στο εργατικό δυναμικό παρά στους άλλους συντελεστές παραγωγής» (R. Fennel 1997).

Διάγραμμα 2.1 Κατανομή των ποσών του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων τμήμα Εγγυήσεων * σε εκατ.€

Πηγή :Eurostat DG AGRI

Διάγραμμα 2.2 Τάση των ενισχύσεων του ΕΓΤΠΕ-Ε για κάθε κράτος σε εκατ.€

Πηγή :DG AGRI

* Το μπλέ (κάτω) απεικονίζει τις επιστροφές, το μώβ(μέση) τις ενισχύσεις και το ροζ (πάνω)άλλα

Το παρακάτω σχόλιο του Coppock³ συνόψισε με ακρίβεια την προσέγγιση προστασίας των αγροτικών εισοδημάτων που ακολουθήθηκε:

«Στις περισσότερες χώρες οι κυβερνήσεις προσπαθούν να εξασφαλίσουν ειδικές τιμές για συγκεκριμένα προϊόντα τα οποία θεωρούν ότι θα προσφέρουν στους περισσότερους καλλιεργητές «λογικά κέρδη» για τις γεωργικές τους δραστηριότητες. Με δεδομένες τις διαφορές σε αποτελεσματικότητα, στα μεγέθη των εκμεταλλεύσεων, στην ποιότητα εδάφους, και σε διάφορους άλλους παράγοντες που υπεισέρχονται στο κόστος παραγωγής, είναι σίγουρο ότι η διατήρηση μιας τιμής που προσφέρει «λογικό κέρδος» σε, από πολιτική άποψη μεγάλο αριθμό γεωργών είναι πράγματι ένα κακό εργαλείο. Η τιμή ενός προϊόντος που απαιτείται για να διατηρηθεί μια αγροτική οικογένεια σε μια μικρή εκμετάλλευση μάλλον κακού εδάφους και μάλιστα στο όριο και πάνω από το όριο διαβίωσης θα προσφέρει ένα μεγάλο περιθώριο κέρδους σε έναν αποτελεσματικό αγρότη που εργάζεται σε μια μεγάλη εκμετάλλευση και σε καλό έδαφος.»

Η απλή στήριξη του εισοδήματος που δεν συνοδεύεται από διαρθρωτικές αλλαγές οδηγεί σε υπεραντισταθμίσεις κάποιους από τους δικαιούχους και έλλειψη κινήτρων για άλλους καθώς και στρεβλώσεις στην αγορά.

Η διαρθρωτική πολιτική της ΚΑΠ

Οι διαρθρωτικές πολιτικές είναι ο δεύτερος πυλώνας άσκησης της ΚΑΠ, ο πρώτος και σημαντικά μεγαλύτερος είναι οι ΚΟΑ. Στις αρχές της δεκαετίας του 60 η ανάγκη για διαρθρωτική πολιτική εκτός από την πολιτική στήριξης του εισοδήματος ήταν αδήριτη. Οι εκμεταλλεύσεις των αρχικών κρατών μελών ήταν σε μεγάλο βαθμό μικρές και διασπασμένες η μηχανοποίηση και οι επενδύσεις ήταν προβληματικές.

Η μέση ηλικία των αγροτών ήταν μεγάλη και η δυνατότητα τους να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες μικρή με δεδομένο και το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο.

³ Coppock, J.O. "Land and Agricultural Resources" στο J.F. Dewhurst, κ.α Europe's Needs and Resources" κεφ. 15 Νέα Υόρκη 1961

Παράλληλα υπήρχαν και μεγάλες ανισότητες μεταξύ των περιφερειών και τα γεωργικά εισοδήματα ήταν πολύ κατώτερα των αντίστοιχων άλλων κλάδων.

Οι διαρθρωτικές δράσεις ήταν απαραίτητες για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων που συνδέονταν με τοπικές παραμέτρους περιβαλλοντικές ή/και κοινωνικοοικονομικές.

Η Επιτροπή το 1963 έθεσε προς συζήτηση την πρόταση για την δημιουργία ενός διαρθρωτικού ταμείου για τη γεωργία. Η πρόταση αυτή συνάντησε την αντίδραση κυρίως της Γερμανίας. Τέλικά το ταμείο το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων που είχε δημιουργηθεί για την στήριξη των ΚΟΑ χωρίσθηκε σε δύο τμήματα στο τμήμα εγγυήσεων και στο τμήμα του προσανατολισμού, που αφορούσε τις διαρθρωτικές πολιτικές.

Η διαρθρωτική πολιτική άρχισε να εφαρμόζεται με βάση τον Κανονισμό⁴ του Συμβουλίου (ΕΟΚ) 17/64 « περί των όρων συνδρομής του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων», στο δεύτερο μέρος του οποίου ιδρύεται το τμήμα προσανατολισμού.

Παρατίθενται τα σχετικά άρθρα του Κανονισμού:

«ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

1 . Πεδίο εφαρμογής

Άρθρο 11

1 . Οι ενέργειες του τμήματος προσανατολισμού του Ταμείου αφορούν :

- α) την προσαρμογή και τη βελτίωση των όρων παραγωγής στη γεωργία
- β) την προσαρμογή και τον προσανατολισμό της γεωργικής παραγωγής
- γ) την προσαρμογή και τη βελτίωση της εμπορίας των γεωργικών προϊόντων
- δ) την ανάπτυξη των δυνατοτήτων διαθέσεως των γεωργικών προϊόντων .

⁴ Κανονισμός (ΕΟΚ) 17'64 «περί των όρων συνδρομής του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων»

2 . Οι ενέργειες που καθορίζονται στην παράγραφο 1 εδάφιο α) και β) δύνανται να αφορούν τη γεωργία . Οι καθοριζόμενες στην παράγραφο 1 εδάφιο γ) και δ) ενέργειες δύνανται ν ' αφορούν τα γεωργικά προϊόντα από της υπαγωγής των τελευταίων στην κοινή οργάνωση αγοράς .

Άρθρο 12

1 . Σαν προσαρμογή και βελτίωση των όρων παραγωγής , κατά την έννοια του άρθρου 11 παράγραφος 1 , νοείται η προώθηση με ενέργειες στο εσωτερικό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ή στο πλαίσιο περισσότερων γεωργικών εκμεταλλεύσεων ή εκτός αυτών , του αποτελεσματικού συνδυασμού των παραγόντων παραγωγής στη γεωργία ώστε να καταστεί δυνατή η μεγίστη αξιοποίησή τους στο πλαίσιο της γενικής οικονομίας .

2 . Σαν προσαρμογή και προσανατολισμός της παραγωγής , κατά την έννοια του άρθρου 11 παράγραφος 1 , νοείται :

α) η ποσοτική προσαρμογή της παραγωγής προς τις δυνατότητες διαθέσεως

β) η ποιοτική βελτίωση των προϊόντων .

3 . Σαν προσαρμογή και βελτίωση της εμπορίας των γεωργικών προϊόντων , κατά την έννοια του άρθρου 11 παράγραφος 1 , νοείται ο εξοπλισμός για την εμπορία εντός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ή στο πλαίσιο περισσότερων γεωργικών εκμεταλλεύσεων ή εκτός αυτών , στους κατωτέρω τομείς :

α) τη βελτίωση της αποθηκείσεως και της συντηρήσεως

β) την εκτίμηση των γεωργικών προϊόντων

γ) τη βελτίωση των κυκλωμάτων εμπορίας

δ) την καλύτερη γνώση των στοιχείων που σχετίζονται με τη διαμόρφωση των τιμών στις αγορές των γεωργικών προϊόντων .

4 . Σαν ανάπτυξη των δυνατοτήτων διαθέσεως των γεωργικών προϊόντων , κατά την έννοια του άρθρου 11 παράγραφος 1 , νοούνται οι κοινοτικές ενέργειες για την αύξηση της καταναλώσεως ορισμένων γεωργικών προϊόντων στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής , σύμφωνα με το άρθρο 41 εδάφιο β) της συνθήκης .

II . Γενικοί και ειδικοί όροι συνδρομής του Ταμείου

Άρθρο 13

1 . Η συνδρομή του Ταμείου χορηγείται για σχέδια περί των οποίων έχουν υποβληθεί αιτήσεις στην Επιτροπή σύμφωνα με την προβλεπόμενη στο άρθρο 20 διαδικασία .

2 . Σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό ως " σχέδιο " νοείται κάθε σχέδιο δημόσιο , ημιδημόσιο ή ιδιωτικό , που αποσκοπεί αποκλειστικά ή μερικά στη βελτίωση της γεωργικής διαρθρώσεως κατά την έννοια του άρθρου 11 παράγραφος 1 .

3 . Η συνδρομή του Ταμείου αναφέρεται στο μέρος του σχεδίου το οποίο αφορά τη βελτίωση της γεωργικής διαρθρώσεως κατά την έννοια του άρθρου 11 παράγραφος 1 .

Άρθρο 14

1 . Για να δύναται να τύχει της συνδρομής του Ταμείου , κάθε σχέδιο οφείλει να ανταποκρίνεται ταυτόχρονα στα ακόλουθα γενικά κριτήρια :

α) να εντάσσεται στο πλαίσιο ενός κοινοτικού προγράμματος που καταρτίστηκε σύμφωνα με το άρθρο 16

β) να αποσκοπεί στην προσαρμογή ή τον προσανατολισμό της γεωργίας που έχει γίνει αναγκαία λόγω των οικονομικών συνεπειών της θέσεως σε λειτουργία της κοινής γεωργικής πολιτικής ή να επιδιώκει να ανταποκριθεί στις ανάγκες αυτής

γ) να προσφέρει επαρκή εγγύηση ως προς το μακροχρόνιο οικονομικό αποτέλεσμα της πραγματοποιούμενης βελτιώσεως των γεωργικών διαρθρώσεων .

Εν τούτοις , για μία περίοδο δύο ετών από την έναρξη της ισχύος του παρόντος κανονισμού , τα σχέδια που αφορούν σε δεδομένη ενέργεια , δύνανται να τύχουν της συνδρομής του Ταμείου , έστω και εάν δεν υπάρχει ένα πρόγραμμα το οποίο να καλύπτει την ενέργεια αυτή , μέχρις ότου καταρτισθεί το πρόγραμμα αυτό .

2 . Για τις καθοριζόμενες στο άρθρο 11 παράγραφος 1 περιπτώσεις α) και β) ενέργειες , κάθε σχέδιο οφείλει επίσης , να ανταποκρίνεται στα ακόλουθα κριτήρια :

α) να αποσκοπεί στο να καταστήσει ή να διατηρήσει οικονομικά βιώσιμες γεωργικές εκμεταλλεύσεις και να εξασφαλίσει την ανάπτυξη της ανταγωνιστικής τους ικανότητας

β) να μεριμνά επαρκώς για τα προβλήματα διαδόσεως των γεωργικών γνώσεων και γεωργικής επαγγελματικής εκπαίδευσης , ώστε να αξιοποιηθούν όσο το δυνατόν καλύτερα οι σχεδιαζόμενες επενδύσεις

γ) να συμβάλει στη βελτίωση της κοινωνικής και οικονομικής καταστάσεως εκείνων οι οποίοι εργάζονται στη γεωργία .

Άρθρο 15

1 . Τα σχέδια απολαμβάνουν προτεραιότητας για τη συνδρομή του Ταμείου όταν εντάσσονται σε ένα σύνολο μέτρων που αποσκοπούν στην ενθάρρυνση της αρμονικής αναπτύξεως της γενικής οικονομίας της περιοχής όπου τα σχέδια αυτά θα πραγματοποιηθούν .

2 . Η προβλεπόμενη στην παράγραφο 1 προτεραιότητα δύναται να συνίσταται τόσο στη λήψη προτιμησιακής σειράς μεταξύ των σχεδίων τα οποία

ανταποκρίνονται στα κριτήρια που προβλέπονται στο άρθρο 14 , όσο και στην παροχή ευνοϊκότερων όρων συνδρομής .

Άρθρο 16

1 . Κοινοτικά προγράμματα θεσπίζονται από το Συμβούλιο μετά από πρόταση της Επιτροπής , κατά τη διαδικασία του άρθρου 43 της συνθήκης .

Οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη μέτρα που έχουν αποφασισθεί από το Συμβούλιο στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 3 της αποφάσεως του Συμβουλίου της 4 Δεκεμβρίου 1962 περί συντονισμού της πολιτικής γεωργικών διαρθρώσεων .

2 . Κάθε κοινοτικό πρόγραμμα πρέπει να προσδιορίζει :

α) τον επιδιωκόμενο σκοπό και τη φύση των σχεδιαζόμενων έργων κατ ' εφαρμογή του άρθρου 11 παράγραφος 1

β) τις περιοχές που θα αφορά η κυρία προσπάθεια

γ) το ή τα ποσοστά της συνδρομής του Ταμείου για κάθε κατηγορία σχεδίων

δ) το συνολικό ποσό και την προβλεπόμενη διάρκεια για την υλοποίηση του κοινοτικού προγράμματος .

3 . Οι τρόποι εφαρμογής κάθε κοινοτικού προγράμματος καθορίζονται κατά την προβλεπόμενη στο άρθρο 19 παράγραφος 1 διαδικασία , η δε Επιτροπή αποφασίζει αφού έχει επίσης συμβουλευθεί την Επιτροπή του Ταμείου ως προς τα δημόσια νομικά θέματα .

4 . Κάθε κοινοτικό πρόγραμμα δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων .

Άρθρο 17

1 . Η συνδρομή του Ταμείου συνίσταται σε επιδοτήσεις σε κεφάλαιο χορηγούμενες μία ή περισσότερες φορές .

Η Επιτροπή υποβάλλει , πριν από τις 30 Ιουνίου 1967 , έκθεση περί των εκ της κτηθείσης πείρας γνώσεων κατά την εφαρμογή της διατάξεως αυτής .
Ενδεχομένως , υποβάλλει προτάσεις προς το σκοπό της διαφοροποίησης των μορφών συνδρομής του Ταμείου .

2 . Η παρέμβαση του Ταμείου δεν πρέπει να διαφοροποιεί τους όρους ανταγωνισμού κατά τρόπο ασυμβίβαστο προς τις αρχές τις περιεχόμενες στις σχετικές διατάξεις της συνθήκης .

3 . Η Επιτροπή μεριμνά ώστε οι δραστηριότητες του Ταμείου να εναρμονίζονται προς εκείνες της Ευρωπαϊκής Τραπεζής Επενδύσεων και εκείνες του Κοινωνικού Ευρωπαϊκού Ταμείου .

Άρθρο 18

1 . Για ένα δεδομένο σχέδιο , σε σχέση προς την πραγματοποιούμενη επένδυση :

- οι χορηγούμενες από το Ταμείο επιδοτήσεις δεν δύνανται να υπερβαίνουν το 25 %
- η οικονομική συμμετοχή του δικαιούχου της πραγματοποιούμενης βελτιώσεως πρέπει να είναι τουλάχιστο 30 % .

Το Κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου θα εκτελεσθεί το σχέδιο συμμετέχει στη χρηματοδότηση του σχεδίου . Εν τούτοις , αν οι ισχύουσες προς το παρόν , στο Κράτος μέλος νομοθετικές διατάξεις δεν το επιτρέπουν , η εφαρμογή της διατάξεως αυτής αναστέλλεται ως προς αυτό το Κράτος μέλος κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων ετών από την έναρξη της ισχύος του παρόντος κανονισμού .

2 . Η Επιτροπή υποβάλλει , πριν από την 30ή Ιουνίου 1967 , έκθεση επί των εκ της κτηθείσης πείρας γνώσεων κατά την εφαρμογή των ως άνω διατάξεων .

Ενδεχομένως , υποβάλλει προτάσεις για την τροποποίηση των διατάξεων αυτών , την προσαρμογή τους στις ειδικές ανάγκες χρηματοδότησεως των διαφόρων κατηγοριών ενεργειών που προβλέπονται στο άρθρο 11 παράγραφος 1 και για την εναρμόνιση των εθνικών διαδικασιών ενθαρρύνσεως των επενδύσεων αυτών.»

Στα παραπάνω άρθρα περιγράφονται το πεδίο εφαρμογής, οι στόχοι , οι δυνητικά επιλέξιμες δράσεις, οι διαδικασίες ένταξης και χρηματοδότησης πράξεων από το συγκεκριμένο τμήμα του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου.

Αξίζει να σημειωθούν τα ακόλουθα:

- η χρηματοδότηση της διαρθρωτικής πολιτικής σε αντίθεση με αυτήν της στήριξης των τιμών ήταν τριμερής (Κοινοτική-Εθνική –Ιδιωτική)
- η χρηματοδότηση προϋποθέτει την κατάθεση ολοκληρωμένου σχεδίου το οποίο θα προσφέρει επαρκή εγγύηση ως προς το μακροχρόνιο οικονομικό αποτέλεσμα της πραγματοποιούμενης βελτιώσεως των γεωργικών διαρθρώσεων
- Στα σχέδια αυτά γίνεται αξιολόγηση και ιεραρχούνται σύμφωνα με την ανταπόκρισή τους στα κριτήρια που τίθενται από τον Κανονισμό. Η ιεράρχηση μπορεί να οδηγεί στην ταχύτερη χρηματοδότηση ή στην αύξηση των ποσοστών συγχρηματοδότησης
- Για την υλοποίηση της διαρθρωτικής πολιτικής απαιτείται σύμφωνα με το άρθρο 16 η ύπαρξη Κοινοτικών προγραμμάτων.

Τα πρώτα έργα που υλοποιήθηκαν από το ταμείο προσανατολισμού αφορούσαν ad hoc δράσεις, που περιλάμβαναν έργα όπως: αγροτικό εξηλεκτρισμό, αγροτική οδοποιία, αναδασμούς, αποξηράνσεις και μεταποίηση γεωργικών προϊόντων. Αργότερα στις αρχές της δεκαετίας του 70 η αρχική πραγματιστική προσέγγιση της χρηματοδότησης προτάσεων που υποβάλλονταν από εθνικές ή περιφερειακές αρχές, έδωσε την θέση της σε «οριζόντια» μέτρα που λειτουργούσαν στο σύνολο της Κοινότητας και έδιναν ενισχύσεις για

εκσυγχρονισμό γεωργικών εκμεταλλεύσεων, τις μειονεκτικές περιοχές και άλλα μέτρα βασισμένα στους Κοινοτικούς κανόνες.

Το 1972 μια σειρά από διαρθρωτικά μέτρα εντάχθηκαν στην ΚΑΠ με σκοπό τον εκσυγχρονισμό της Ευρωπαϊκής γεωργίας.

- Η Οδηγία 72/159 για τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων έδινε ενίσχυση σε επενδύσεις που θεωρούνταν κατάλληλες για ανάπτυξη και ήταν ικανές να δημιουργήσουν εισόδημα συγκρίσιμο με άλλες ασχολίες για μία ή δύο Μονάδες Ανθρώπινης Εργασίας (ΜΑΕ)
- Η Οδηγία 72/160 για την πρόωρη συνταξιοδότηση έδινε πληρωμές σε αποχωρούντες από τη γεωργική δραστηριότητα γεωργούς ή κίνητρα σε νέους για να γίνουν γεωργοί.
- Η Οδηγία 72/161 για τον οικονομικό-κοινωνικό προσανατολισμό, την επιμόρφωση και την εκπαίδευση του γεωργικού εργατικού δυναμικού, τόσο για αυτούς που ήθελαν να παραμείνουν στη γεωργία όσο και για αυτούς που ήθελαν να αλλάξουν αντικείμενο εργασίας.

Η απορρόφηση αυτών των Οδηγιών ήταν μάλλον απογοητευτική. Ο αριθμός των αποχωρούντων γεωργών ήταν μικρός καθώς η εφαρμογή της συνέπεσε με την οικονομική ύφεση από το 1973 και μετά. Η Οδηγία για τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων εξαιρούσε την πλειοψηφία των μικρών εκμεταλλεύσεων. Ο εκσυγχρονισμός των μεγάλων εκμεταλλεύσεων συχνά οδηγούσε στην εντατικοποίηση. Η Οδηγία 72/161 ήταν επίσης μάλλον αναποτελεσματική καθώς απέτυχε να αναδιαρθρώσει το σύστημα των γεωργικών εφαρμογών.

Αντίθετα ο Κανονισμός (ΕΟΚ) 355/77 για την μεταποίηση και το μάρκετινγκ των γεωργικών, δασικών και αλιευτικών προϊόντων που άρχισε να εφαρμόζεται το 1977 ήταν περισσότερο επιτυχής ειδικά στην ενθάρρυνση δημιουργίας αγροτικών συνεταιρισμών μεταποίησης και διάθεσης των παραπάνω προϊόντων.

«Η διαρθρωτική πολιτική δεν εξελίχθηκε και παρέμεινε απομονωμένη, ενώ δεν χρηματοδοτήθηκε ποτέ πλήρως από την Κοινότητα και παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό υπό τον έλεγχο των κρατών μελών. Το αποτέλεσμα ήταν τα διαρθρωτικά μέτρα να θεωρούνται ως έκτακτα, ακόμα κι όταν η εισαγωγή τους

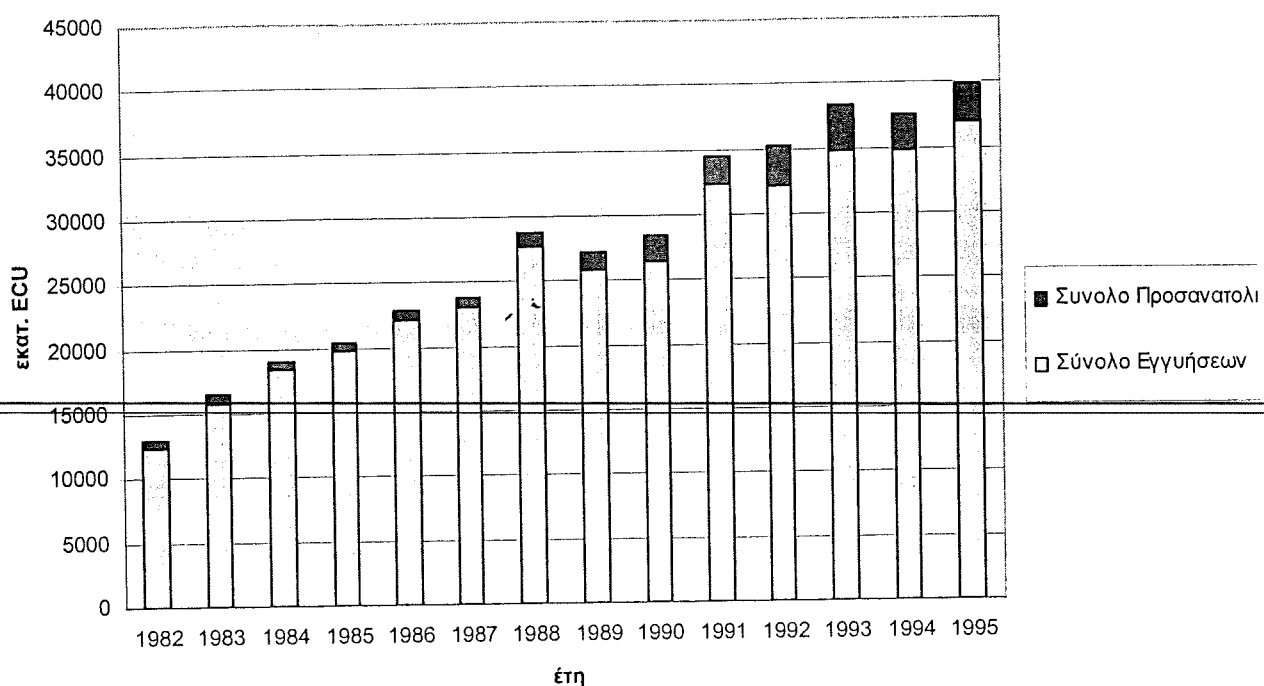
συνδεόταν άμεσα με κάποια αλλαγή στην πολιτική αγορών. Το σύνηθες ήταν τα μέτρα αγοράς να υιοθετούνται σχετικά γρήγορα και τα διαρθρωτικά μέτρα να καθυστερούν, πολλές φορές για χρόνια, οι προτάσεις να τροποποιούνται και συνεπώς να γίνονται λιγότερο αποτελεσματικές και οι δαπάνες του Προϋπολογισμού να μειώνονται. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα κράτη-μέλη αφήνονται ελεύθερα να προτείνουν ή όχι διαρθρωτικά μέτρα, η πλειοψηφία επιλέγει συχνά να μην προτείνει, ή αν τελικά υιοθετηθούν, να βρίσκονται στο χαμηλότερο επιτρεπτό επίπεδο δαπάνης και με την ελάχιστη δημοσιότητα, και ως εκ τούτου με μικρή πιθανότητα να προκύψουν οφέλη.

Η αρχική πρόθεση ήταν να σχεδιαστεί μια διαρθρωτική πολιτική που να στοχεύει σ' εκείνες τις περιφέρειες και τα αγροτικά προϊόντα που χρειάζονταν τη μεγαλύτερη ενίσχυση. Ωστόσο, στην πραγματικότητα, έπρεπε να περάσουν πολλά χρόνια πριν υιοθετηθεί μια τέτοια προσέγγιση. Κατά τον ίδιο τρόπο, η αρχική πρόθεση ήταν να συνδυαστούν οι διαρθρωτικές πολιτικές με τις πολιτικές αγορών, όμως αυτός ο συνδυασμός δεν λειτούργησε ποτέ όπως θα έπρεπε και είναι γεγονός ότι σε μερικές περιπτώσεις οι δυο πολιτικές ακολούθησαν διαφορετικές κατευθύνσεις» (R. Fennel 1997).

Διαγράμματα 2.3 Προϋπολογισμός της ΚΑΠ σε εκατ. ECU και

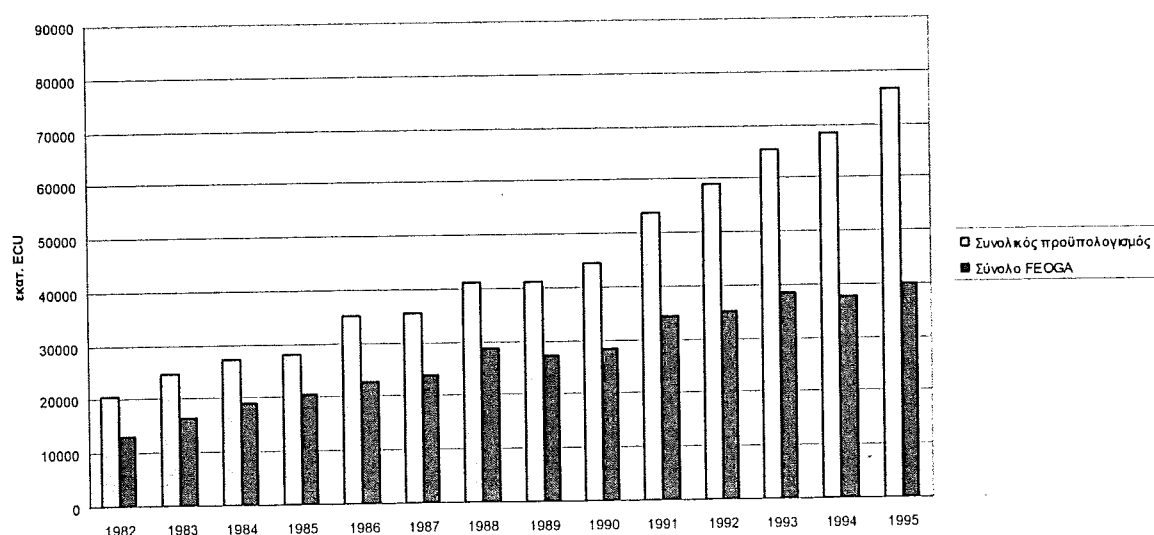
2.4 Προϋπολογισμός της ΚΑΠ σε σχέση με το συνολικό προϋπολογισμό.

Προυπολογισμός της ΚΑΠ σε εκατ. ECU

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από Agricultural Situation in the Community Q 1986, 1990, 1993, 1994 Reports

Προυπολογισμός της ΚΑΠ σε σχέση με το συνολικό προϋπολογισμό

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από Agricultural Situation in the Community Q 1986, 1990, 1993, 1994 Reports

Αποτίμηση της επίδρασης της ΚΑΠ

Για την ΚΑΠ έχουν γραφτεί και ειπωθεί πολλά είναι όμως βέβαιο ότι πέτυχε τους περισσότερους από τους αρχικούς της στόχους που τέθηκαν με την συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.

Οι ακόλουθοι στόχοι επιτεύχθηκαν:

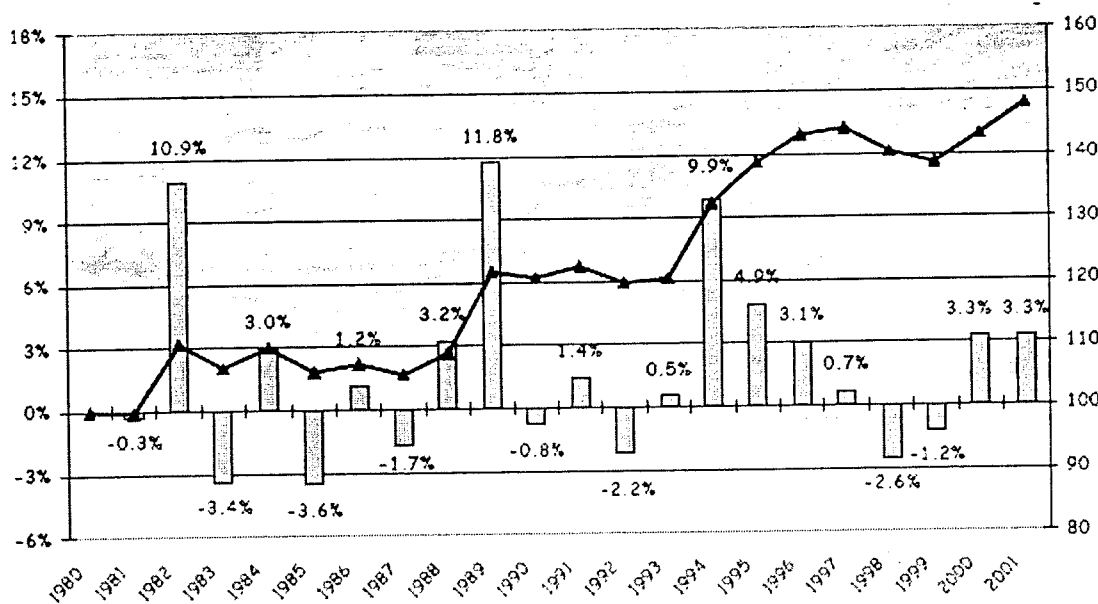
- Αυτάρκεια σε τρόφιμα.
- Οι αγρότες απέκτησαν ένα ικανοποιητικό εισόδημα (οι μεγάλοι αγρότες του βορρά επωφελήθηκαν περισσότερο)
- Οι αγορές των γεωργικών προϊόντων σταθεροποιήθηκαν
- Η επιτεύχθηκε επισιτιστική ασφάλεια
- Αυξήθηκε το γεωργικό εισόδημα (διάγραμμα 2.5)

Διάγραμμα 2.5 Εξέλιξη στο γεωργικό εισόδημα στην Ε.Ε 1980-2001

Ετήσια αύξηση

Σωρευτική

αύξηση

Πηγή : Eurostat DG AGRI Calculation

Στο παραπάνω διάγραμμα η ετήσια αύξηση απεικονίζεται με τις ράβδους ενώ η σωρευτική με την μπλέ καμπύλη

Παράλληλα νέα προβλήματα ανέκυψαν σαν συνέπεια των πολιτικών που εφαρμόστηκαν:

- Οι εγγυημένες τιμές δεν είχαν καμιά σύνδεση με την ζήτηση και ενθάρρυναν την υπερπαραγωγή. Αυτό σε συνδυασμό με την αύξηση της παραγωγικότητας που επιτεύχθηκε από την καλύτερη χρήση των παραγωγικών συντελεστών την εκμηχάνιση και την επιστημονική πρόοδο στον τομέα, οδήγησαν στην δημιουργία πλεονασμάτων. Πλεονάσματα παρουσιάστηκαν κυρίως στο σιτάρι, το βούτυρο και το βοδινό κρέας. Τα πλεονάσματα έπρεπε να αποθηκευτούν, κάτι που στοίχιζε ιδιαίτερα και τελικά να πωληθούν με ζημία σε άλλες αγορές.
- Η εντατικοποίηση στην καλλιέργεια με σκοπό την αύξηση της παραγωγής δημιούργησε σειρά από περιβαλλοντικά προβλήματα όπως: ρύπανση των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων με τις εκπλύσεις λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων και κτηνοτροφικών αποβλήτων, διάβρωση των εδαφών, μείωση της γεωργικής και φυσικής βιοποικιλότητας των γεωργικών οικοσυστημάτων, καταστροφή ή σημαντική υποβάθμιση των γεωργικών τοπίων.
- Η κατανομή της ενίσχυσης δεν ήταν κοινωνικά δίκαιη καθώς οι μεγάλοι αγρότες παρήγαγαν περισσότερο και με την οικονομία κλίμακας που διέθεταν σε μικρότερο κόστος από ότι οι μικροί αγρότες που είχαν περισσότερο ανάγκη την στήριξη.
- Η πολιτική που ακολούθησε η ΚΑΠ έγινε στόχος επικρίσεων από τους εμπορικούς εταίρους της Κοινότητας.

Τα παραπάνω προβλήματα αλλά κυρίως το πρώτο, το κόστος των πλεονασμάτων και το τελευταίο, οι πιέσεις από τους εμπορικούς εταίρους, οδήγησαν στις αλληπάλληλες προσπάθειες μεταρρύθμισης της ΚΑΠ. Η τελευταία εκ των οποίων και η πιθανολογούμενες επιπτώσεις της στην Ελληνική γεωργία είναι αντικείμενο αυτής της εργασίας.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΑΝ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Εισαγωγή

Για περισσότερα από 20 χρόνια τώρα, μετά την προσχώρηση της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) το 1981, η ελληνική γεωργία αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της ευρωπαϊκής γεωργίας και διέπεται πλήρως από τους κανόνες της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ). Υπενθυμίζεται ότι η Ελλάδα ήταν η πρώτη από τις Νοτιο-ευρωπαϊκές χώρες που εντάχθηκε στην Κοινότητα. Εκείνη την εποχή, η χώρα βρισκόταν ακόμη σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης σε σύγκριση με τα τότε εννέα κράτη μέλη. Ο γεωργικός τομέας, με καθαρά μεσογειακά χαρακτηριστικά και με αδύναμες δομές, είχε μια ιδιαίτερα υψηλή συμμετοχή στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας.

Η πορεία της Ελληνικής γεωργίας μετά την ένταξη της στην Κοινή Αγροτική Πολιτική είναι συνάρτηση και της αρχικής κατάστασης της όταν αυτή εισήλθε στην ΚΑΠ. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται προσπάθεια να καταγραφεί η αρχική αυτή κατάσταση καθώς και οι αλλαγές που συντελέστηκαν στην εικοσιτετράχρονη ιστορία της ελληνικής γεωργίας στα πλαίσια της ΚΑΠ.

Σύμφωνα με τον Ν. Μαρτίνο ⁵ «Η δεκαετία του '80 βρίσκει την Ελληνική οικονομία σε μια καμπή. Στις τρεις δεκαετίες που μεσολάβησαν από τη λήξη του εμφυλίου συντελέστηκαν ραγδαίες μεταβολές σ' όλα τα επίπεδα της κοινωνικής, της πολιτικής και της οικονομικής ζωής της χώρας. Ιδιαίτερα κατά την παρελθούσα εικοσαετία η εισροή ξένων επενδύσεων και δυτικής τεχνολογίας επιτάχυναν την κεφαλαιακή συσσώρευση και αναδιάρθρωσαν την οικονομία. Ο αγροτικός τομέας παρακολουθεί αυτές τις μεταβολές καθώς η εισροή προηγμένης τεχνολογίας και η εφαρμογή βελτιωμένων τεχνικών οργάνωσης της παραγωγής είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση των αποδόσεων

⁵ Ν. Μαρτίνος, «Η παραγωγική χρησιμοποίηση των πόρων στον αγροτικό τομέα και η δομή της ζήτησης αγροτικών προϊόντων» Επιθεώρηση Αγροτικών Μελετών Περίοδος Β' Τόμος Ι Τεύχος Ι Καλοκαίρι '85

και της παραγωγικότητας της εργασίας. Οι μεταβολές αυτές σηματοδοτούν μια γενικότερη μεταβολή του τρόπου ζωής στην ύπαιθρο καθώς και το πρότυπο της κατανάλωσης προσαρμόζεται προς το αντίστοιχο των αστικών κέντρων. Όμως παρά τις αναμφισβήτητες βελτιώσεις που παρουσιάζουν οι συνήθειες τεchnοοικονομικοί δείκτες, ο αγροτικός τομέας παρουσιάζει ορισμένα έντονα διαρθρωτικά προβλήματα που θέτουν φραγμούς στην ανάπτυξη του.»

Στις παραγράφους που ακολουθούν θα παρουσιαστεί η ελληνική γεωργία τα βασικά της χαρακτηριστικά και οι μεταβολές που επήλθαν στα χρόνια που εφαρμόζεται η ΚΑΠ καθώς και τα διαρθρωτικά προβλήματα που παρουσιάζει.

Βασικά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της Ελληνικής γεωργίας

Η Χρησιμοποιούμενη Γεωργική Γη (ΧΓΓ) ανέρχεται σε 3,5 εκατομ. εκτάρια και αντιπροσωπεύει μόνο το 27% της συνολικής επιφάνειας της χώρας, σε σύγκριση με το 55-60% της ΕΕ-15. Το 40% της συνολικής επιφάνειας είναι χαρακτηρισμένο ως «βοσκότοπος» ή «μόνιμα βοσκοτόπια» (το 60% των μόνιμων βοσκότοπων είναι κρατικής ιδιοκτησίας), τα δάση είναι 20%. Στην πραγματικότητα, αυτοί οι αριθμοί αντικατοπτρίζουν την ορεινή φύση του ελληνικού τοπίου. Από αυτήν την άποψη, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το 78% της αγροτικής γης και το 70% των συνολικών εκμεταλλεύσεων βρίσκονται σε λιγότερο ευνοημένες περιοχές. (Π. Πέζαρος 2004⁶)

Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις όπως καταγράφηκαν το 2000 είναι 811.318, έχοντας υποστεί μείωση κατά 20% από το 1981 που ήταν 998.876.

Από τις 811.318 εκμεταλλεύσεις που καταγράφηκαν το 2000 οι 730.451 είναι εκμεταλλεύσεις με έκταση μικρότερη από 100 στρέμματα (10 εκτάρια) και καταλαμβάνουν το 50,1 % της καλλιεργούμενης γης. Το 1981 937.944 εκμεταλλεύσεις είχαν έκταση μικρότερη από 10 στρέμματα και καταλάμβαναν το 69,5 της καλλιεργούμενης γης.

⁶ Π.Δ. Πέζαρος «Σύντομη Επισκόπηση της Ελληνικής Γεωργίας» Το παρόν κείμενο έχει γραφεί πρωτογενώς στην αγγλική τον Ιανουάριο 2003 και έχει περιληφθεί στο βιβλίο: S. Stamatiadis, J. M. Lynch & J. S. Schepers (Eds) (2004), "Remote Sensing for Agriculture and the Environment", GAIA Center & OECD

Το 1980 οι ελληνικές εκμεταλλεύσεις αποτελούνταν κατά μέσο όρο από 6,1 αγροτεμάχια ενώ το 1999 από 6,3 αγροτεμάχια.

Το ποσοστό των αρδευόμενων γεωργικών εκτάσεων το 1980 ήταν 22,7% το 1999 οι εκτάσεις που αρδεύτηκαν ήταν 32,8%.

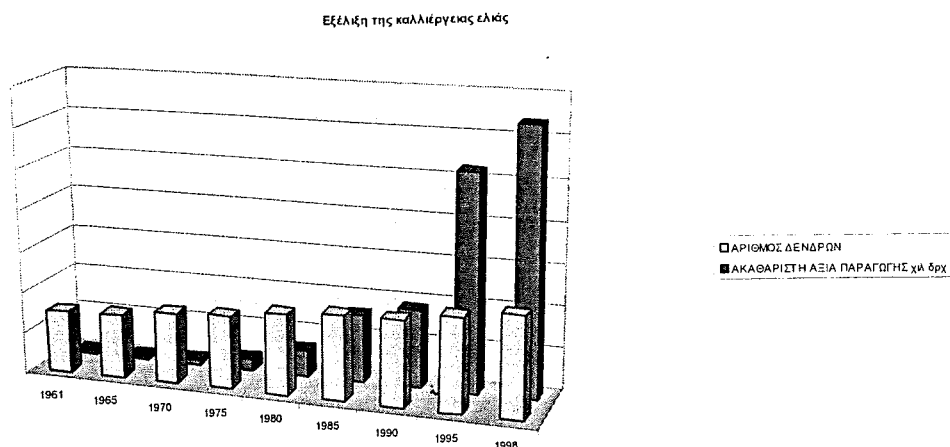
Σε ό,τι αφορά τη χρήση γης, το 35-40% της συνολικής γεωργικής γης καλλιεργείται με αροτραίες καλλιέργειες, το 20% με ελαιόδενδρα, το 11% με βαμβάκι, το 8% με φρούτα και λαχανικά, το 3,5% με αμπέλια και το 1,5% με καπνό. Εάν αυτά τα ποσοστά διερευνηθούν περαιτέρω, προκύπτει ότι το 50-55% των δημητριακών, το 60-65% των ελαιόδεντρων, το 70% των αιγοπροβάτων και το 40-50% των βοοειδών καλλιεργούνται ή ανατρέφονται σε ημιορεινές ή ορεινές περιοχές. Ωστόσο, παρά τους μάλλον δυσμενείς φυσικούς πόρους, η χώρα είναι κατά 97-98% αυτάρκης στα γεωργικά προϊόντα & τρόφιμα (European Commission, 2001).

Εξέλιξη της χρήσης γης καλλιεργούμενων εκτάσεων

Η πορεία της γεωργίας απεικονίζεται σε ένα βαθμό από τις χρήσεις γης και την εξέλιξη των καλλιεργειών στο χρόνο. Για το λόγο αυτό παρατίθενται τα ακόλουθα διαγράμματα τα οποία έχουν διαμορφωθεί με στοιχεία που έχει δημοσιεύσει το Υπουργείο Γεωργίας.⁷ Στα διαγράμματα έχει επιλεγεί να παρουσιαστούν οι κύριες καλλιέργειες και εκτροφές που επηρεάστηκαν θετικά ή αρνητικά από την ΚΑΠ.

Διάγραμμα 3.1 Εξέλιξη της καλλιέργειας της ελιάς από το 1961 έως το 1998 σε αριθμό δένδρων και ακαθάριστη αξία παραγωγής.

⁷ Υπουργείο Γεωργίας Δ/νση Αγροτικής Στατιστικής και Τεκμηρίωσης «Η Ελληνική γεωργία με αριθμούς βασικά χαρακτηριστικά» Αθήνα Νοέμβριος 2000

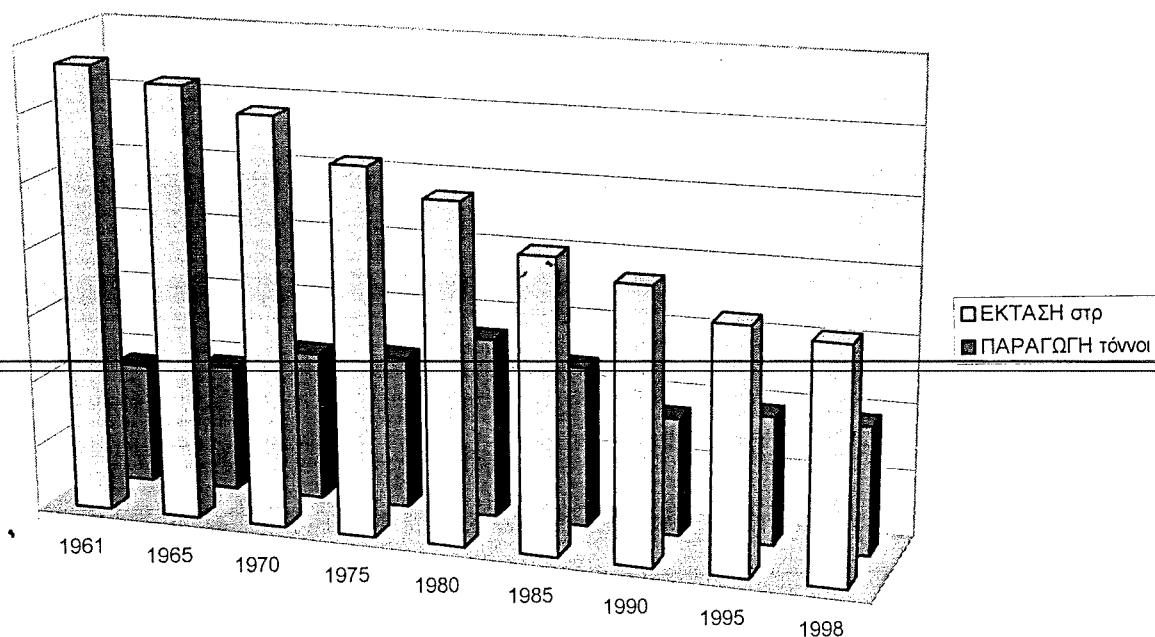

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας Δ/ση Γεωργικής Τεκμηρίωσης και Στατιστικής 2000

Στο παραπάνω διάγραμμα παρατηρείται συνεχείς αύξηση των ελαιοδένδρων η οποία ξεκινά πολύ πριν την ένταξη και δεν διαφοροποιείται μετά από αυτήν. Αυτό που φαίνεται να επηρεάζεται από την ένταξη είναι η ακαθάριστη αξία παραγωγής η οποία αυξάνεται δραματικά, πρέπει όμως να σημειωθεί παράλληλα ότι οι τιμές με τις οποίες υπολογίζεται η ακαθάριστη αξία παραγωγής δεν είναι σταθερές.

Διάγραμμα 3.2 Εξέλιξη της καλλιέργειας του αμπελιού σε έκταση και παραγωγή από το 1961 έως το 1998

Εξέλιξη της καλλιέργειας αμπέλου σε έκταση και παραγωγή από το 1961 έως 1996

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας Δ/ση Γεωργικής Τεκμηρίωσης και Στατιστικής 2000

Η καλλιέργεια του αμπελιού παρουσιάζει σταθερά φθίνουσα πορεία σε έκταση. Η παραγωγή ωστόσο παρουσιάζει αύξηση που οφείλεται στην αύξηση των αποδόσεων. Η παραγωγή φτάνει στο μέγιστο το 1990 για να υποστεί με τη σειρά της μείωση.

Η μείωση για τα έτη 1991- 1999 σύμφωνα με την απογραφή 1999 της ΕΣΥΕ⁸ 2004 παρατηρείται σε όλες τις καλλιέργειες αμπελιού. Στους οινάμπελους ποιότητας 19,4%, στους λοιπούς οινάμπελους 13%, στα επιτραπέζια σταφύλια 17,6% στη σταφίδα 19,9% και συνολικά η μείωση ήταν 16,8%

Οι εκτάσεις που καλλιεργήθηκαν με λαχανικά και γεώμηλα σημείωσαν μείωση από το 1980 έως το 1998 από 1.515.540 στέρματα σε 1.444.290 ενώ η παραγωγή αυξήθηκε από 3.665.820 τόνους σε 4.159.754 τόνους. Παρατηρείται μείωση σε πολλές καλλιέργειες κηπευτικών όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

⁸ ΕΣΥΕ «Αποτελέσματα Απογραφής Γεωργίας -Κτηνοτροφίας 1999» Αθήνα 2004

Πίνακας 1 Εξέλιξη της καλλιέργειας λαχανικών

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ εκτάσεις σε στρέμματα								
έτος	κρεμμύδια	φασόλια	αγγούρια	Αγκινάρα	σκόρδα	μπάμια	πατζάρια	γεώμηλα
1980	115570	80300	20400	34700	23260	24700	6250	553400
1990	95128	71730	19644	25224	21860	17724	8943	403240
1998	92685	67000	18060	24000	13006	16560	8940	386235
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ παραγωγή τόνοι								
έτος	Κρεμμύδια	φασόλια	αγγούρια	Αγκινάρα	σκόρδα	μπάμια	πατζάρια	Γεώμηλα
1980	168310	67950	121500	44450	12800	18480	12570	984000
1990	176266	67915	165070	26833	13160	14135	20991	932650
1998	201370	69100	151050	23700	9570	13730	20990	881760

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας Δ/ση Γεωργικής Τεκμηρίωσης και Στατιστικής 2000

Οι καλλιέργειες των επόμενων πινάκων είτε καλλιεργήθηκαν σε μεγαλύτερη έκταση είτε η έκταση που κατέλαβαν έμεινε λίγο ως πολύ αμετάβλητες

Πίνακας 2 Εξέλιξη της καλλιέργειας λαχανικών

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ εκτάσεις σε στρέμματα							
έτος	καρότο	ραδίκι	πράσσο	κουνουπίδι	τομάτα	σπαράγγια	σέλινου
1980	8600	16150	17900	25230	372200		5550
1990	10380	21122	16451	30544	384793	35439	7130
1998	11960	23226	17720	33215	385710	74000	6608
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ παραγωγή τόνοι							
έτος	καρότο	ραδίκι	πράσσο	κουνουπίδι	τομάτα	σπαράγγια	σέλινου
1980	19600	29450	36470	40760	1684100		8530
1990	35193	51258	40466	56243	1755382	12820	15194
1998	37670	39950	42474	64130	1978230	26000	13130

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας Δ/ση Γεωργικής Τεκμηρίωσης και Στατιστικής 2000

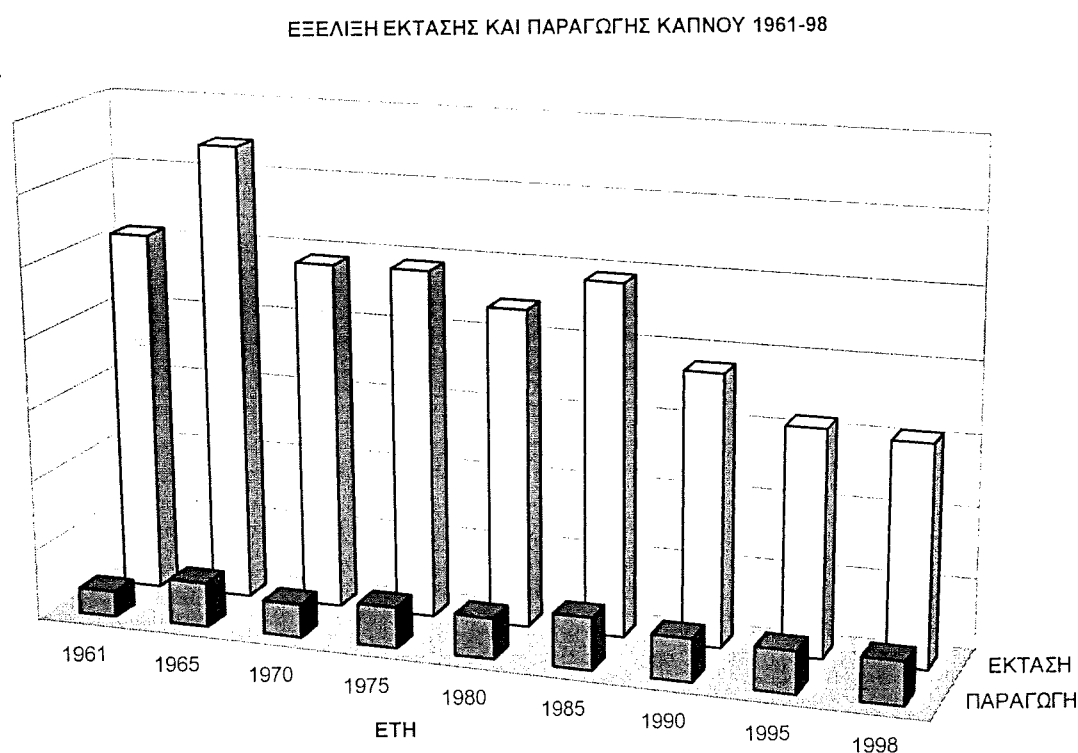
Πίνακας 3 Εξέλιξη της καλλιέργειας λαχανικών

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ εκτάσεις σε στρέμματα							
έτος	Πατζάρια	πιπεριές	κολοκύθια	Μελιτζάνα	λάχανο	σπανάκι	μαρούλι
1980	6250	24900	40000	28970	68500	21660	27300
1990	8943	32998	51060	30932	73991	29696	31678
1998	8940	34690	41850	29010	89000	33515	37300
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ παραγωγή τόνοι							
έτος	Πατζάρια	πιπεριές	κολοκύθια	Μελιτζάνα	λάχανο	σπανάκι	μαρούλι
1980	12570	50580	86000	62750	132100	30400	55020
1990	20991	88128	95368	73698	179951	47926	62131
1998	20990	86620	93100	83780	208700	45360	69340

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας Δ/νση Γεωργικής Τεκμηρίωσης και Στατιστικής 2000
Παρά την μείωση που σημειώσαν οι εκτάσεις των λαχανικών την περίοδο 1991 έως 1999 παρατηρήθηκε αύξηση κατά 18% της υπό κάλυψη καλλιέργειας λαχανικών (ΕΣΥΕ 2004).

Οι δενδρώδεις καλλιέργειες αυξήθηκαν στην περίοδο 1980 –1998 από 50.003.589 στρέμματα σε 57.191.687 στρέμματα .

Διάγραμμα 3.3 Εξέλιξη της καλλιέργειας καπνού σε έκταση και παραγωγή από το 1961 έως το 1998

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας Δ/νση Γεωργικής Τεκμηρίωσης και Στατιστικής 2000

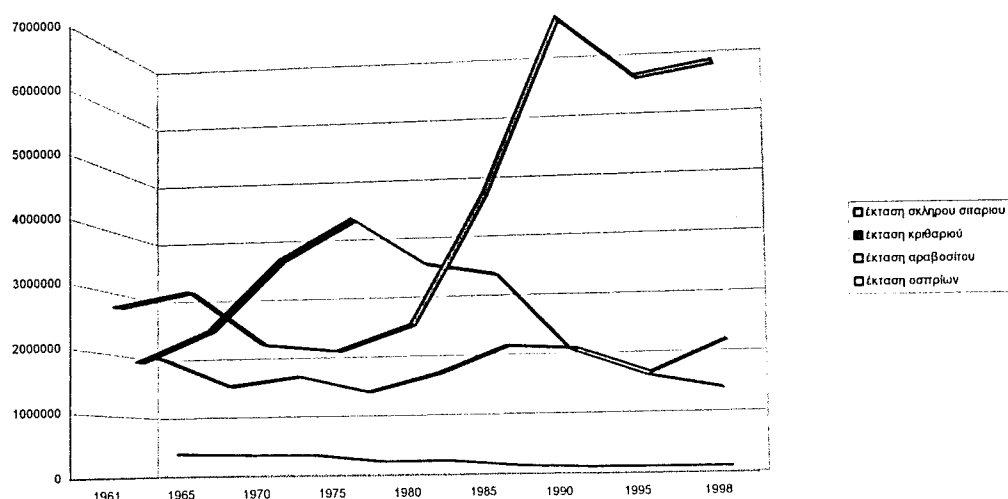
Η καλλιέργεια καπνού όπως και η καλλιέργεια αμπελιού παρουσιάζει μείωση από το 1961 έως το 1998 με εξαίρεση κάποιες χρονιές στις οποίες παρουσιάζεται αύξηση η παραγωγή όμως εμφανίζει αύξηση στο χρόνο πράγμα που αποδίδεται τόσο στην εντατικοποίηση της καλλιέργειας όσο και στην εισαγωγή ποικιλιών με μεγαλύτερες αποδόσεις.

Η εξέλιξη της καλλιέργειας κάποιων αροτραίων καλλιεργειών παρουσιάζεται στο παρακάτω διάγραμμα, όπου φαίνεται ότι η καλλιέργεια του σκληρού σιταριού επεκτάθηκε με την ένταξη στην Ε.Ε. και επηρεάστηκε σε κάποιο βαθμό από την προηγούμενη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ το 1990.

Η έκταση του κριθαριού αλλά και άλλων σιτηρών που χρησιμοποιούνται για ζωοτροφή σημείωσε σημαντικότερη μείωση σε όλη τη διάρκεια που καλύπτεται από τις πολιτικές της ΚΑΠ. Το ίδιο συνέβη και με όλα τα όσπρια για που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση.

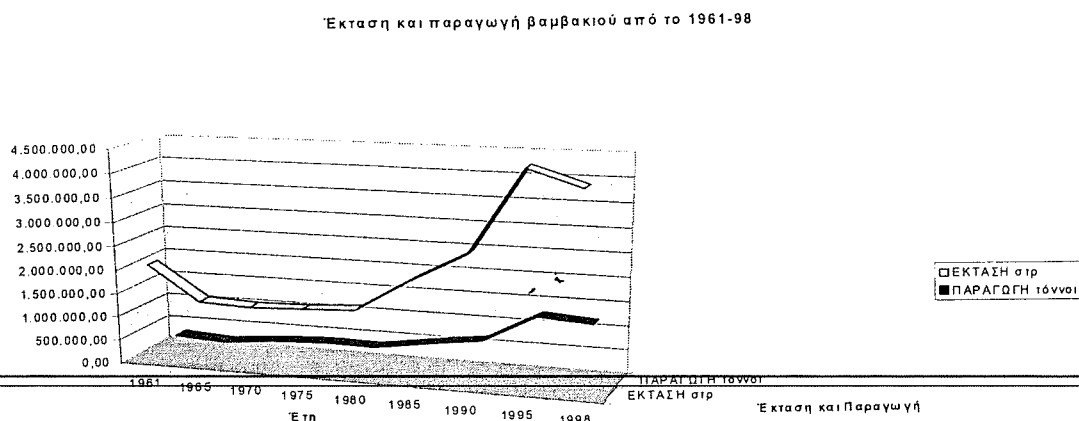
Ο αραβόσιτος, μετά από μια αύξηση τα πρώτα χρόνια της ένταξης ακολούθησε πτωτική πορεία.

Διάγραμμα 3.4 Εξέλιξη της καλλιέργειας σκληρού σιταριού, κριθαριού, αραβόσιτου και οσπρίων σε στρέμματα

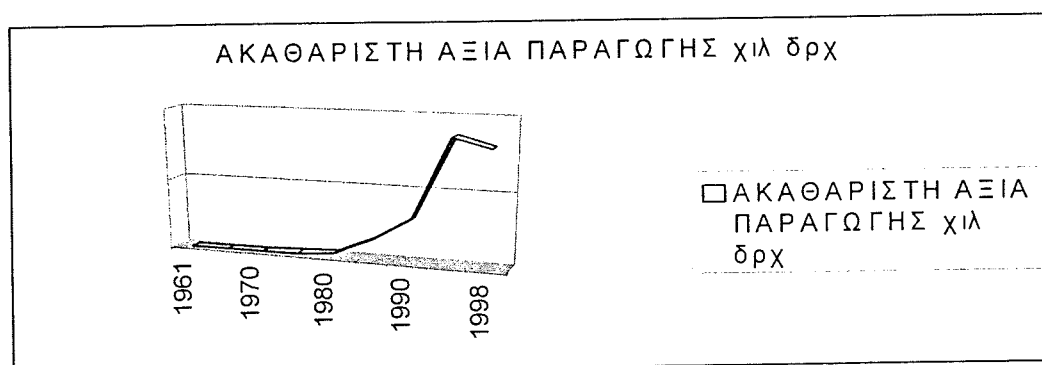
Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας Δ/νση Γεωργικής Τεκμηρίωσης και Στατιστικής 2000

Διάγραμμα 3.5 Εξέλιξη της καλλιέργειας βαμβακιού από το 1961 έως το 1998 σε έκταση και παραγωγή.

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας Δ/ση Γεωργικής Τεκμηρίωσης και Στατιστικής 2000

Διάγραμμα 3.6 Εξέλιξη της καλλιέργειας βαμβακιού από το 1961 έως το 1998 σε ακαθάριστη αξία παραγωγής.

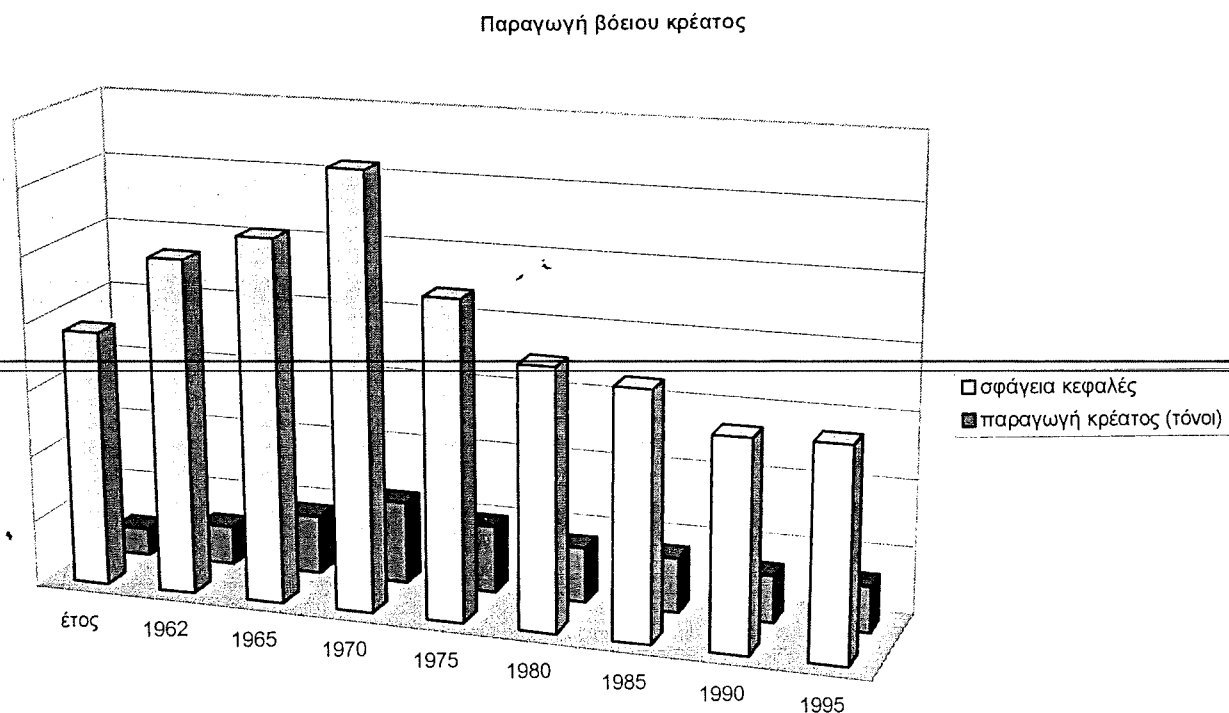
Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας Δ/ση Γεωργικής Τεκμηρίωσης και Στατιστικής 2000

Στην περίπτωση της καλλιέργειας του βαμβακιού βλέπουμε καθαρά ότι η ΚΑΠ είχε σημαντική επίδραση στην εξάπλωση της καλλιέργειας ή οποία μπορεί να αποδοθεί στην κάθετη αύξηση της ακαθάριστης αξίας παραγωγής τα χρόνια που ακολούθησαν την ένταξη σαν αποτέλεσμα της αύξησης των εκτάσεων, των αποδόσεων, αλλά κυρίως της τιμής που επιτεύχθηκε στα πλαίσια της ΚΑΠ.

Ζωική παραγωγή

Η παραγωγή βόειου κρέατος απεικονίζεται στο διάγραμμα 3.7

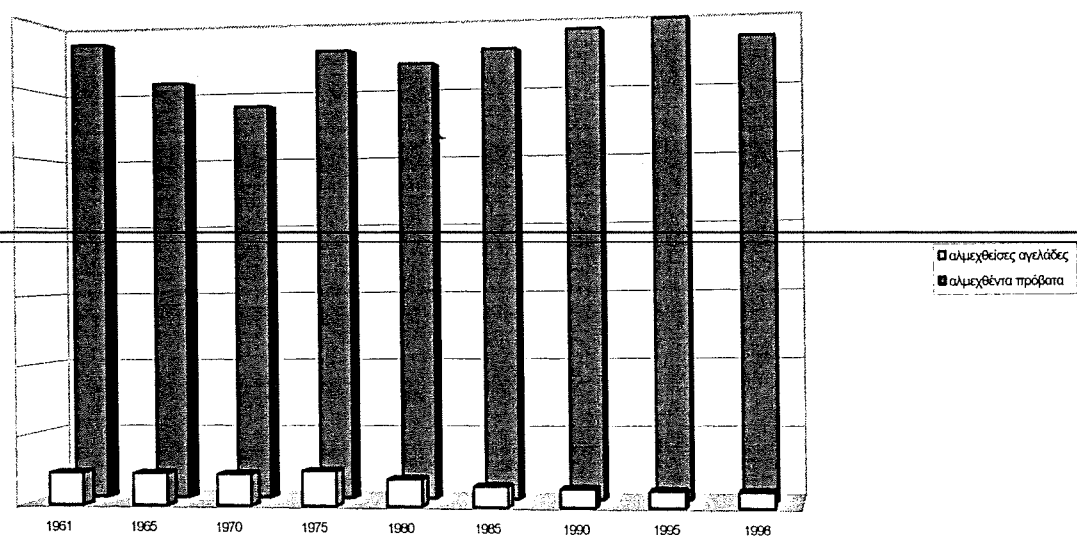
Διάγραμμα 3.7 παραγωγή βόειου κρέατος

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας Δ/νση Γεωργικής Τεκμηρίωσης και Στατιστικής 2000

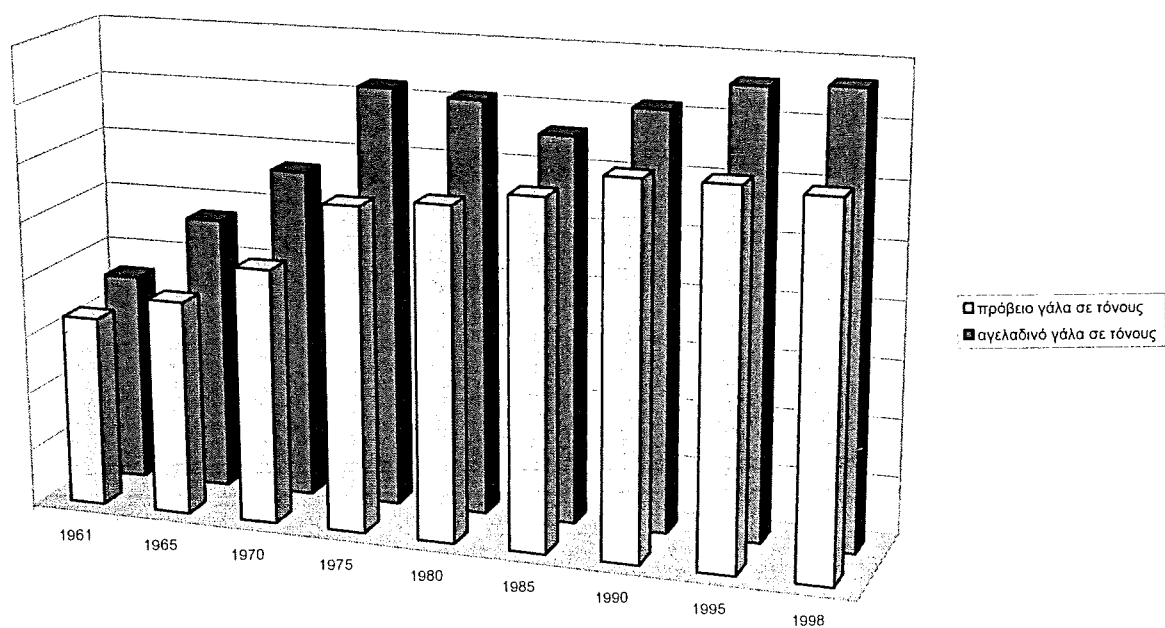
Τομέας γαλακτοπαραγωγής. Στα διαγράμματα που θα ακολουθήσουν παρουσιάζεται η εξέλιξη της παραγωγής γάλακτος από αγελάδες και από πρόβατα, συγκεκριμένα στο διάγραμμα 3.8 εμφανίζεται ο αριθμός των γαλακτοπαραγωγών ζώων (πρόβατα και αγελάδες) από το 1961 έως το 1998 ενώ στο διάγραμμα 8.9 εμφανίζεται η παραγωγή πρόβειου και αγελαδινού γάλακτος.

Διάγραμμα 3.8 εξέλιξη του ζωικού κεφαλαίου γαλακτοπαραγωγής (πρόβατα και αγελάδες)

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας Δ/ση Γεωργικής Τεκμηρίωσης και Στατιστικής 2000

Διάγραμμα 3.9 παραγωγή γάλακτος πρόβειου και αγελαδινού σε τόνους

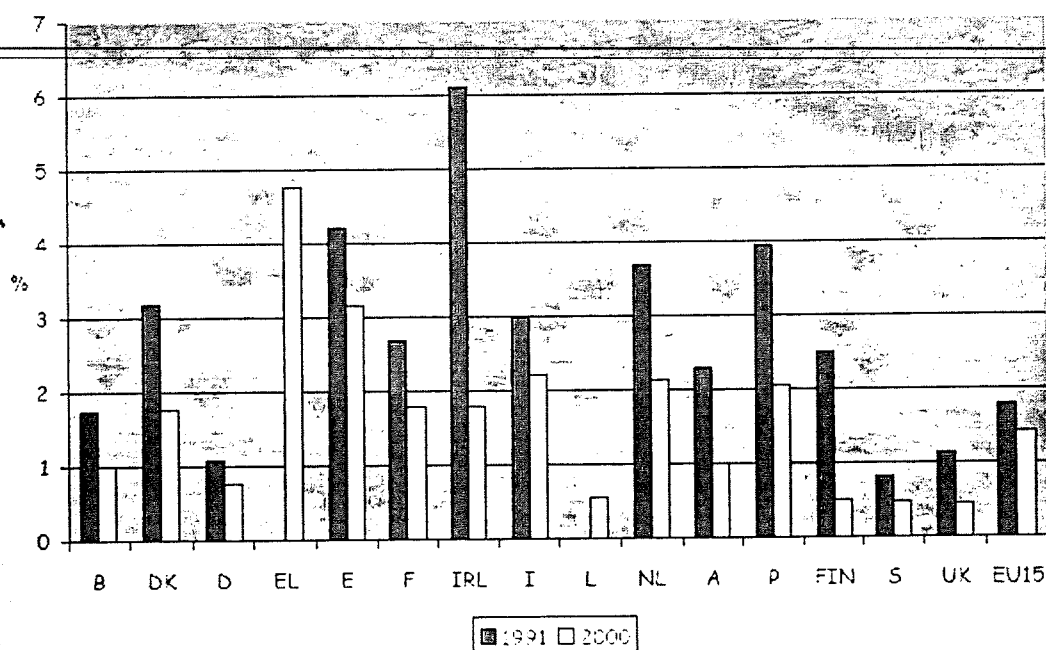

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας Δ/ση Γεωργικής Τεκμηρίωσης και Στατιστικής 2000

Εξέλιξη οικονομικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών της γεωργίας

Η συμμετοχή της γεωργίας στο σύνολο της οικονομίας της χώρας, μολονότι μειώθηκε σημαντικά την προηγούμενη δεκαετία, εξακολουθεί να κινείται σε πολύ υψηλότερα επίπεδα συγκριτικά με τα άλλα κράτη μέλη, όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα της Γενικής Διεύθυνσης Γεωργίας⁹ στο κείμενο «European Agriculture Entering the 21st century» [European Commission (2002)].

Διάγραμμα 3.10 Συμμετοχή της γεωργίας στο ΑΕΠ

Πηγή: Eurostat National Accounts, Economic Accounts for Agriculture

Το γεωργικό προϊόν αποτελούσε το 17% του ΑΕΠ το 1980 και εξακολουθεί να καλύπτει το 5-6%, σε σύγκριση με το 1,5% του ΑΕΠ της υπόλοιπης Κοινότητας των 15 (ΕΕ-15).

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται βασικά οικονομικά στοιχεία της ελληνικής γεωργίας από το 1975 έως το 1998 (Υπουργείο Γεωργίας 2000).

Στο διάστημα αυτό η παραγωγή τριπλασιάστηκε όπως και η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε τιμές συντελεστών παραγωγής. Η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε τιμές αγοράς αυξήθηκε κατά 2,3 φορές. Οι επιδοτήσεις αυξήθηκαν κατά 23 φορές από 94 εκατομμύρια ECUs το 1975 σε 2.236 εκατομμύρια ECUs.

⁹ Γεν. Διεύθυνσης Γεωργίας⁹ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «European Agriculture Entering the 21st century» Οκτώβριος 2002.

Το γεωργικό εισόδημα ανά μονάδα ανθρώπινης εργασίας πενταπλασιάστηκε ενώ οι μονάδες ανθρώπινης εργασίας υποδιπλασιάστηκαν. Ο υποδιπλασιασμός της ανθρώπινης εργασίας στην γεωργία

Πίνακας 4 Γεωργικό εισόδημα 1973-98

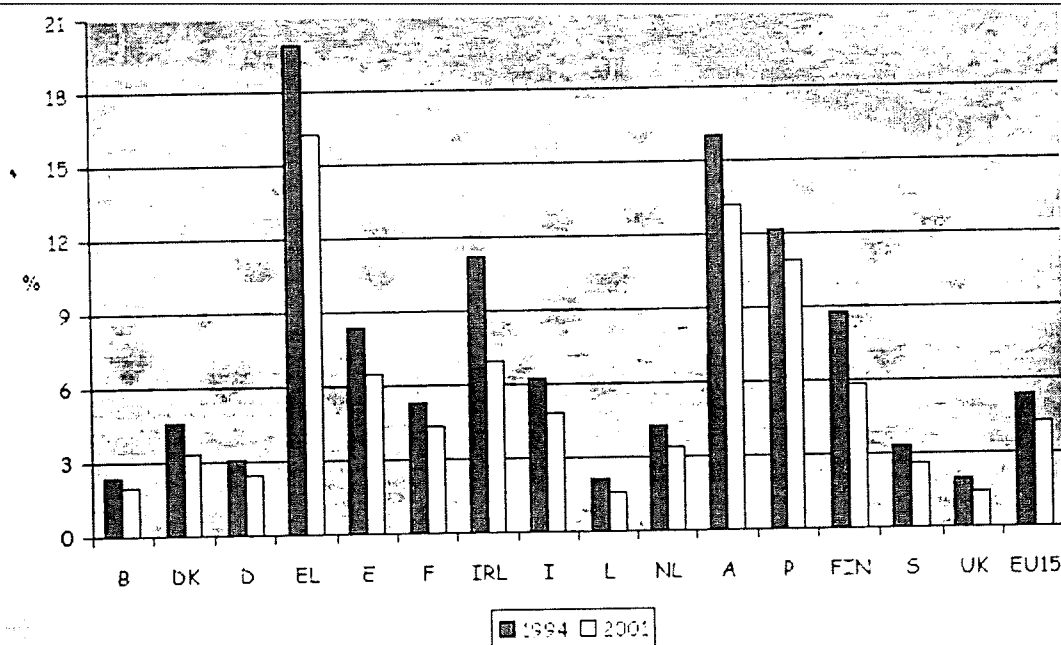
Έτος	Τελική παραγωγή	Ενδιάμεση κατανάλωση	Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε τιμές αγοράς	Επιδοτήσεις	Φόροι εκτός ΦΠΑ	Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε τιμές συντελεστών παραγωγής	Απο-τιμές συντελεστών παραγωγής	Καθαρή προστιθέμενη αξία σε τιμές συντελεστών παραγωγής	Ενοίκια και λοιπές πληρωμές	Τόκοι	Καθαρό γεωργικό εισόδημα εργασίας	Μονάδες ανθρ/νης εργασίας MAE Χ1000	Καθαρό γεωργικό εισόδημα εργασίας Σύνολο/ MAE
1975	3.358	709	2649	94	36	2707	110	2597	85	64	2448	1088	2,29
1976	3.944	783	3161	129	44	3246	135	3111	96	78	2937	1045	2,81
1977	4.095	882	3213	202	43	3372	162	3211	123	92	2996	1022	2,93
1978	4.511	869	3642	199	63	3777	173	3604	141	99	3364	999	3,37
1979	4.803	1038	3765	171	84	3852	200	3651	160	159	3333	978	3,41
1980	5.465	1234	4231	161	92	4300	214	4086	173	183	3729	956	3,90
1981	6.416	1497	4919	327	106	5140	252	4888	199	178	4511	935	4,82
1982	7.483	1654	5830	438	129	6138	285	5853	231	206	5415	924	5,86
1983	7.076	1766	5310	369	115	5564	303	5261	247	240	4774	917	5,21
1984	7.949	1852	6097	447	134	6411	331	6080	330	288	5462	918	5,95
1985	8.182	1897	6285	412	134	6563	342	6221	355	339	5527	931	5,94
1986	7.078	1599	5479	346	124	5701	329	5372	283	275	4814	898	5,36
1987	6.751	1627	5124	507	187	5444	310	5134	241	280	4612	849	5,43
1988	7.373	1734	5638	485	165	5959	327	5632	237	290	5105	851	6,00
1989	8.138	1825	6313	693	118	6888	357	6531	233	299	5999	799	7,51
1990	7.622	1943	5679	738	141	6275	362	5913	237	323	5354	737	7,26
1991	9.204	2077	7127	881	191	7817	364	7453	250	466	6737	681	9,89
1992	8.452	2190	6261	1016	224	7054	378	6675	249	445	5981	691	8,66
1993	8.122	2251	5872	1348	278	6942	377	6565	252	465	5848	703	8,32
1994	8.726	2215	6511	1437	256	7692	380	7312	258	451	6603	670	9,86
1995	8.736	2369	6367	1965	247	8085	391	7694	260	610	6823	638	10,69

Έτος	Τελική παραγωγή	Ενδιάμεση κατανάλωση	Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε τιμές αγοράς	Επιδότησεις	Φόροι εκτός ΦΠΑ	Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε τιμές συντελεστών παραγωγής	Απο-σβέσει	Καθαρή προστιθέμενη αξία σε τιμές συντελεστών παραγωγής	Ενοίκια και λοιπές πληρωμές	Τόκοι	Καθαρό γεωργικό εισόδημα εργασίας	Μονάδες ανθρ/νης εργασίας MAE Χ1000	Καθαρό γεωργικό εισόδημα εργασίας Σύνολο/ MAE
1996	8.529	2525	6003	2346	281	8068	424	7644	273	425	6945	619	11,22
1997	8.815	2559	6256	2104	290	8070	463	7608	282	404	6923	601	11,52
1998	8.834	2625	6209	2236	311	8135	504	7630	286	410	6933	581	11,93
ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ 1973-98 ΣΕ ΕΚΑΤ ECU's													
ΠΗΓΗ EUROSTAT-NEW CRONOS													
ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΜΗΜΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΣ													

Η γεωργική απασχόληση μειώθηκε δραματικά, από το 35% της συνολικής απασχόλησης το 1980 σε 17% το 2000.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί φαίνεται η γεωργική απασχόληση τα έτη 1994 και 2001 σε όλα τα κράτη μέλη. Η Ελλάδα είναι η χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό απασχόλησης στον γεωργικό τομέα ακολουθούμενη από την Αυστρία και την Πορτογαλία.

Διάγραμμα 3.11 Συμμετοχή της γεωργίας στο σύνολο των εργαζομένων

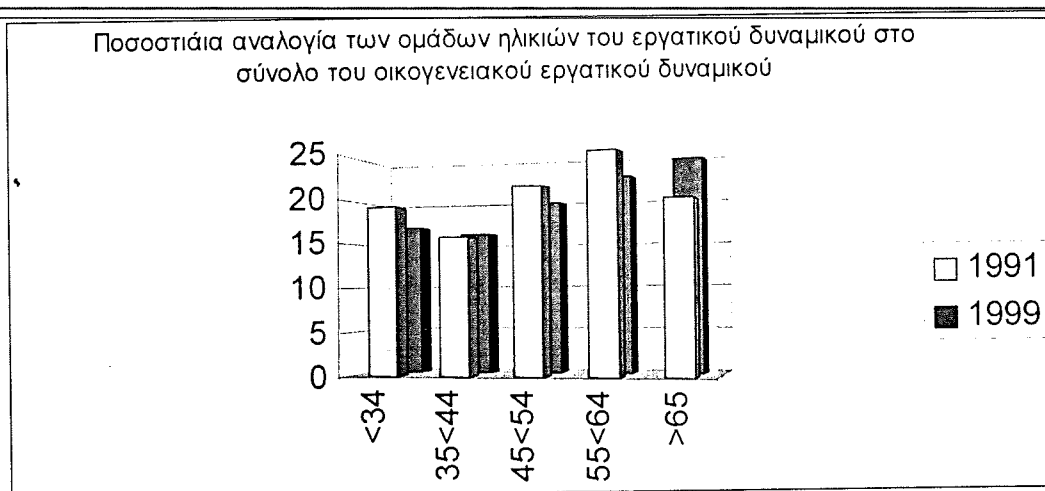

Πηγή : Eurostat

Στην πραγματικότητα, η ηλικιακή διάρθρωση των αγροτών επιδεινώνεται συνεχώς, λαμβανομένου υπόψη ότι το 47% των απασχολούμενων στη γεωργία εμφανίζεται να είναι πάνω από 55 ετών σήμερα όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα με στοιχεία του 1999 (ΕΣΥΕ 2004), ποσοστό δηλαδή που αποκλείεται να αναπληρωθεί από νέους αγρότες στο άμεσο μέλλον. Κατά συνέπεια κι εφόσον η γεωργική απασχόληση δεν είναι πια ελκυστική στους νέους, θα πρέπει κανείς να αναμένει ότι, για φυσικούς και μόνο λόγους, η συμμετοχή της γεωργίας στο σύνολο της απασχόλησης θα μειωθεί περαιτέρω στο άμεσο μέλλον.

Ωστόσο, η παρούσα κατανομή του 17%, σε σύγκριση με το 4,3% στην ΕΕ, υποδεικνύει ότι ο τομέας συνεχίζει να παρέχει θέσεις απασχόλησης σε σημαντικό αριθμό ατόμων, σε μία χώρα όπου η ανεργία συνεχίζει να είναι ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα.

Διάγραμμα 3.12 Ποσοστιαία αναλογία των ομάδων ηλικιών του εργατικού δυναμικού στο σύνολο του οικογενειακού εργατικού δυναμικού για τα έτη 1991 και 1999.

Πηγή: ΕΣΥΕ 2004

Περισσότερο από 45% του οικογενειακού εργατικού δυναμικού είναι άνθρωποι που έχουν υπερβεί το 55 έτος. Η μείωση του εργατικού δυναμικού στη γεωργία είναι δεδομένη τα επόμενα χρόνια λόγω της φυσικής αποχώρησης των αγροτών.

Παρουσίαση των κυριότερων διαρθρωτικών προβλημάτων

Μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Η ελληνική γεωργία έχει επηρεαστεί από την κατάτμηση της γεωργικής γης και το ιδιοκτησιακό καθεστώς που την διέπει, όπως αυτό διαμορφώθηκε, από την αγροτική μεταρρύθμιση, τους νόμους που διέπουν την μεταβίβαση της γεωργικής γης, την προστασία της (ή καλύτερα την απουσία νόμων που προστατεύουν την

γεωργική γή) την έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, την έλλειψη κτηματολογίου.

Η διαμόρφωση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων σε μέγεθος συγκρίσιμο με αυτές των άλλων χωρών της Ε.Ε δεν είχε έως το '80 και δεν έχει ακόμα συντελεστεί.

Σύμφωνα με τον Θ. Σακελλαρόπουλο ¹⁰ «Ο κατατεμαχισμός και η διανομή της γης στους καλλιεργητές όπως πραγματοποιήθηκε με την αγροτική μεταρρύθμιση στη Γαλλία, ή όπως προέκυψε στις ΗΠΑ, χώρα χωρίς φεουδαρχικό παρελθόν, χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι ευθύς εξ αρχής οι διαδικασίες συγκέντρωσης προωθούνται μέσα από τους μηχανισμούς της αγοράς και των συναλλαγών. Η μεγάλη αστική γαιοκτησία σχηματίζεται αργά μέσα από την οικονομική και κοινωνική διαφοροποίηση του μικροπαραγωγού αγρότη. Αντίθετα στον Πρωσικό δρόμο ανάπτυξης η αστική γαιοκτησία προβάλλει ήδη από την αρχή σε ένα βαθμό συγκεντρωμένη. Στην Ελλάδα, η αγροτική μεταρρύθμιση δεν επιτελέσθηκε ούτε το 1821 ούτε το 1871, χρονολογίες που δεν θα απείχαν πολύ από τις αντίστοιχες των μεταρρυθμίσεων των ανεπτυγμένων χωρών. Έγινε το 1922, δηλαδή με μια καθυστέρηση 70-100 ετών, όταν στις άλλες χώρες οι διαδικασίες συγκέντρωσης είχαν προχωρήσει ήδη αρκετά. Αλλά και ο τρόπος που έγινε η μεταρρύθμιση δεν μπόρεσε να συμψηφίσει τα μειονεκτήματα που οφείλονταν στην χρονική καθυστέρηση. Ο τεμαχισμός της γης η διανομή της στους μικροκαλλιεργητές και η πολυδιάσπαση της έγγειας ιδιοκτησίας απονέμει βέβαια στην Ελληνική αγροτική μεταρρύθμιση την ιδιότητα της πιο «ριζοσπαστικής» στην Ευρώπη. Ταυτόχρονα όμως δημιούργησε την πιο χαμηλή βάση εκκίνησης των διαδικασιών συγκέντρωσης γης που θα μπορούσε να υπάρξει.»

Στην χαμηλή βάση εκκίνησης της συγκέντρωσης της γεωργικής γης προστέθηκαν:

1. Η παντελής έλλειψη νομικού πλαισίου προστασίας της γεωργικής γης της οποίας η αλλαγή χρήσης σε αστική, βιομηχανική, ή τουριστική είναι σχεδόν ανεμπόδιστη.

¹⁰ Θ. Σακελλαρόπουλος «Οι Θεσμικές Αιτίες για την Καθυστερημένη Ανάπτυξη Καπιταλιστικών Σχέσεων στη Γεωργία» Επιθεώρηση Αγροτικών Μελετών Τόμος Ι Τεύχος 3 Άνοιξη-Καλοκαίρι '86

2. Η έλλειψη κτηματολογίου και σαφούς νομικής τεκμηρίωσης της ιδιοκτησίας σε μεγάλα τμήματα του Ελληνικού εδάφους.

3. Οι νόμοι προστασίας των δασικών εκτάσεων.

4. Το εθνικό κληρονομικό δίκαιο που συμβάλει στο πολυτεμαχισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και αγροτεμαχίων.

«Η έλλειψη κτηματολογίου και γενικά ρυθμιστικού πλαισίου στη χρήση γης έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της αξίας της γης, ανεξάρτητα από την παραγωγική της αξία, και αυτό έχει αυξήσει τα κόστη του παραγωγού και λειτουργεί ως εμπόδιο στην επέκταση» ¹¹(Louloudis & Beopoulos, 2001).

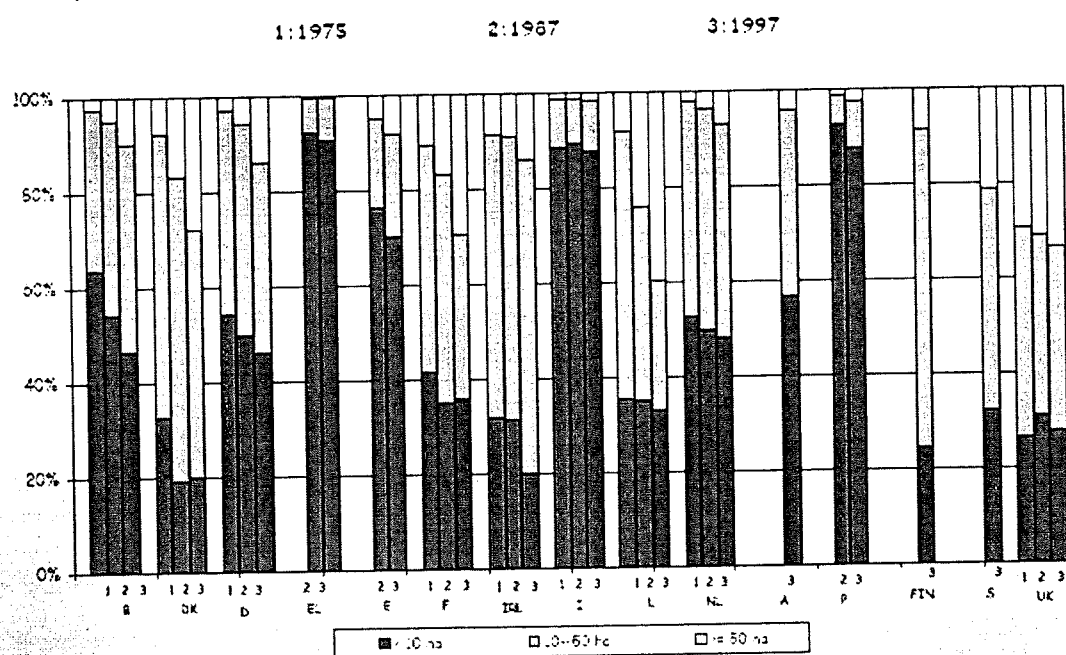
Όλα τα παραπάνω συγκλίνουν στο «πολύ μικρό μέσο μέγεθος 4-5 εκταρίων ανά εκμετάλλευση, έναντι για παράδειγμα των 10 εκταρίων στην Ιταλία και Πορτογαλία, των 15-20 εκταρίων στην Ισπανία, Ολλανδία και Αυστρία, των 40 εκταρίων στη Δανία και των 70 εκταρίων στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ωστόσο, αν χρησιμοποιηθούν τα στοιχεία του Δικτύου Λογιστικών Δεδομένων Εκμεταλλεύσεων (γνωστότερου ως RICA, από τα αρχικά του στην γαλλική), προκύπτει ότι σχεδόν το ήμισυ των 800.000 εκμεταλλεύσεων είναι κατά μέσο όρο μικρότερες των 2 εκταρίων. Αυτές οι μικρές εκμεταλλεύσεις θα πρέπει να θεωρηθούν αγροτεμάχια μάλλον παρά πραγματικές εκμεταλλεύσεις εμπορικού χαρακτήρα, τα οποία χρησιμοποιούνται για την απόκτηση συμπληρωματικού ίσως εισοδήματος των πρώην επαγγελματιών αγροτών. Πράγματι, από διάφορες έρευνες έχει προκύψει ότι, εξαιτίας της εξόδου των αγροτών σε αστικές περιοχές, η γεωργία άρχισε να γίνεται η πιο «δημοφιλή» δεύτερη απασχόληση σχεδόν όλων των επαγγελματιών κατηγοριών εκτός γεωργίας. Η τάση αυτή επιταχύνθηκε στην δεκαετία του '90 και ο αριθμός αυτών που απόλαμβάνουν

¹¹ Louloudis Leonidas and N. Beopoulos (2001): "Broadening the traditional sectoral perspective on agricultural policy in Greece", included in F.Brower & J.v.d. Straaten (eds), *"Nature and Agriculture in the European Union: New perspectives on policies that shape the European countryside"*, Cheltenham, Edward Elgar.

συμπληρωματικού εισοδήματος από την ενασχόλησή τους με την γεωργία έχει αυξηθεί» (Π.Πέζαρος 2004).

Παρατίθεται χαρακτηριστικά ο Πίνακας 3.1 όπως εμφανίζεται στο κείμενο της Γεν. Διεύθυνσης Γεωργίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «European Agriculture Entering the 21st century» Οκτώβριος 2002.

Πίνακας 3.13 Κατανομή εκμεταλλεύσεων κατά κλάση μεγέθους %

Πηγή: Eurostat Farm Structure Surveys

Στον πίνακα αυτό βλέπουμε την σημαντική διαφορά που παρουσιάζουν οι κλάσεις των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Ελλάδα με επικράτηση σε ποσοστό μεγαλύτερο από 90% των «μικρών» για τα δεδομένα της Ε.Ε εκμεταλλεύσεων με μέγεθος κάτω από 10 εκτάρια (100 στρέμματα) με τις εκμεταλλεύσεις μεταξύ 10

και 50 εκταρίων να αντιπροσωπεύουν λιγότερο από 10% και τις εκμεταλλεύσεις που είναι μεγαλύτερες από 50 εκτάρια να μην εμφανίζονται στον πίνακα καθώς η ποσοστιαία τους αναλογία είναι ιδιαίτερα μικρή. Από τον πίνακα φαίνεται ότι μόνο η Πορτογαλία έχει σε παρόμοια υψηλά ποσοστά αν και χαμηλότερα από τα Ελληνικά μικρές εκμεταλλεύσεις, ακολουθούμενη από την Ιταλία και την Ισπανία μεσογειακές επίσης χώρες. Στον αντίποδα βρίσκεται η Μεγάλη Βρετανία.

Η μέση ελληνική γεωργική εκμετάλλευση δεν είναι μόνο μικρή είναι και πολυτεμαχισμένη. Κάθε εκμετάλλευση αποτελείται, κατά μέσον όρο, από 6-7 διασκορπισμένα αγροτεμάχια, είναι προφανές ότι η βιωσιμότητα της Ελληνικής γεωργίας σε καθαρά ανταγωνιστικές συνθήκες είναι σοβαρά αμφισβητήσιμη.

Από την άλλη μεριά όμως και παρά τις προηγούμενες παρατηρήσεις, σημειώνεται ότι ο συνολικός αριθμός των εκμεταλλεύσεων έχει μειωθεί από 1 εκατομ. το 1981 σε 800.000 το 2000. Αυτό υποδεικνύει ότι, στην πραγματικότητα, λαμβάνει όντως χώρα συγκέντρωση και επέκταση, αργά μεν αλλά σταθερά. Σημειώνεται χαρακτηριστικά ότι, μέσα στην τελευταία εικοσαετία, ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων άνω των 10 εκταρίων έχει αυξηθεί από το 6% στο 10% του συνόλου.

Μορφωτικό επίπεδο αγροτών και τεχνική υποστήριξη

Οι αγρότες είναι σε μεγάλο ποσοστό (περισσότερο από 45%) μεγάλης ηλικίας με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Το μορφωτικό επίπεδο των νεότερων αγροτών είναι υψηλότερο αλλά παρατηρείται σημαντική υστέρηση σε γεωργική εξειδίκευση.

Η τεχνική στήριξη των αγροτών είναι ανεπαρκής τις τελευταίες δεκαετίες με τον κρατικό μηχανισμό των γεωργικών εφαρμογών να διέρχεται κρίση και ουσιαστικά να έχει καταργηθεί και το κενό να μην έχει καλυφθεί από ιδιωτικές ή συνεταιριστικές πρωτοβουλίες εκτός από σημειακές εξαιρέσεις που επιβεβαιώνουν τον κανόνα.

Η έλλειψη πληροφόρησης τόσο σε θέματα τεχνικά όσο και σε θέματα αγορών πολιτικών τάσεων και προοπτικών είναι από τα βασικά προβλήματα που πρέπει να

αντιμετωπιστούν για να μπορέσει η γεωργική εκμετάλλευση να επιβιώσει των αλλαγών και να συνεχιστεί τόσο η γεωργική παραγωγή όσο και η διαχείριση των γεωργικών εκτάσεων.

Σύστημα διάθεσης αγροτικών προϊόντων

Η διάθεση των γεωργικών προϊόντων είναι προβληματική για όλα σχεδόν τα αγροτικά προϊόντα και αποτελεί τροχοπέδη στην ανάπτυξη της γεωργίας και στην διασφάλιση ικανοποιητικού εισοδήματος για τους γεωργούς από την αγορά. Η πώληση των γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων έχει να αντιμετωπίσει εμπόδια που οφείλονται :

1. Στην έλλειψη υποδομών. Η έλλειψη υποδομών δημιουργεί προβλήματα σε πολλούς κλάδους στην περίπτωση όμως του κρέατος είναι καταλυτική. Η έλλειψη σφαγίων που πληρούν τους κανόνες υγιεινής, καλής διαβίωσης των ζώων, και την διαχείριση αποβλήτων είναι απαγορευτική για την εμπορία προϊόντων κρέατος ποιότητας όπως βιολογικά για τα οποία υπάρχει σημαντική ζήτηση και στην οποία οι ελληνικές κτηνοτροφικές μονάδες που είναι σε μεγάλο βαθμό εκτατικές έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα.
2. Στην έλλειψη υγιούς ανταγωνισμού σε πολλά προϊόντα ιδιαίτερα δυναμικά τα οποία θα μπορούσαν να προσφέρουν ικανοποιητικά εισοδήματα δρα ανασταλτικά στην παραγωγή λόγω αβεβαιότητας στην διάθεση και την τελική τιμή η οποία συχνά δεν είναι καθόλου ικανοποιητική για τους παραγωγούς. Στα κηπευτικά και τα φρούτα δημιουργούνται συχνά ολιγοπωλιακές¹² ή και μονοπωλιακές συνθήκες με αποτέλεσμα να υπάρχει διαφορά μεταξύ τιμών παραγωγού και καταναλωτή, χωρίς να δικαιολογείται αυτή από τις παρεχόμενες υπηρεσίες εμπορίου.
3. Ελλείψεις στην τυποποίηση και μεταποίηση των προϊόντων

¹² Ν.Κ. Μπαλά Επιμέλεια «Αναπτυξιακή στρατηγική και επενδύσεις στη μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων» Υπουργείο Γεωργίας Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών Κέντρο Έρευνας 2001

4. Παντελής έλλειψη διαφήμισης και μάρκετινγκ τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Είναι ενδεικτικό ότι για την προβολή και την διαφήμιση των Ελληνικών γεωργικών προϊόντων διατίθεται είναι μικρότερο από 1% των δαπανών του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης¹³.

Από την ανάλυση του εξωτερικού εμπορίου όπως αναφέρεται στο βιβλίο «Αναπτυξιακή στρατηγική και επενδύσεις στη μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων» οι εξαγωγές της Ελλάδας συγκεντρώνονται γύρω από

τρεις κατηγορίες τα οπωροκηπευτικά, τα ελαιούχα προϊόντα και τα γαλακτομικά. Με τα οπωροκηπευτικά να συγκεντρώνουν το 66% του συνόλου. Στα οπωροκηπευτικά και τα ελαιούχα διαπιστώνεται στασιμότητα ενώ παρατηρείται άνοδος στις εισαγωγές ομοειδών προϊόντων. Για την δυσμενή αυτή τάση οι λόγοι πρέπει να αναζητηθούν στην έλλειψη μάρκετινγκ και διαφήμισης.

Αντίθετα αύξηση παρατηρείται στις εξαγωγές γαλακτομικών κρέατων και ανθοκομικών προϊόντων.

Γεωργικοί συνεταιρισμοί

Το μικρό μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, η ανεπάρκεια πληροφόρησης εξειδίκευσης, τεχνικής στήριξης σε θέματα αγοράς κάνει επιτακτική την οργάνωση των παραγωγών σε συνεταιριστικές ή άλλες δομές (είτε αυτές είναι συνεταιρισμοί, ή ομάδες παραγωγών, ή εταιρείες).

Η κατάσταση του συνεταιριστικού κινήματος στην Ελλάδα περιγράφεται συνοπτικά με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην ιστοσελίδα της ΠΑΣΕΓΕΣ¹⁴.

«Η ΠΑΣΕΓΕΣ είναι η κορυφαία αγροτική συνεταιριστική οργάνωση στην Ελλάδα. Ιδρύθηκε το 1935, είναι Ν.Π.Ι.Δ., μη κερδοσκοπικός οργανισμός. Αποτελεί τον ανώτατο ιδεολογικό, επαγγελματικό και συντονιστικό φορέα των Ελληνικών Αγροτικών Συνεταιρισμών εκπροσωπώντας:

✓ 746.812 Αγρότες σε κάθε γωνιά της χώρας

¹³ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006» Ενδιάμεση Αναθεώρηση Υπηρεσία Διαχείρισης «Αγροτική Ανάπτυξη Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006» Νοέμβριος 2004.

¹⁴ <http://www.paseges.gr/paseges.htm>

- ✓ 6.350 Αγροτικούς Συνεταιρισμούς (Πρωτοβάθμιες Οργανώσεις)
- ✓ 114 Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΕΑΣ - Δευτεροβάθμιες Οργανώσεις)

Και συνεργάζεται με:

- ✓ 25 Αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις που λειτουργούν σε μορφή Κεντρικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (ΚΕΣΕ), Κοινοπραξιών Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (ΚΑΣΟ), και Συνεταιριστικών Εταιριών.»

Καθώς και στοιχεία από το κείμενο «Αγροτικοί συνεταιρισμοί –στήριξη της αγροτικής παραγωγής» των Κ.Παπαγεωργίου και Π. Καλδή¹⁵.

Οι συνεταιρισμοί διαχειρίζονται εισροές που είναι αναγκαίοι τόσο για τα μέλη όσο και για τα μη μέλη. Στις εισροές, σημαντικός είναι ο ρόλος των συνεταιρισμών στην προμήθεια λιπασμάτων και κτηνοτροφικών δημητριακών. Στη διαχείριση προϊόντων, ο ρόλος των συνεταιρισμών ποικίλλει. Το ποσοστό που διαχειρίζονται οι συνεταιρισμοί για το 1990 επί του συνόλου της παραγωγής, παρουσιάζεται για ορισμένα προϊόντα στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 6 Ποσοστό προϊόντων που διακινείται από τους γεωργικούς συνεταιρισμούς

Προϊόν	%επί της παραγωγής
Σταφίδα Κορινθιακή επεξεργασμένη	65,6
Τοματοχυμός	41,5
Ροδάκινα μετά διαλογή	38,3
Πορτοκάλια μετά διαλογή	36,8
Κρέας πουλερικών	34,1
Κρασί μούστος	32,3
Ελιές βρώσιμες επεξεργασμένες	27,5
Σταφύλια επιτραπέζια μετά διαλογή	23,2
Γάλα αγελάδος	19,3

¹⁵ Κ.Παπαγεωργίου, Π.Καλδής «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί –στήριξη της αγροτικής παραγωγής» περιλαμβάνεται στο βιβλίο επιμέλειας Ν.Μαραβέγια «Η Ελληνική γεωργία προς το 2010» Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1999

Αγγούρια μετά διαλογή	14,1
Τομάτα ολόκληρη σε κονσέρβες	12,5
Τοματοπολτός	7,4
Γάλα αιγοπροβάτων	6,4
Πατάτες μετά από διαλογή	4,5
Βερίκοκκα μετά από διαλογή	1,9
Αυγά	1,7

Να σημειωθεί ότι από το 1990 μέχρι το 1998 οι συνεταιριστικές οργανώσεις έχουν συρρικνωθεί σε σημαντικό βαθμό από απόψεως οικονομικών δραστηριοτήτων λόγω χρεών τα οποία συσώρευσαν.

Ακόμα όμως και η εικόνα που παρουσίαζαν το 1991 δεν ήταν ιδιαίτερα ενθαρρυντική από τον παραπάνω πίνακα βλέπουμε ότι η διάθεση των αγροτικών προϊόντων γίνεται σε μικρό ή και σχεδόν μηδενικό ποσοστό από τους συνεταιρισμούς με την εξαίρεση της Κορινθιακής σταφίδας.

Η επιπτώση της ενσωμάτωσης της ΚΑΠ στην εγχώρια γεωργική πολιτική

Γενικά, η ενσωμάτωση της ΚΑΠ στην εγχώρια γεωργική πολιτική είχε θετικότερα αποτελέσματα αλλά, μακροπρόθεσμα, και ορισμένες αρνητικές επιπτώσεις στην Ελληνική Γεωργία. Το υψηλό επίπεδο στήριξης και προστασίας της ΚΑΠ στην δεκαετία του '80 επέτρεψε στην ελληνική γεωργία να αποφύγει μίαν άμεση, μετά την ένταξη, έκθεσή της στον διεθνή ανταγωνισμό. Οι αποδόσεις αυξήθηκαν και, χάρη στην υπερ-εκμηχάνιση που προωθήθηκε μέσω ενισχύσεων στις επενδύσεις και προνομιακών δανείων, η παραγωγικότητα βελτιώθηκε, και μάλιστα ορισμένες φορές σε βάρος της απόδοσης κεφαλαίου. Επομένως, παρά τις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες της χώρας, οι αγρότες έτυχαν σημαντικής αύξησης του εισοδήματός τους σχετικά γρήγορα. Η κατανομή του εισοδήματος έχει ασφαλώς βελτιωθεί προς όφελος της γεωργίας. Πράγματι, συγκρίνοντας το μέσο εισόδημα

ανά απασχολούμενο μεταξύ των τομέων της οικονομίας, το αγροτικό εισόδημα ήταν περίπου 40% αυτού των άλλων τομέων το 1980. Η σχέση αυτή ανήλθε στο 55% στις αρχές του '90 (Πέζαρος, 1995)¹⁶. Δεν υπάρχει, επομένως, αμφιβολία ότι, στο επίπεδο του εισοδήματος, υπήρξε σαφής τάση σύγκλισης και συνοχής στο εσωτερικό της χώρας. Λόγω δε της βελτίωσης των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών στην ύπαιθρο, οι προαναφερθείσες ραγδαίες αλλαγές στον γεωργικό τομέα επιβραδύνθηκαν και φαίνεται ότι σταθεροποιήθηκαν στα τέλη

της δεκαετίας του '90. Ως αποτέλεσμα, η προηγούμενη δραματική έξοδος των αγροτών από την γεωργία στις αστικές περιοχές σταδιακά επιβραδύνθηκε (Louloudis L. & Beoroulos N., 2001). Η σύνθεση της γεωργικής παραγωγής άλλαξε ραγδαία, προς όφελος των προϊόντων υψηλότερων αποδόσεων και υψηλότερων επιπέδων στήριξης. Για παράδειγμα, αραβόσιτος και βαμβάκι ευνοήθηκαν έναντι του σίτου και των άλλων δημητριακών, εσπεριδοειδή και ροδάκινα έναντι των άλλων οπωρών, επιτραπέζια σταφύλια έναντι της σταφίδας, κτλ. (Pezaros, 1995).

Από την άλλη, ωστόσο, η διαρθρωτική διάσταση της ΚΑΠ υπήρξε ανεπαρκής για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του τομέα στην Ελλάδα. Η προστασία του γεωργικού εισοδήματος που εβασίζετο κυρίως στις υψηλές τιμές, είχε μάλλον βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα και μάλιστα σε βάρος του συνολικού πληθωρισμού της χώρας, ο οποίος εξακολούθησε να κινείται σε πολύ υψηλότερα από την Κοινότητα επίπεδα, τουλάχιστον μέχρι το 1996-97. Οι αγρότες συνέχισαν να λειτουργούν απομονωμένοι από την αγορά και δεν έλαβαν εγκαίρως τα σωστά μηνύματα προκειμένου να προετοιμαστούν να αντιμετωπίσουν τις νέες εξελίξεις των μεταρρυθμίσεων της ΚΑΠ. Εξάλλου, η σημαντικότερη αρνητική επίπτωση της

¹⁶ Pezaros, Pavlos D. (1995): "The agricultural situation in Greece and the Common Agricultural Policy", in *MEDIT, Rivista di Economia, Agricoltura e Ambiente*, M.A.I.Bari (I), Anno 6, No 3, Sept. 1995, pp. 38-42

ένταξης θεωρείται ότι είναι η συνεχής επιδείνωση του γεωργικού εμπορικού ισοζυγίου, εξαιτίας ακριβώς αυτών των ίδιων των μηχανισμών της ΚΑΠ. Οι κανόνες της εσωτερικής αγοράς και η αρχή της κοινοτικής προτίμησης, στην οποία κυρίως βασίστηκε η Ελλάδα όταν επεδίωξε να ενταχθεί στην Κοινότητα) είχαν τελικώς ως αποτέλεσμα να προκαλέσουν μία σοβαρή εκτροπή εμπορίου σε βάρος της χώρας. Τα ελλειμματικά για την Ελλάδα προϊόντα (κρέατα, γαλακτοκομικά) που χαρακτηρίζονταν από ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο στήριξης και προστασίας υπό την ΚΑΠ, εισάγονταν από τα άλλα κράτη μέλη μετά την ένταξη σε τιμές τρεις ή τέσσερις φορές υψηλότερες από τις διεθνείς (Pezaros, 2001). Η έλλειψη παρόμοιου επιπέδου στήριξης για τα μεσογειακά προϊόντα είχε ως αποτέλεσμα την επιδείνωση των εγχώριων όρων εμπορίου καθώς οι γεωργικές εξαγωγές κάλυπταν όλο και μικρότερο κομμάτι των εισαγωγών.

Στο μεταξύ, άλλες εσωτερικές αλλαγές στην αγροτική κοινωνία επιταχύνθηκαν μετά την ένταξη. Παράγοντες όπως η πολυάπασχοληση των αγροτών, η επιδείνωση της ηλικιακής πυραμίδας τους, η απουσία των γυναικών που άφηναν την ύπαιθρο (αντικατοπτρίζοντας τις πολιτιστικές αλλαγές που επήλθαν ως προς την γεωργική ενασχόληση), η σχετικά χαμηλή μόρφωση του γεωργικού πληθυσμού κτλ, υπήρξαν από τις σοβαρότερες ανεπάρκειες, τις οποίες η εφαρμογή της ΚΑΠ δεν μπόρεσε να αναιρέσει, πράγμα που περιόρισε την όποια προσπάθεια αναβάθμισης των επαγγελματικών προτύπων των αγροτών (Damianos & Skouras, 1996)¹⁷.

Στα παραπάνω πρέπει να προστεθεί η εφαρμογή των πολιτικών του δεύτερου πυλώνα με καθυστέρηση χωρίς σταθερότητα και συνέπεια, χωρίς πληροφόρηση και με ένα ιδιαίτερα γραφειοκρατικό τρόπο.

¹⁷ Damianos D, Skouras D. (1996): "Unconventional adjustment strategies for rural households in the less developed areas in Greece", *Agricultural Economics* 15: 61-72

Στο πλαίσιο αυτό κάποιες πολιτικές εφαρμόζονται με τρόπο άκαμπτο και περιοριστικό όπως τα αγροπεριβαλλοντικά προγράμματα, και το πρόγραμμα των επενδύσεων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις παγιδευμένη στον δαίδαλο της εθνικής νομοθεσίας που δρα αντιαναπτυξιακά.

Σε άλλες πολιτικές έχει αποδοθεί περισσότερο κοινωνικός ρόλος και έχει ουσιαστικά ακυρωθεί η διαρθρωτική και αναπτυξιακή τους διάσταση. Παράδειγμα αυτής της πολιτικής είναι η εφαρμογή του προγράμματος της πρόωρης συνταξιοδότησης που ενώ θα έπρεπε να οδηγήσει στην ανανέωση του γεωργικού πληθυσμού και στην αύξηση του μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων δεν έφερε κανένα τέτοιο αποτέλεσμα γιατί σαν συνέπεια της αρχικής απροθυμίας των αγροτών να μεταβιβάσουν την γη τους σε νέους γεωργούς. Οι όροι ένταξης στο μέτρο χαλάρωσαν σε τέτοιο βαθμό ώστε τελικά το μέτρο να είναι μόνο ένας τρόπος συμπλήρωσης του εισοδήματος των κατοίκων της υπαίθρου. Με παρόμοιο τρόπο λειτουργεί και το συμπληρωματικό πρόγραμμα των νέων αγροτών, όπου είναι θεαματική η συμμετοχή των γυναικών. Η ενθαρρυντική εικόνα για την συμμετοχή των γυναικών στην γεωργία δεν επαληθεύεται δυστυχώς στην καθημερινή πρακτική.

Κενό γράμμα στην υλοποίηση των αναπτυξιακών για την γεωργία κανονισμών έμεινε η προτροπή για εκπαίδευση ενημέρωση και πληροφόρηση των αγροτών. Μια σειρά από ανεπάρκειες των μηχανισμών, η έλλειψη εμπιστοσύνης στις δομές του Υπουργείου, η μη αναγνώριση από την μεριά των αγροτών της ανάγκης για εκπαίδευση, για πληροφόρηση και ενημέρωση, θεωρούν χάσιμο χρόνου τα σεμινάρια και τις ημερίδες.

Εισαγωγή

Από την σύλληψη της, η Κοινή Αγροτική Πολιτική, έπρεπε να προσαρμοστεί σε σειρά προκλήσεων και αλλαγών που αντιμετώπισε στην διάρκεια της εφαρμογής της. Τα πρώτα χρόνια επικεντρώθηκε στην επίτευξη των στόχων που έθετε το άρθρο 39 της Συνθήκης, δηλαδή, να διασφαλίσει ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης για την αγροτική κοινότητα και να διασφαλίζει την ασφάλεια του εφοδιασμού με τρόφιμα σε λογικές τιμές και παράλληλα να ελέγχει τις ποσοτικές ισορροπίες. Στο κεφάλαιο αυτό αναλύεται η πορεία των μεταρρυθμίσεων της ΚΑΠ.

Οι πρώτες αλλαγές στην ΚΑΠ

Οι πρώτες ανάγκες αλλαγών στην ΚΑΠ άρχισαν να γίνονται αισθητές στις αρχές της δεκαετίας του 80, εξ αιτίας της υποβάθμισης της κατάστασης στον γεωργικό τομέα, του αντίστοιχου υψηλού δημοσιονομικού κόστους για το ΕΓΤΠΕ, καθώς επίσης και λόγω της έλλειψης ισορροπίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στις ευρωπαϊκές και διεθνείς αγορές. Έτσι, το 1984 εγκρίθηκαν μέτρα περιορισμού των δαπανών (με την εφαρμογή ποσοστώσεων για το γάλα και διατάξεων για τον έλεγχο των αγορών των δημητριακών και του κρασιού). Παράλληλα, η Επιτροπή παρουσίαζε το "Πράσινο Βιβλίο" COM(85)333, στο οποίο υπογράμμιζε την ανάγκη προσαρμογής της ΚΑΠ προς τους οικονομικούς περιορισμούς και αναζήτησης μιας καλύτερης ισορροπίας των αγορών, αναβαθμίζοντας παράλληλα τον οικονομικό και κοινωνικό ρόλο της γεωργίας.

Οι ενέργειες που έγιναν δεν βελτίωσαν την κατάσταση της ευρωπαϊκής γεωργίας· έτσι, η Επιτροπή παρουσίασε νέες προτάσεις για την ενίσχυση των σταθεροποιητικών μέτρων, που εγκρίθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Φεβρουαρίου 1988.

- τήρηση δημοσιονομικής πειθαρχίας αυστηρότερης από εκείνην που θεσπίστηκε το 1984
- επέκταση των δημοσιονομικών σταθεροποιητών σχεδόν σε όλους τους τομείς, με σκοπό τη μείωση των δαπανών του ΕΓΤΠΕ-Τμήματος Εγγυήσεων, των οποίων η υπέρβαση τιμωρείται με μείωση των τιμών, των ενισχύσεων και των άλλων θεσμικών ποσών
- Διπλασιασμό των πιστώσεων των διαρθρωτικών ταμείων κατά την περίοδο 1988-1993 σε αντιστάθμιση των περικοπών στο ΕΓΤΠΕ-Τμήμα Εγγυήσεων
- εφαρμογή κοινωνικοδιαρθρωτικών μέτρων με στόχο αφενός να συμβάλουν στην προσαρμογή της προσφοράς στη ζήτηση περιορίζοντας τις καλλιεργούμενες εκτάσεις ή το ζωικό κεφάλαιο και, αφετέρου, να αντισταθμίσουν τις αρνητικές επιπτώσεις των σταθεροποιητών στο επίπεδο των αγροτικών εισοδημάτων (σύστημα παγώματος των καλλιεργουμένων εκτάσεων ("set-aside"), καθεστώς ενθάρρυνσης της παύσης της αγροτικής δραστηριότητας ή της "πρόωρης συνταξιοδότησης", καθεστώς αμέσων εισοδηματικών ενισχύσεων, καθεστώς επεκτατοποίησης της παραγωγής και μετατροπής των πλεονασματικών καλλιεργειών, βασισμένο στη χορήγηση πριμοδοτήσεων σε όσους παραγωγούς αναλαμβάνουν να μειώσουν την παραγωγή τους).

Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ το 1992 (Μεταρρύθμιση Mc Sharry)

Τα μέτρα που πάρθηκαν την δεκαετία του 80 αποδείχθηκαν ανεπαρκή. Αντιμετωπίζοντας πιέσεις δημοσιονομικές (λόγω των πλεονασμάτων), περιβαλλοντικές (κυρίως λόγω της εντατικοποίησης των καλλιεργειών) και διεθνείς (λόγω των συμφωνιών του Γύρου Συνομιλιών Διεθνούς Εμπορίου (ΓΣΔΕ)), η Επιτροπή αποφάσισε να προτείνει μια πραγματική μεταρρύθμιση της ΚΑΠ. Η μεταρρύθμιση του 1992, η οποία παρουσιάσθηκε σε δυο έγγραφα: προβληματισμού, το COM(91)100 και το COM(91)258 ^[1], σχετικά με την εξέλιξη και το μέλλον της ΚΑΠ και εγκρίθηκε με την πολιτική συμφωνία του Συμβουλίου στις 21 Μαΐου 1992, σηματοδότησε μια σημαντική αλλαγή του συστήματος

στήριξης της γεωργίας που βρισκόταν τότε σε ισχύ. Πράγματι, για τον περιορισμό της προσφοράς, το σύστημα στήριξης των εισοδημάτων μέσω των εγγυημένων τιμών αντικαταστάθηκε από ένα σύστημα άμεσων ενισχύσεων.

Με το σύστημα αυτό επιδιώκεται αφενός η μείωση των πλεονασμάτων, καθώς δεν επιβραβεύονταν η υπερπαραγωγή και η εντατικοποίηση με όλες τις παρεπόμενες οικονομικές και περιβαλλοντικές συνέπειες, όπως συνέβαινε με το σύστημα στήριξης των τιμών και αφετέρου η αποδοχή των ενισχύσεων από τους συνομιλητές της Ε.Ε στον κύκλο συζητήσεων της Ουρουγουάης για το διεθνές εμπόριο. Οι ενισχύσεις του αγροτικού εισοδήματος δεν δημιουργούσαν πρόβλημα στις Συνομιλίες για το Διεθνές Εμπόριο όπως οι ενισχύσεις στις τιμές, καθώς οι ενισχύσεις αυτές δεν κατάσσονταν πια στο πορτοκαλί κουτί (κατηγορία ενισχύσεων, σύμφωνα με την ορολογία των συνομιλιών των διεθνούς εμπορίου) που διαταράσσουν το διεθνές εμπόριο καθώς επηρεάζουν τις τιμές ή/και τις ποσότητες και πρέπει να ελαχιστοποιηθούν) αλλά στο μπλέ κουτί (κατηγορία που διαταράσσει λίγο ή καθόλου το διεθνές εμπόριο). Η μεταρρύθμιση αυτή οδήγησε στην συμφωνία Blair House το 1992 και στην ολοκλήρωση του κύκλου της Ουρουγουάης. Ήταν μια συμφωνία καταρχήν ανάμεσα στις ΗΠΑ και την Ε.Ε.

Η μεταρρύθμιση άρχισε να εφαρμόζεται από την περίοδο 93/94, στους τομείς των καλλιεργειών ποωδών φυτών, του βοείου, προβείου και αιγείου κρέατος, των γαλακτοκομικών και του καπνού. Λίγο αργότερα επεκτάθηκε στις αφυδατωμένες ζωοτροφές, στο βαμβάκι και στη ζάχαρη και, τον Ιούνιο του 1996, στον τομέα των οπωροκηπευτικών. Η μεταρρύθμιση στους τομείς του κρασιού και του ελαιολάδου, οι οποίοι είχαν ήδη προσαρμοστεί από τον Ιούνιο του 1995, προκειμένου να συμμορφωθούν στις συμφωνίες της ΓΣΔΕ, εξακολούθησε να εκκρεμεί μέχρι την επόμενη μεταρρύθμιση, στο πλαίσιο της Ατζέντας 2000.

Η "μεταρρύθμιση του 1992" επέδρασε θετικά στον τομέα των **σιτηρών**, καθώς έδωσε τη δυνατότητα να προσανατολιστεί η παραγωγή, να προαχθεί η κατανάλωση και να μειωθούν σημαντικά τα δημόσια αποθέματα, τα οποία από 32

εκατ. τόννους (MT) την περίοδο 1992-1993, το 1998 μειώθηκαν σε 12,9 εκατ. τόννους. Η πλέον εντυπωσιακή συνέπεια της μείωσης της τιμής των σιτηρών, η οποία αποφασίσθηκε το 1992, ήταν η δυναμική επανάκαμψη του σίτου και του αραβοσίτου ως ζωοτροφών: ενώ κατά τη δεκαετία του '80 σημείωνε συνεχή κάμψη, ο όγκος των σιτηρών που χρησιμοποιούνται ως πρώτη ύλη στις ζωοτροφές, αυξήθηκε από 83 εκατ. τόννους το 1992, σε 107 τόννους το 1998, που σημαίνει αύξηση κατά 29%. Ωστόσο, η Επιτροπή αναγκάστηκε να καταργήσει "προσωρινά" τις επωφελούμενες από επιστροφές εξαγωγές, προκειμένου να αποτραπεί η υπερβολική αύξηση των κοινοτικών τιμών και να προστατευθεί η εσωτερική κατανάλωση. Στον τομέα των **ελαιούχων σπόρων**, τὰ αποτελέσματα ήταν καλύτερα, καθόσον η Επιτροπή θεωρεί ότι οι μειώσεις των τιμών αντισταθμίστηκαν εν μέρει από τις άμεσες ενισχύσεις που χορηγήθηκαν ανά εκτάριο, μέθοδος που δεν επαληθεύθηκε στον τομέα των πρωτεϊνούχων σπόρων, όπου οι ενισχύσεις δεν αντισταθμίσαν τη μείωση των τιμών.

Στο **βόειο κρέας**, σημειώθηκαν μεγάλες επιτυχίες, αφού τα παρεμβατικά αποθέματα μειώθηκαν, από 1 εκατ. τόννους που ήταν πριν από τη μεταρρύθμιση, σε 20.000 τόννους στα τέλη του 1995, όμως μετά την κρίση των "τρελών αγελάδων" του Ιουνίου 1996, τα θετικά αποτελέσματα της μεταρρύθμισης περιορίστηκαν κάπως και τα αποθέματα άρχισαν πάλι να αυξάνονται.. Ως προς τα άλλα είδη κρέατος, στο μεν **πρόβειο και αίγαιο κρέας** οι αλλαγές στο σύστημα των πριμοδοτήσεων απέδωσαν ικανοποιητικά αποτελέσματα, στο δε **χοίρειο** και στα **πουλερικά**, αντίθετα, η μείωση των τιμών των σιτηρών, δεν οδήγησαν στην προβλεπόμενη μείωση του κόστους διατροφής των ζώων, και οι τομείς αυτοί δεν κατόρθωσαν να βελτιώσουν τη ανταγωνιστική τους θέση στις παγκόσμιες αγορές, η οποία και επιδεινώθηκε εξαιτίας της μείωσης των εξαγωγικών επιστροφών, της πανώλης των χοίρων και του προβλήματος των διοξινών.

Στον **γαλακτοκομικό τομέα**, οι εξαγωγές της ΕΕ μειώθηκαν σταδιακά, μέχρι την άνοιξη του 1999. Ωστόσο, εξακολουθούν να αποτελούν το 40% των παγκοσμίων συναλλαγών.

Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ του 1999 (Ατζέντα 2000)

Στο νέο σκηνικό του τέλους της χιλιετίας, με τη σφραγίδα της επερχόμενης τότε ένταξης των Χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, της αναθεώρησης των πολυμερών εμπορικών συμφωνιών του ΠΟΕ κλπ, υπήρχε ανάγκη να υπάρξει αναπροσανατολισμός της ΚΑΠ, με σεβασμό στη στρατηγική που εγκρίθηκε το 1992. Με στόχο την παγίωση του πλαισίου μιας όλο και πιο προσανατολισμένης προς την αγορά πολιτικής, του ευρωπαϊκού αγροτικού μοντέλου, ενδυναμώνοντας ταυτόχρονα τρεις βασικές λειτουργίες της γεωργίας, δηλαδή την οικονομική, τη χωροταξική και την περιβαλλοντική:

- Η οικονομική της λειτουργία αναφέρεται στον παραδοσιακό παραγωγικό ρόλο της γεωργίας, ο οποίος συνίσταται στην παραγωγή τροφίμων για τους καταναλωτές και πρώτων υλών για τη βιομηχανία, που συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη, την απασχόληση και την βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου.
- Η χωροταξική της λειτουργία βασίζεται στη διαφοροποίηση, εφόσον η γεωργία συμπληρώνεται από άλλες δραστηριότητες, όπως η βιομηχανία, το εμπόριο ή ο τουρισμός.
- Η περιβαλλοντική της λειτουργία αφορά τη διατήρηση των ειδών και την προστασία της βιοποικιλότητας και του τοπίου, στο πλαίσιο μιας βιώσιμης γεωργικής ανάπτυξης, μέσω της ενθάρρυνσης γεωργικών πρακτικών που σέβονται το περιβάλλον.

Η Ατζέντα 2000 που παρουσιάστηκε το 1997/98, αποτέλεσε ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση αυτή. Μετά το έγγραφο αυτό, ακολούθησαν κανονιστικές προτάσεις που σε γενικές γραμμές υποστήριξε το προαναφερθέν Συμβούλιο του Βερολίνου, το 1999, και οι οποίες αφορούσαν:

- τις **αρόσιμες καλλιέργειες**: νέα μείωση των θεσμοθετημένων τιμών κατά 20%, που (εν μέρει) αντισταθμίστηκε από την αύξηση των άμεσων ενισχύσεων και την ευθυγράμμιση - σε τρεις φάσεις - του καθεστώτος των ελαιούχων σπόρων, σύμφωνα με αυτό των σιτηρών
- το **βόειο κρέας**: μείωση της τιμής κατά 20%, καθιέρωση, από την 1η Ιουλίου του 2002, του συστήματος του "διχτυού ασφαλείας" που υποκατέστησε το καθεστώς των κρατικών παρεμβάσεων, και αύξηση των ανά κεφαλή επιδοτήσεων
- τον **γαλακτοκομικό τομέα**: μείωση των θεσμοθετημένων τιμών κατά 15%, από το 2005/2006, έναντι της χορήγησης ενίσχυσης ανά αγελάδα γαλακτοπαραγωγής
- την **ανάπτυξη της υπαίθρου**: εδραίωση όλων των μέτρων που παραδοσιακά καλύπτονταν από τους στόχους 1, 5α και 5β υπέρ της υπαίθρου, είτε ως μέτρων ενσωματωμένων στα διαρθρωτικά ταμεία (για τις περιοχές του στόχου 1), είτε ως συνοδευτικών μέτρων από το ΕΓΤΠΕ-Εγγυήσεων (για τις υπόλοιπες αγροτικές περιοχές)
- την εισαγωγή της προαιρετικής προσαρμογής, από πλευράς κρατών μελών, των άμεσων ενισχύσεων προς τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις.

Οι προτάσεις αυτές συνέπεσαν με τις μεταρρυθμίσεις που ξεκίνησαν σε ορισμένους τυπικούς τομείς της Νότιας Ευρώπης, όπως το ελαιόλαδο, ο καπνός, ο

οίνος και οι μπανάνες (στην τελευταία περίπτωση μετά την απόφαση της επιτροπής διακανονισμού διαφορών του ΠΟΕ).

Η νέα μεταρρύθμιση της ΚΑΠ του 2003 (Ενδιάμεση αναθεώρηση)

Η νέα μεταρρύθμιση της ΚΑΠ επιβλήθηκε όπως και οι προηγούμενες και από τις εξελίξεις στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου.

Οι δύο πυλώνες της μεταρρύθμισης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής του Ιουνίου 2003 βασίζονται στην απόσυνδεση της άμεσης στήριξης στους παραγωγούς (διαχωρισμός μεταξύ ενισχύσεων και παραγωγής) και στην εισαγωγή καθεστώτος ενιαίας ενίσχυσης. Η ΚΑΠ βασιζόταν σε μια σειρά άμεσων ενισχύσεων που συνδέονταν με την έκταση, την παραγωγή ή τον αριθμό κεφαλών ζώων. Με την αποσύνδεση, οι ενισχύσεις θα καταβάλλονταν στους παραγωγούς ανεξάρτητα από το είδος της παραγωγής.

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1782/2003 καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1259/1999 σχετικά με τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στους γεωργούς και τον κανονισμό 1251/99 για τη θέσπιση καθεστώτος στήριξης των παραγωγών ορισμένων αροτραίων

Τα κυριότερα σημεία της νέας μεταρρύθμισης είναι τα ακόλουθα:

A. Η ενιαία ενίσχυση.

Με την ενιαία ενίσχυση οι διάφοροι τύποι ενισχύσεων απλοποιήθηκαν και εναρμονίστηκαν. Θεσπίστηκε νέο σύστημα άμεσων ενισχύσεων. Οι άμεσες ενισχύσεις ανά γεωργική εκμετάλλευση θα αντικαταστήσουν τελικά τις πολυπληθείς άμεσες ενισχύσεις που ισχύουν σήμερα για τις διάφορες ΚΟΑ. Η μεταβατική περίοδος για το πέρασμα στο νέο σύστημα ποικίλλει ανάλογα με το προϊόν, αλλά οι περισσότερες ΚΟΑ θα μπορούν να εφαρμόσουν τις άμεσες ενισχύσεις ανά γεωργική εκμετάλλευση από την 1η Ιανουαρίου 2005. Το κράτος

μέλος μπορεί να επιλέξει να καθυστερήσει την ένταξή του στο νέο σύστημα έως το 2007 το αργότερο για ιδιαίτερους λόγους γεωργικού χαρακτήρα.

Οι γεωργοί που έχουν δικαίωμα για την καταβολή αυτών των ενισχύσεων και υποβάλλουν σχετική αίτηση, οφείλουν να πληρούν επίσης και ορισμένα κριτήρια πολλαπλής συμμόρφωσης. Οι ενισχύσεις αυτές βασίζονται σε μια περίοδο με την οποία όλες οι ενισχύσεις που δίνονται στην έκταση ή στο προϊόν ενώνονται σε μία ενιαία ενίσχυση που αποδεσμεύεται από την παραγωγή, συνδέεται μόνο με την γεωργική γη και υπολογίζεται με ιστορικά δεδομένα.

B. Η σύνδεση των ενισχύσεων με την πολλαπλή συμμόρφωση.

Ο γεωργός λαμβάνει άμεσες ενισχύσεις υπό τον όρο ότι διατηρεί τη γη του σε καλή γεωργική κατάσταση και ότι τηρεί τα πρότυπα όσον αφορά τη δημόσια υγεία, την υγεία των ζώων και των φυτών, το περιβάλλον και την καλή διαβίωση των ζώων (πολλαπλή συμμόρφωση)

Σε περίπτωση που ο κάτοχος της γεωργικής εκμετάλλευσης από αμέλεια δεν συμμορφώνεται με τους κανόνες αυτούς, οι άμεσες ενισχύσεις μπορούν να μειωθούν τουλάχιστον κατά 5%, αλλά όχι πάνω από 15%.

Σε περίπτωση ηθελημένης μη συμμόρφωσης, η μείωση των ενισχύσεων αντιπροσωπεύει τουλάχιστον 20% του ποσού και ο παραγωγός μπορεί να αποκλειστεί πλήρως από τη λήψη της ενίσχυσης.

Τα ποσά που δεν χρησιμοποιήθηκαν καταβάλλονται εκ νέου στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ). Ωστόσο, τα κράτη μέλη μπορούν να κρατήσουν το 25% των ποσών αυτών.

Πριν από την 1^η Ιανουαρίου 2008, η Επιτροπή υποβάλλει έκθεση για τη λειτουργία του συστήματος της πολλαπλής συμμόρφωσης.

Η πολλαπλή συμμόρφωση είχε γίνει προσπάθεια να εφαρμοσθεί και με την μεταρρύθμιση που έγινε με την Agenda 2000 χωρίς όμως επιτυχία λόγω της απροθυμίας των κρατών μελών να την εφαρμόσουν και την αορίστια των άρθρων του Κανονισμού (ΕΚ) 1259/99 που την εισηγούνταν.

Γ. Διαφοροποίηση.

Οι άμεσες ενισχύσεις περιορίζονται για τις μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις σταδιακά έως το 2012. Η μείωση αυτή, δεν ισχύει για τις άκρως απόκεντρες περιφέρειες ούτε για τις νήσους του Αιγαίου Πελάγους. Η διαφοροποίηση θα επιτρέψει να εξοικονομηθούν κεφάλαια τα οποία προορίζονται για τη χρηματοδότηση της νέας πολιτικής γεωργικής ανάπτυξης.

Για να αντισταθμιστεί η απώλεια εισοδήματος των παραγωγών ορισμένων ευαίσθητων καλλιεργειών λόγω του περάσματος στο σύστημα της ενιαίας ενίσχυσης ανά γεωργική εκμετάλλευση, δημιουργήθηκε μια νέα ενίσχυση ή συμπληρωματική πριμοδότηση.

Με τη διαφοροποίηση ποσό 3% το 2005 4% το 2006 και 5% το 2007 θα αφαιρεθεί από τις άμεσες ενισχύσεις και θα προστεθεί στον προϋπολογισμό των δράσεων αγροτικής ανάπτυξης.

Δ. Σύστημα παροχής γεωργικών συμβουλών Το σύστημα αυτό χωρίς να είναι υποχρεωτικό για τους αγρότες είναι υποχρεωτικό για το κράτος και δυνητικά μπορεί να έχει καταλυτική επίδραση στην εξέλιξη της Ελληνικής Γεωργίας, η οποία έχει αφεθεί χωρίς επιστημονική στήριξη για δεκαετίες.

Οι μεταρρυθμίσεις αναλυτικά και η δυνητική εφαρμογή τους στην Ελλάδα

Αναλυτικότερα οι μεταρρυθμίσεις παρουσιάζονται παρακάτω σύμφωνα με την κωδικοποίηση που έκαναν οι κ. Δ. Δημόπουλος και Δρ. Σ. Κλωνάρης¹⁸.

«1. Η χρηματοδότηση της Κ.Α.Π. και των αγροτικών επιδοτήσεων έχουν εξασφαλιστεί για 10 τουλάχιστον χρόνια, μέχρι και το 2013, με τις αποφάσεις των ηγετών και του Συμβουλίου Γεωργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

¹⁸ «Η νέα ΚΑΠ το γενικό πλαίσιο» εισήγηση στο ΓΠΑ στο Μεταπτυχιακό τμήμα «Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και διαχείριση του Αγροτικού Χώρου» των Δ.Δημόπουλου και Δρ Σ. Κλωνάρη

2. Με την τροποποίηση του οριζοντίου κανονισμού 1782/2003 την 21^η Απριλίου του 2004, διασφαλίστηκαν οι χρηματοδοτήσεις για τα μεσογειακά προϊόντα (βαμβάκι, ελαιόλαδο, καπνός), στο σημερινό τους ύψος και η ίση μεταχείριση με τα βόρεια προϊόντα.

3. **Το σύστημα των επιδοτήσεων απλοποιείται.** Οι επιδοτήσεις πληρώνονται απευθείας στον παραγωγό, χωρίς να μεσολαβούν ενδιάμεσοι και μεσάζοντες.

Ενιαία Ενίσχυση

4. Ένα σημαντικό τμήμα των επιδοτήσεων (αποσυνδεδεμένο τμήμα), που εισπράττει σήμερα ο παραγωγός (ο μέσος όρος ετών 2000, 2001, 2002) από μία ή περισσότερες δραστηριότητες, ενοποιείται σε μία **ενιαία ενίσχυση**. Αποσύνδεση σημαίνει ότι η καταβολή της ενιαίας ενίσχυσης δεν συνδέεται πλέον με το συγκεκριμένο είδος και ποσότητα παραγωγής που παρήγαγε μέχρι τώρα ο παραγωγός. Άρα **η ενιαία ενίσχυση** θα αποτελεί σταθερή εισοδηματική βάση. Θα εξακολουθήσει ο παραγωγός να την εισπράττει, νωρίς κάθε χρόνο, με μία αίτηση, με απλές διατυπώσεις, ανεξάρτητα από τα προϊόντα που θ' αποφασίσει ο ίδιος να παράγει και σε ποιές ποσότητες. Το ποσό της ενίσχυσης (**ποσό αναφοράς**) προκύπτει από τον μέσο όρο των ενισχύσεων της τριετίας 2000-2002 (περίοδος αναφοράς).

5. **Ένα σύστημα μερικής αποσύνδεσης** μπορεί να εφαρμοστεί στις ακόλουθες δραστηριότητες: αροτραίες καλλιέργειες, αιγοπρόβατα, βόειο κρέας, καπνός και ελαιόλαδο. Στο πλαίσιο αυτό, η Ελλάδα θα έχει τη δυνατότητα να επιλέξει τη διατήρηση δεσμευμένων με το συγκεκριμένο προϊόν ενισχύσεων στις εξής περιπτώσεις, με τα ακόλουθα ποσοστά:

☐ **Αροτραίες καλλιέργειες.**

25% το μέγιστο ή **εναλλακτικά** το 40% της **ειδικής ενίσχυσης** του σκληρού σίτου.

☐ **Αιγοπρόβατα:**

Έως και 50%.

☐ **Βόειο κρέας:**

Έως και 40% της πριμοδότησης σφαγής **και** μέχρι και το 100% της ενίσχυσης των **θηλαζουσών αγελάδων.**

ή εναλλακτικά

Το 100% της πριμοδότησης σφαγής

ή εναλλακτικά

Έως το 75% της ενίσχυσης αρσενικών βοοειδών.

☐ **Καπνός**

Για τις εσοδείες 2006-2009, μπορούν να εφαρμοστούν διαφορετικά ποσοστά δέσμευσης ανά ποικιλία και περιοχή έως και 60%.

Για τις εσοδείες από 2010 έως και 2012, ποσοστό 50% των ενισχύσεων αποδεδμεύεται από την παραγωγή και το υπόλοιπο 50% μεταφέρεται στον Β΄ Πυλώνα (προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης).

☐ **Ελαιόλαδο**

Έως και 40%

Ειδικά για το **ρύζι**, ένα μέρος της μελλοντικής αυξημένης ενίσχυσης (56,1 €/στρέμμα), θα είναι οπωσδήποτε συνδεδεμένο με την καλλιεργούμενη ετησίως έκταση ενώ το υπόλοιπο ποσό (76,3 €/στρέμμα) συνυπολογίζεται για τον καθορισμό της Ενιαίας Αποδεδμευμένης Ενίσχυσης. Επίσης η πρόσθετη πριμοδότηση ποιότητας για το σκληρό σιτάρι (40 €/εκτάριο) θα συνδέεται με την καλλιεργούμενη ετήσια έκταση.

Στον τομέα του **βάμβακος**, υποχρεωτικά ένα ποσοστό 35% των ενισχύσεων παραμένει συνδεδεμένο με την παραγωγή.

6. **Η ενιαία ενίσχυση συμπληρώνεται από ειδικές ενισχύσεις,** ανάλογα με το προϊόν που θα επιλέξει να παράγει ο ίδιος ο παραγωγός. Ο παραγωγός θα έχει μεγαλύτερη ελευθερία παραγωγικών επιλογών ανάλογα με το τι ο ίδιος κρίνει συμφέρον.

7. **Ενιαία ενίσχυση** συν **ειδική ενίσχυση** ανά δραστηριότητα δίνουν το ύψος της επιδότησης που προβλέπουν οι ΚΟΑ όπως ισχύουν σήμερα.

8. Το εισόδημα των παραγωγών πέραν από την ενιαία ενίσχυση και τις ειδικές ενισχύσεις συμπληρώνουν όπως είναι φυσικό οι πωλήσεις από τη διάθεση των προϊόντων στην αγορά, αλλά και κατά την περίπτωση, οι εξισωτικές αποζημιώσεις, οι στρεμματικές ενισχύσεις στα νησιά του Αιγαίου και οπωσδήποτε οι αποζημιώσεις ΕΛΓΑ, ΠΣΕΑ και γενικότερα οι ειδικές παροχές εθνικών μέτρων προς τους αγρότες.

9. **Η ενιαία ενίσχυση υποδιαιρείται σε ατομικά δικαιώματα.** Το ατομικό δικαίωμα ενίσχυσης αποτελεί την ενίσχυση που θα λαμβάνει ο παραγωγός ανά εκτάριο γης. Η αξία του υπολογίζεται διαιρώντας το συνολικό ποσό ενίσχυσης που έλαβε ο παραγωγός τα έτη 2000, 2001 και 2002 με το μέσο όρο της έκτασης που χρησιμοποιήθηκε κατά τη συγκεκριμένη τριετία (2000-2002) για την είσπραξη των συγκεκριμένων ενισχύσεων. Τα ατομικά δικαιώματα (συνολικά ή μέρος αυτών) μπορούν να μεταβιβάζονται, με ενοικίαση, πώληση, κληρονομιά ή δωρεά, με ή χωρίς την αρχική έκταση γης, ανάλογα με την περίπτωση. Η αξιοποίηση των δικαιωμάτων μπορεί να γίνεται σε έκταση γης διαφορετική από την αρχική, αλλά ίση τουλάχιστον με την αρχική. Στις περιπτώσεις των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων που δεν διαθέτουν γεωργική γη ή έχουν στην διάθεσή τους ελάχιστη γεωργική γη και η αξία του δικαιώματος υπερβαίνει τις 5,000 € ανά εκτάριο, χορηγούνται **ειδικά δικαιώματα**. Η ενεργοποίηση των ειδικών δικαιωμάτων απαιτεί τη συνέχιση της παραγωγικής δραστηριότητας σε ζωικές μονάδες κατά 50% τουλάχιστον.

10. **Πολλαπλή Συμμόρφωση:** Δειγματοληπτικοί έλεγχοι θα επισημαίνουν περιπτώσεις όπου παραβιάζεται **η βασική νομοθεσία που αφορά στη δημόσια υγεία, στην προστασία του περιβάλλοντος, στην υγεία των**

ζώων και των φυτών, στην κτηνιατρική νομοθεσία. Ο οργανισμός πληρωμών υποχρεούται να επιβάλει πρόστιμα αν δεν τηρούνται οι ανωτέρω προδιαγραφές. Οι καταναλωτές και φορολογούμενοι πολίτες είναι βέβαιο ότι θα εκτιμήσουν και προτιμήσουν τα ασφαλή εγχώρια προϊόντα.

11. **Εθνικό Απόθεμα:** Το **Εθνικό Απόθεμα** συνίσταται σε παρακράτηση από τη Διοίκηση του Κράτους μέλους ποσοστού έως 3% του συνολικού αριθμού δικαιωμάτων, αναλογικά από κάθε παραγωγό. Το Εθνικό Απόθεμα θα

χρησιμοποιηθεί για την παροχή δικαιωμάτων σε Νέους Αγρότες που αρχίζουν την γεωργική τους δραστηριότητα από το 2002 και μετά χωρίς να λαμβάνουν κάποια επιδότηση για το συγκεκριμένο έτος καθώς επίσης και για την κάλυψη περιπτώσεων ανωτέρας βίας ή εξαιρετικές περιπτώσεις (θάνατος γεωργού, φυσικές καταστροφές κτλ).

12. Ο δικαιούχος της ενιαίας ενίσχυσης πρέπει να φροντίζει για την παραγωγική της αξιοποίηση ή να διατηρεί αντίστοιχη έκταση γης σε καλή γεωργική κατάσταση. Αν τα δικαιώματα μείνουν ανενεργά πέραν της 3ετίας, τότε αφαιρούνται και μεταβιβάζονται στο **εθνικό απόθεμα**. Την απογραφή και διαχείριση των δικαιωμάτων αναλαμβάνει ειδική δημόσια υπηρεσία. Εξαιρέση από τον παραπάνω κανόνα αποτελεί η περίπτωση όπου ο γεωργός μπορεί να αποδείξει ότι η μη χρησιμοποίηση των δικαιωμάτων οφείλονταν σε περιπτώσεις ανωτέρας βίας ή εξαιρετικές περιπτώσεις.

13. Το νέο σύστημα μπορεί κατά την κρίση κάθε κράτους μέλους να ξεκινήσει προαιρετικά το 2005 και υποχρεωτικά το 2007 εκτός των τομέων ελαιολάδου, βάμβακος και καπνού, όπου το νέο καθεστώς ξεκινά υποχρεωτικά το 2006.

14. **Διαφοροποίηση:** Οι ενισχύσεις θα μειωθούν κατά 3% το 2005, 4% το 2006 και το 5% από το 2007. Οι εξοικονομούμενοι πόροι παραμένουν στο ίδιο κράτος-μέλος και χρηματοδοτούν προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης. Στις παρακρατήσεις ισχύει πλήρης απαλλαγή για τις ενισχύσεις των πρώτων 5.000€ ανά παραγωγό (ατέλεια). Ποσοστό 80% των παρακρατήσεων επιστρέφεται στο κράτος-μέλος από όπου προέρχεται, ενώ το υπόλοιπο 20% αναδιανέμεται μεταξύ των κρατών –μελών με βάση κριτήρια συνοχής (γεωργική έκταση, γεωργική

απασχόληση και γεωργικό εισόδημα). Το ισοζύγιο για τη χώρα μας είναι θετικό. Από την εισφορά απαλλάσσεται τελείως ή επιβαρύνεται λίγο η συντριπτική πλειονότητα των Ελλήνων παραγωγών και ολοσχερώς τα νησιά του Αιγαίου (κάτω των 100 χιλ. κατοίκων).

15. Με τη μεταρρύθμιση της Κ.Α.Π. αποφασίστηκαν **ευνοϊκά μέτρα** σε **διάφορους κλάδους** παραγωγής για τους **νέους αγρότες** και τις αγροτικές **επενδύσεις στη χώρα μας**.

16. Το σύστημα των γαλακτοκομικών ποσοστώσεων παρατάθηκε μέχρι το 2014/15. Η ποσόστωση για την Ελλάδα και μόνο αυξήθηκε κατά 17% από 700 χιλ. τον σε 820 χιλ. τον.

17. Διατηρείται το σύστημα **παρέμβασης κλασικής μορφής στα σιτηρά και το ρύζι**. Επιπλέον, παρέχονται στους ορυζοκαλλιεργητές πρόσθετες εισοδηματικές αντισταθμίσεις ύψους 132,4 ευρώ/στρέμμα έναντι των σημερινών στρεμματικών αντισταθμίσεων που ήταν μόνο 39,4 ευρώ/στρέμμα.

18. Το σύστημα ποινών για τις υπερβάσεις στην έκταση καλλιέργειας του ρυζιού, που ίσχυε μέχρι σήμερα, καταργήθηκε. Το ισχύον σύστημα ήταν πολύ αυστηρό γιατί από ένα επίπεδο και πέρα, υπήρχε 6 φορές μεγαλύτερη ποινή σε σχέση με την υπέρβαση που οδηγούσε σε μηδενισμό της ενίσχυσης όταν η υπέρβαση έφθανε μόλις το 17%. Με το νέο σύστημα ποινών, για κάθε 1% υπέρβαση των ορίων παραγωγής θα επιβάλλεται 1% ποινή ως προς το ύψος της κοινοτικής ενίσχυσης.

19. Αποφασίσθηκε η Ε.Ε. να διεκδικήσει από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου ένα **αναθεωρημένο πλαίσιο δασμολογικής προστασίας για το ρύζι**. Με τον τρόπο αυτό, η εγχώρια παραγωγή θα προστατευθεί από αθρόες εισαγωγές ρυζιού που συνήθως προσφέρεται σε χαμηλές τιμές.

20. **Σύστημα παροχής συμβουλών** στους αγρότες για θέματα διαχείρισης της γης και των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Η συμμετοχή των παραγωγών είναι εθελοντική. Η δραστηριότητα παροχής συμβουλών θα καλύπτει κατ' ελάχιστον τους παρακάτω τομείς:

-
- Δημόσια υγεία, υγεία ζώων και φυτών,

- Περιβάλλον,
- Καλές συνθήκες διαβίωσης των ζώων.

Επίσης η δραστηριότητα θα επεκταθεί στην εφαρμογή των **ορθών γεωργικών πρακτικών**.

21. Διατηρήθηκε, σχεδόν αναλλοίωτο, το επίπεδο του εισοδήματος των ελλήνων παραγωγών **σκληρού σίτου**, παρά το γεγονός ότι έγιναν σημαντικές αλλαγές στο κοινοτικό σύστημα στήριξης του τομέα. Συγκεκριμένα, **η**

συμπληρωματική ενίσχυση για το σκληρό σίτο που καλλιεργείται στις παραδοσιακές περιοχές (στις οποίες καταλέγεται το σύνολο της καλλιέργειας σκληρού σίτου στη χώρα μας) υφίσταται μια υποτυπώδη και κλιμακούμενη στον χρόνο μείωση. Αντίθετα, η ενίσχυση αυτή καταργείται για την καλλιέργεια που γίνεται στις μη παραδοσιακές περιοχές (δεν υπάρχουν τέτοιες περιοχές στη χώρα μας). Από την άλλη πλευρά, θεσπίσθηκε μια **πρόσθετη ενίσχυση** ύψους 40 Ευρώ/εκτάριο για την «**ποιοτική παραγωγή**», οπότε ο συνδυασμός της συμπληρωματικής ενίσχυσης και της ενίσχυσης ποιότητας δεν δημιουργούν αξιοσημείωτες μεταβολές στο εισόδημα των ελλήνων παραγωγών σκληρού σίτου.

22. Για τις **αποξηραμένες ζωοτροφές** διατηρείται η ενίσχυση στην μεταποίηση κατά 50% ενώ το υπόλοιπο ποσοστό συνυπολογίζεται στον καθορισμό της Ενιαίας Αποδεδειγμένης Ενίσχυσης.

23. Εισάγεται μία νέα **ενίσχυση για τους καρπούς με κέλυφος** η οποία ανέρχεται σε 120,75 Ευρώ/εκτάριο.

24. Το ύψος της κοινοτικής συμμετοχής στις δαπάνες των προγραμμάτων που αναφέρονται στις **αγροπεριβαλλοντικές δράσεις** φθάνει πια στο 85% της συνολικής δαπάνης, έναντι ποσοστού 60% που ίσχυε μέχρι σήμερα.

25. **Η κοινοτική συμμετοχή στις δαπάνες για την Ανάπτυξη της Υπαίθρου** στις περιοχές του Στόχου 1 (στις οποίες αυτή τη στιγμή κατατάσσεται το σύνολο της χώρας μας) καθορίστηκε στο 60% της συνολικής δαπάνης, έναντι του 50% που ίσχυε μέχρι τώρα.

26. Για τους **νέους αγρότες** προβλέφθηκε ειδική ρύθμιση για τη διαχείριση του "εθνικού αποθέματος" δικαιωμάτων ενιαίας ενίσχυσης και μέσω αυτού του τρόπου διευκολύνεται η είσοδός τους στο επάγγελμα του αγρότη.
27. Το ποσοστό πριμοδοτήσεων για τις επενδύσεις που πραγματοποιούν οι **νέοι αγρότες** στις περιοχές Στόχου 1 (άρα σε όλη την Ελλάδα) από 55% που ήταν μέχρι σήμερα, αυξήθηκε στο 60%.
28. Για τα **κρατικά δάση** (πράγμα που ενδιαφέρει κυρίως τη χώρα μας) προβλέφθηκε η χορήγηση κοινοτικών ενισχύσεων για επενδύσεις που αναφέρονται στην περιβαλλοντική τους ανάπτυξη, στην προστασία τους από κάθε μορφής κινδύνους και στην ανάδειξη των ευκαιριών προσφοράς αναψυχής στους πολίτες.
29. Μια σειρά καινούργιων δράσεων, που σχετίζονται με τη **βελτίωση της ποιότητας των τροφίμων, με τη βελτίωση των όρων παραγωγής και ευζωίας των ζώων** και με την τήρηση των προτύπων που έχουν θεσπισθεί από τους κοινοτικούς κανονισμούς, χρηματοδοτούνται πια και από τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Το ύψος αυτών των χρηματοδοτήσεων μπορεί να φθάσει τα 1.500 Ευρώ ανά εκμετάλλευση.
30. Στις ενισχύσεις που χορηγούνται για τη **βελτίωση της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων** και τροφίμων δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στα προϊόντα ονομασίας προέλευσης και οι σχετικές ενισχύσεις, εκτός από τους παραγωγούς, μπορεί να χορηγηθούν και στις μικρές μεταποιητικές επιχειρήσεις.
31. Περιλαμβάνονται στις ενισχύσεις αγροτικής ανάπτυξης οι **επενδύσεις για τη μεταποίηση και εμπορία**, που έχουν στόχο την ανάπτυξη **καινοτόμων προσεγγίσεων στον τομέα της ποιότητας των τροφίμων**.
32. Η Επιτροπή δεσμεύθηκε να προχωρήσει σε **απλούστευση της νομοθεσίας και των διαδικασιών για τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης**, γεγονός που θα διευκολύνει την υλοποίηση των προγραμμάτων αυτών και την απορρόφηση των αντίστοιχων κοινοτικών πόρων.
33. Σε περιοχές που λαμβάνουν τις αποσυνδεδεμένες ενισχύσεις της ενιαίας πληρωμής, απαγορεύθηκε η **καλλιέργεια οπωροκηπευτικών** και

επιτραπέζιας πατάτας. Αυτό σημαίνει ότι προστατεύεται το εισόδημα των παραγωγών αυτών των προϊόντων, που υπό διαφορετικές προϋποθέσεις θα μπορούσε να διακινδυνεύσει.

Ειδικότερα για κάθε έναν τομέα η νέα Κ.Α.Π. προβλέπει:

ΑΡΟΤΡΑΙΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ:

Εισαγωγή στο καθεστώς της ενιαίας ενίσχυσης που θα χορηγείται στους παραγωγούς με βάση το ποσό αναφοράς, υπολογιζόμενο στις ενισχύσεις που εισέπρατταν κατά την περίοδο αναφοράς 2000-2002.

Το βασικό ποσό για τον υπολογισμό της στρεμματικής ενίσχυσης παραμένει στα 63 €/τόνο.

Διατηρείται η τιμή παρέμβασης στα 101,31 €/τόνο.

Προβλέπεται μείωση των μηνιαίων προσαυξήσεων (0,93 €/τόννο)) της τιμής παρέμβασης κατά 50%.

Για το σκληρό σιτάρι, η συμπληρωματική ενίσχυση θα μετατραπεί σε δικαίωμα ενίσχυσης με βάση τα δεδομένα καλλιέργειας την περίοδο αναφοράς και ανέρχεται σε 31,3 €/στρέμμα το 2004, 29,1 €/στρέμμα το 2005 και 28,5 €/στρέμμα το 2006 και εφεξής.

Τέλος προβλέπεται η χορήγηση ενός πριμ ποιότητας 4 €/στρέμμα, με την προϋπόθεση ότι θα γίνει χρήση πιστοποιημένου σπόρου αναγνωρισμένων ποικιλιών υψηλής ποιότητας.

ΡΥΖΙ:

Εισαγωγή στο καθεστώς της ενιαίας ενίσχυσης, όπου θα χορηγείται στους παραγωγούς με βάση το ποσό αναφοράς υπολογιζόμενο στις ενισχύσεις που έπαιρναν την περίοδο αναφοράς 2000-2002.

Μείωση της τιμής παρέμβασης κατά 50% (150 €/τόνο).

Αύξηση της ενίσχυσης από 52 σε 177 €/τόνο. Εξ αυτών, τα 102 €/τόνο θα δίνονται ως αποσυνδεδεμένη ενίσχυση, με βάση την περίοδο αναφοράς, ενώ τα 75 €/τόνο θα συνυπολογίζονται στον καθορισμό της Ενιαίας Αποσυνδεδεμένης Ενίσχυσης.

Καθορισμός Μέγιστης Εγγυημένης Έκτασης (ΜΕΕ) σε 203.333 στέμματα. Η μείωση της ΜΕΕ αντισταθμίζεται με την απόφαση περι αναλογικότητας των ποινών σε περιπτώσεις υπερβάσεων.

ΓΑΛΑ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ:

Οι τιμές παρέμβασης για το βούτυρο και το Αποβουτυρωμένο Γάλα σε Σκόνη (ΑΓΣ) μειώνονται. Έναντι των μειώσεων αυτών, εισάγονται νέες ενισχύσεις ανά τόνο παραγόμενου γάλακτος ως εξής : 8,15 €/τόνο για το 2004, 16,31 €/τόνο για το 2005 και 24,49 €/τόνο για το 2006 και εφεξής.

ΒΟΕΙΟ - ΑΙΓΟΠΡΟΒΕΙΟ ΚΡΕΑΣ:

Η αναθεωρημένη ΚΑΠ δεν μεταβάλλει το ύψος των ενισχύσεων που χορηγούνται στους παραγωγούς των συγκεκριμένων τομέων.

ΒΑΜΒΑΚΙ:

Εισαγωγή του καθεστώτος της καταβολής της ενιαίας ενίσχυσης. Προβλέπεται μία αποσυνδεδεμένη από την παραγωγή ενίσχυση, σε ποσοστό 65%, και μία ενίσχυση παραγωγής ανά στρέμμα, σε ποσοστό 35% επί του διανεμόμενου ποσού 569,7 εκατ. € στους παραγωγούς, ως μέσος όρος των ενισχύσεων της περιόδου αναφοράς (2000-2003), και 18 εκατ. € που μεταφέρεται σε προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης. Τέλος το ποσό των 3,7 εκατ. € θα δοθεί στις διεπαγγελματικές οργανώσεις με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας του βαμβακιού.

Η χορηγούμενη συνδεδεμένη ενίσχυση προτείνεται να καλύπτει μέγιστη έκταση 3.700.000 στρεμμάτων.

ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ:

Το νέο καθεστώς εξασφαλίζει το σημερινό επίπεδο στήριξης και η κατανομή των κονδυλίων μεταξύ των κρατών-μελών βασίζεται στην εγγυημένη ποσότητα, όπως αυτή είχε διαμορφωθεί στην αναθεώρηση της ΚΟΑ ελαιολάδου το 1988. Η εισοδηματική στήριξη των ελαιοκαλλιεργητών εντάσσεται στο καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης. Προβλέπεται μία αποσυνδεδεμένη από την παραγωγή ενίσχυση σε ποσοστό 60% επί του ποσού της μέσης ενίσχυσης στην παραγωγή κατά την διάρκεια περιόδου αναφοράς ύψους 554,9 εκατ. €. Εκτάσεις μικρότερες των 0,3 εκταρίων είναι πλήρως αποσυνδεδεμένες και η μέση ενίσχυση είναι 100 % του ποσού ενίσχυσης κατά την περίοδο αναφοράς. Η άμεση ενίσχυση περιορίζεται στις φυτεύσεις πριν την 1^η Μαΐου του 1998 και τα νέα δένδρα βάσει προγράμματος εγκεκριμένου από την ΕΕ.

Επίσης προβλέπεται μία συμπληρωματική βοήθεια στους ελαιοκαλλιεργητές ίση με το 40 % της μέσης ενίσχυσης στην παραγωγή κατά την διάρκεια περιόδου αναφοράς των εκτάσεων πάνω από 0,3 ha και χορηγείται σύμφωνα με τη διαδικασία που θα καθοριστεί από την Ε.Ε. και θα ακολουθεί τις παρακάτω αρχές:

- α) από την έκταση, εκπεφρασμένη σε αριθμό εκταρίων (olive GIS –ha) και αφορά τις φυτεύσεις πριν την 01/05/1998 και εκείνες σύμφωνα με τα εγκεκριμένα προγράμματα της Commission.
- β) χορηγείται σε 5 κατηγορίες ελαιοκτημάτων, σύμφωνα με το πλαίσιο που θα καθοριστεί από την Επιτροπή, με βάση την περιβαλλοντική και κοινωνική τους αξία.

ΚΑΠΝΟΣ:

Εισαγωγή του τομέα στο καθεστώς της Ενιαίας Αποσυνδεδεμένης Ενίσχυσης ως εξής:

Για τις εσοδείες 2006 έως και 2009 προβλέπεται ποσοστό αποδέσμευσης κατ' ελάχιστον 40% έως και 100% του ποσού αναφοράς των 378,8 εκατ. € κατά

ποικιλία ή περιοχή. Το υπόλοιπο ποσοστό (μέχρι και 60%) του ποσού αναφοράς, παραμένει δεσμευμένο με την παραγωγή.

Για τις εσοδείες 2010 έως και 2012, προβλέπεται ποσοστό 50% του ποσού αναφοράς να μεταφέρεται στο Β' Πυλώνα για προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης και το υπόλοιπο 50% του ποσού αναφοράς θα συμπεριλαμβάνεται για τον υπολογισμό της Ενιαίας Αποσυνδεδεμένης Ενίσχυσης.

Η εφαρμογή της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ στην Ελλάδα

Ενιαία ενίσχυση

Η εφαρμογή της νέας ΚΑΠ θα ξεκινήσει από την **1.1.2006**. Τα ποσοστά **αποδέσμευσης της ενιαίας ενίσχυσης για μια σειρά γεωργικά προϊόντα, καθώς και τα ποσοστά παρακράτησης** για το εθνικό απόθεμα και την βελτίωση της ποιότητας και εμπορίας τους αποφασίσθηκαν στις 28/6/05 από την Κυβερνητική επιτροπή υπό την προεδρία του Πρωθυπουργού και σύμφωνα με τη εισήγηση του αρμόδιου Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Η Κυβέρνηση με την παραπάνω απόφαση επέλεξε την πλήρη αποσύνδεση για όλες τις ενισχύσεις πλην των σπόρων σποράς.

Η Κυβέρνηση είχε δυο εναλλακτικές δυνατότητες με βάση τους ισχύοντες από το 2003 κοινοτικούς κανονισμούς:

1. Την ολική αποδέσμευση
2. Τη μερική σύνδεση

Αρχικά οι ενημερώσεις του Υπουργείου έτειναν προς μερική σύνδεση όπου το θεσμικό πλαίσιο το επέτρεπε. Τελικά όμως επικράτησε η επιλογή της ολικής αποδέσμευσης η οποία είναι απλούστερη για τον κρατικό μηχανισμό αλλά και για τους δικαιούχους στην εφαρμογή της.

Ειδικότερα για κάθε τομέα καθορίσθηκαν τα ακόλουθα ποσοστά αποδέσμευσης:

ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ:

- ολική αποδέσμευση (100%)
- παρακράτημα υπέρ Οργανώσεων Ελαιουργικών Φορέων 2% και ποσοστό υπέρ δακοκτονίας 3%
- ποιοτικό παρακράτημα άρθρου 69 Καν. 1782/03 4% οι πόροι του οποίου θα διατεθούν για τη βελτίωση του συστήματος εμπορίας των ελαιοκομικών προϊόντων με ανάδειξη της παραγωγής προϊόντων εξαιρετικής ποιότητας και της διάθεσης από τις Οργανώσεις Παραγωγών στην εγχώρια, κοινοτική και διεθνή αγορά. Τα προγράμματα βελτίωσης της ποιότητας θα αφορούν τυποποιημένα εξαιρετικά παρθένα ελαιόλαδα Π.Ο.Π. Π.Γ.Ε. καθώς και βρώσιμες ελιές Π.Ο.Π. Π.Γ.Ε. σε μικρές συσκευασίες μέχρι ένα (1) κιλό.

ΑΡΟΤΡΑΙΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ:

- ολική αποδέσμευση (100%)
- ποιοτικό παρακράτημα άρθρου 69 Καν. 1782/03 σε ποσοστό 10% προκειμένου να διανεμηθεί στους παραγωγούς που καλλιεργούν σιτηρά πλην ελαιούχων σπόρων για:
 - ☐ βελτίωση ποιότητας σκληρού σιταριού,
 - ☐ να αποτραπεί η εγκατάλειψη των καλλιεργειών κτηνοτροφικών φυτών λόγω του χαμηλού εισοδήματος που προσφέρουν στους γεωργούς,
 - ☐ να μπορούν να καλλιεργηθούν σε εδάφη φτωχά που σε άλλη περίπτωση θα εγκαταλειφθούν στα πλαίσια της ενιαίας ενίσχυσης και θα υποβαθμιστούν ακόμα πιο πολύ,
 - ☐ να αυξηθεί η παραγωγή ζωοτροφών όπου είμαστε ελλειμματικοί ως χώρα,
 - ☐ να προωθηθούν ορισμένα είδη που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη βιομηχανία για την παραγωγή βιοκαυσίμων φιλικών προς το περιβάλλον.

ΒΟΟΕΙΔΗ:

- Ολική αποδέσμευση (100%)
- Παρακράτηση 10% άρθρου 69 Καν. 1782/03. Το ποσό αυτό θα παρακρατηθεί για να χορηγηθεί για συγκεκριμένους τύπους βοοτροφικών εκμεταλλεύσεων όπως π.χ. μονάδες αγελαίας μορφής των ορεινών περιοχών ή ελεύθερης βοσκής οι οποίες έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη διατήρηση του οικοσυστήματος και του κοινωνικού ιστού της χώρας. Επίσης για να χορηγηθεί για τη βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων σφάγιων μοσχαριών ορεινών ή μειονεκτικών περιοχών με την ενίσχυση της παραγωγής μοσχαριών των περιοχών αυτών κατηγορίας R και άνω, βάσει της κοινοτικής κλίμακας ταξινόμησης SEUROΠ.Γενικά η εν λόγω παρακράτηση θα χρησιμοποιηθεί προκειμένου να αποφευχθεί η πιθανή εξαφάνιση ορισμένων τύπων βοοτροφικών εκμεταλλεύσεων από ορισμένες περιοχές με τις συνεπαγόμενες αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, στην ύπαιθρο και στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό της χώρας. Επίσης θα βοηθήσει στη βελτίωση της ποιότητας, ιδίως των παραγόμενων στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές μοσχαριών, όπου αυτά είναι στο μεγαλύτερο μέρος πολύ χαμηλής ποιότητας και με πολύ μικρό βάρος σφάγιου.

ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ:

- Ολική αποδέσμευση (100%)
- Ποιοτικό παρακράτημα άρθρου 69 Καν. 1782/03 σε ποσοστό 5%. Οι πόροι αυτοί θα διατεθούν στους μετακινούμενους από τις λοιπές περιοχές προς ορεινές και μειονεκτικές περιοχές ενώ θα συμπεριλαμβάνονται και οι εκτατικές εκτροφές των μικρών νησιών του Αιγαίου και Ιονίου Πελάγους, κυρίως όπου παράγονται προϊόντα ΠΟΠ-ΠΓΕ. Η πρόταση αυτή θα συμβάλλει στη διατήρηση της παραγωγής στις ορεινές και λοιπές ανωτέρω περιοχές της χώρας, στην εκμετάλλευση των φυσικών πόρων των περιοχών αυτών, καθώς και στην, κατά το δυνατόν, διατήρηση του οικονομικού και κοινωνικού ιστού στις περιοχές αυτές. Επιπλέον η

διατήρηση – ενίσχυση των εκτατικών εκτροφών έχει ευνοϊκές συνέπειες για το περιβάλλον και την οικονομική ισορροπία..

Επίσης η πρόσθετη αυτή ενίσχυση θα δοθεί σε παραγωγούς που εφαρμόζουν σταβλισμένη και εντατικής μορφής αιγοπροβατοτροφία με βελτιωμένες φυλές ζώων, με σκοπό την αύξηση παραγωγής κρέατος και γάλακτος.

ΚΑΠΝΟΣ:

Ολική αποδέσμευση (100%)

- Ποιοτικό παρακράτημα άρθρου 69 Καν. 1782/03 2%, το οποίο θα διατεθεί στην εφαρμογή προγραμμάτων βελτίωσης της ποιότητας ποικιλιών Μπασμά και Κατερίνη καθώς και για την ενίσχυση της εμπορίας και τη διασφάλιση νέων αγορών. Οι οικονομικοί πόροι αυτού του ποιοτικού παρακρατήματος θα δοθούν στις Ομάδες Παραγωγών που θα εφαρμόζουν προγράμματα ποιότητας καθώς και σε ομάδες που θα συνεργάζονται με επιχειρήσεις μεταποίησης για καλύτερη εμπορία του προϊόντος (συμμετοχή σε εκθέσεις κλπ.)

ΣΠΟΡΟΙ ΣΠΟΡΑΣ:

- Η ολική σύνδεση με τη παραγωγή (αποδέσμευση 0%) δεδομένης της σημασίας του τομέα για την ελληνική γεωργία προκειμένου να ενισχυθεί η ελληνική σποροπαραγωγή και να μειωθούν οι εισαγωγές σπόρων. Η επιλογή αυτή προέκυψε μετά από σύμφωνη γνώμη και ομόφωνη απόφαση όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Πολλαπλή συμμόρφωση

Η πολλαπλή συμμόρφωση εφαρμόζεται με την ΚΥΑ 324032/24-12-04 «Εφαρμογή του καθεστώτος της πολλαπλής συμμόρφωσης και λοιπά συμπληρωματικά μέτρα σε εκτέλεση του Κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003 του Συμβουλίου».

Στην ως άνω τριυπουργική απόφαση εισάγονται μια σειρά από υποχρεώσεις για τους αγρότες όπως :

A. Για τις απαιτήσεις του Παραρτήματος IV Καν. (ΕΚ) 1782/03:

1. Να μεριμνά ώστε στα αγροτεμάχια που βρίσκονται σε εδάφη με κλίση άνω του 10%, να υπάρχει φυτική κάλυψη κατά την περίοδο των βροχοπτώσεων, μέχρι την προετοιμασία του εδάφους για την επόμενη σπορά, ανάλογα με την καλλιέργεια.
2. Σε αγροτεμάχια με κλίση πάνω από 10% που κινδυνεύουν από διάβρωση, η άροση πρέπει να γίνεται κατά τις ισοϋψείς ή διαγώνια ή εναλλακτικά να δημιουργούνται σταθερές ακαλλιέργητες λωρίδες ως ζώνες ανάσχεσης, σε αποστάσεις ανάλογες με τις εδαφικές ιδιότητες και την κλίση. Επίσης η άρδευση να μη γίνεται με την μέθοδο της κατάκλυσης.
3. Να μην καταστρέφει τις αναβαθμίδες, τις ξερολιθιές, τα αναχώματα και τα φυσικά πρανή στα όρια των αγροτεμαχίων.
4. Να καλλιεργεί και να ενσωματώνει στο έδαφος ψυχανθή, συμπληρωματικά προς την κύρια καλλιέργεια, στο 20% της καλλιεργούμενης έκτασης της εκμετάλλευσης κατ' έτος.
5. Ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες, επιλέγει να ακολουθήσει μια ή περισσότερες από τις παρακάτω πρακτικές αναφορικά με τα υπολείμματα των καλλιεργειών:
 - α) ενσωμάτωση στο έδαφος,
 - β) βόσκηση της καλαμιάς,
 - γ) κοπή και κάλυψη του εδάφους με τα υπολείμματα (mulching) και ενσωμάτωσή τους στο έδαφος την επόμενη άνοιξη.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, μόνο για περιοχές εκτός του Δικτύου Φύση 2000 και με άδεια από την οικεία Δ/νση Αγροτικής Ανάπτυξης και την Πυροσβεστική, μπορεί να προβεί σε καύση της καλαμιάς.

6. Να μην προβαίνει σε μηχανική κατεργασία του εδάφους όταν υπάρχει πάγος ή/και πλήρης κάλυψη του αγροτεμαχίου με νερό.
7. Να συμμορφώνεται με την ελάχιστη πυκνότητα βόσκησης των βοσκοτόπων, η οποία ορίζεται σε 0,2 MMZ/εκτάριο για όλες τις κατηγορίες ζώων, εκτός των περιπτώσεων όπου υπάρχουν ειδικότερες ρυθμίσεις κατά περιοχή. Σε περίπτωση που δεν είναι δυνατή η βόσκηση, να κόβει και να απομακρύνει την θαμνώδη βλάστηση των βοσκοτόπων.
8. Να μην προβαίνει σε άροση των μονίμων βοσκοτόπων εκτός από τις περιπτώσεις όπου προκύπτει περιβαλλοντική ή αρχαιολογική αναγκαιότητα η οποία αποδεικνύεται με έγγραφα των αρμοδίων αρχών. Επίσης να μην προκύπτει υπερβόσκηση πάνω από 3 MMZ/εκτάριο.
9. Να προβαίνει στις ελάχιστες καλλιεργητικές παρεμβάσεις στο αγροτεμάχιο ώστε να διατηρείται αυτό σε καλή κατάσταση και να αποφεύγεται η εισβολή ανεπιθύμητων ειδών. Ο γεωργός μπορεί να απομακρύνει την ανεπιθύμητη βλάστηση είτε με βόσκηση είτε με μηχανικό κόψιμο και απομάκρυνση.

Για τις απαιτήσεις του Παραρτήματος III.A. Καν. (ΕΚ) 1782/03:

1. Να ενσωματώνει καταλλήλως στο έδαφος τα κοκκώδη αγροχημικά τα δε δολώματα τρωκτικοκτονίας να τοποθετούνται εντός των στοών των τρωκτικών, ώστε να μην είναι ορατά (Οδηγία 79/409/ΕΟΚ).

2. Να μην καταστρέφει τμήματα της φυσικής αυτοφυούς βλάστησης στα όρια των γεωργικών εκτάσεων με δρόμους και φυσικούς υδάτινους αποδέκτες. Ορίζεται ελάχιστο εύρος ζώνης διατήρησης (Οδηγία 79/409, 92/43/ΕΟΚ):
 - για θάμνους 0,50μ εκατέρωθεν της ρίζας του θάμνου και για δένδρα η κάθετη προβολή της κόμης του δένδρου στο έδαφος.
3. Να τηρεί τους όρους εφαρμογής των φυτοπροστατευτικών σκευασμάτων (Άρθρο 4, της Οδηγίας 80/68/ΕΟΚ).
- ~~4. Να πραγματοποιεί την έκλυση των ψεκαστικών μηχανημάτων σε απόσταση μεγαλύτερη των 30 μέτρων από γεώτρηση, τάφρο ή υδατοσυλλογή (Άρθρο 5, της Οδηγίας 80/68/ΕΟΚ).~~
5. Να καθαρίζει τη βλάστηση εντός των στοιχείων των αρδευτικών και στραγγιστικών δικτύων για τη διασφάλιση της αναγκαίας παροχετευτικότητας, με μηχανικά και όχι με χημικά μέσα (Άρθρα 4 & 5, της Οδηγίας 80/68/ΕΟΚ).
6. Να καθορίσει στην εκμετάλλευσή του και να σημάνει ευκρινώς χώρο συγκέντρωσης και αποκομιδής απορριμμάτων, όπου εξασφαλίζεται η συγκέντρωση όλων των ρυπογόνων στοιχείων και των συσκευασιών των αγροχημικών (Άρθρα 4 & 5, της Οδηγίας 80/68/ΕΟΚ).
7. Να συμμορφώνεται με τα προβλεπόμενα στα άρθρα 3 και 4 της ΚΥΑ 80568/4225/91 (Β 641). (Οδηγία 86/278/ΕΟΚ).
8. Να διατηρεί τις πάσης φύσεως αγροτικές εγκαταστάσεις σε καλή κατάσταση ώστε να αποτρέπεται η διαφυγή ρυπαντών προς το περιβάλλον (Οδηγίες, Αρ. 80/68/ΕΟΚ & Αρ. 92/43/ΕΟΚ)).
9. Για τα αγροτεμάχια εντός των περιοχών που ορίζονται ως ευπρόσβλητες ζώνες με βάση τις ΚΥΑ: 20417/2520 (Β 1195/14-9-01), 20416/2519 (Β 1196/14-9-01), 20418/2521 (Β 1197/14-9-01), 25638/2905 (Β 1422/22-10-01), να εφαρμόζει τις ποσότητες αζωτούχων λιπασμάτων και να τηρεί τις κατευθύνσεις σχετικά με τον αριθμό, το χρόνο και την ποσότητα εφαρμοζόμενου αζώτου ανά δόση, όπως αυτές καθορίζονται ανά καλλιέργεια και εδαφική κλάση στις ενδεδειγμένες λιπαντικές αγωγές των

Προγραμμάτων Δράσης, όπως αναφέρονται στις παραπάνω ΚΥΑ (Άρθρο 5, της Οδηγίας 91/676/ΕΟΚ).

10. Στις περιοχές που ορίζονται ως ευπρόσβλητες με βάση την ΚΥΑ 20419/2522 (Β 1212/18-9-01) να τηρεί τα παρακάτω όρια αζωτούχων λιπασμάτων ανάλογα με την καλλιέργεια (Άρθρο 5, της Οδηγίας 91/676/ΕΟΚ):

11. Για τα αγροτεμάχια εντός των περιοχών που ορίζονται ως ευπρόσβλητες

ζώνες με βάση τις ΚΥΑ: 19652/1906 (Β 1575/5-8-99) και 20419/2522 (Β 1212/18-9-01), να τηρεί τα ακόλουθα (Άρθρα 4 & 5, της Οδηγίας 91/676/ΕΟΚ):

i. Κατά τη διαχείριση των αποβλήτων πρέπει να εξασφαλίζει τη μείωση της ρύπανσης των νερών από νιτρικά. Για το λόγο αυτό τα στερεά απόβλητα που προκύπτουν μετά από το διαχωρισμό υγρών-στερεών οδηγούνται σε κοπροσωρό χωρητικότητας τόσης ώστε να εξασφαλίζεται ο χρόνος παραμονής τους για 90-180 ημέρες συμπεριλαμβανομένου και του χρόνου που παραμένουν στο στάβλο. Σε περίπτωση που τα απόβλητα διατηρούνται σε υγρή μορφή σε υποδαπέδια κανάλια θα πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα ώστε να υπάρχει δυνατότητα συγκράτησής τους για επαρκή χρονική περίοδο ανάλογα με τη γεωγραφική περιοχή κατά την οποία το έδαφος είναι σε κατάσταση υδατοκορεσμού ή όταν είναι παγωμένο ή καλυμμένο με χιόνι. Οι χρόνοι αυτοί μπορούν να τροποποιούνται εφόσον κατά το χειρισμό των αποβλήτων εφαρμόζονται και άλλες πρόσθετες τεχνικές που να δικαιολογούν τη μείωση των όγκων αποθήκευσης.

ii. Η ποσότητα κοπριάς που προστίθεται κάθε χρόνο στο έδαφος, είτε από ανθρώπους είτε από τα ίδια τα ζώα, να μην περιέχει άζωτο πάνω από 170 χλγ/εκτάριο.

iii. Να αποφεύγει τη χρήση αζωτούχων λιπασμάτων σε απόσταση μικρότερη των δύο μέτρων από όχθες διωρύγων ή καναλιών άρδευσης ή στράγγισης για επίπεδες εκτάσεις και σε απόσταση μικρότερη των έξι μέτρων για εκτάσεις με κλίση μεγαλύτερη του 8%.

iv. Να αποφεύγει τη διάθεση υγρών αποβλήτων καθώς και την εφαρμογή οργανικής κοπριάς σε εκτάσεις με κλίση μεγαλύτερη του 8%.

v. Να μην

εναποθέτει υγρά κτηνοτροφικά απόβλητα σε ζώνη πλάτους τουλάχιστον 20 μέτρων από επιφανειακά νερά και 50 μέτρων από πηγές, πηγάδια ή γεωτρήσεις που χρησιμοποιούνται για ύδρευση.

12. Επιπλέον, για τα αγροτεμάχια εντός των περιοχών του Δικτύου Φύση 2000 ο γεωργός οφείλει να τηρεί τα παρακάτω (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ): i. Να συμμορφώνεται με τα διαλαμβανόμενα στα εξειδικευμένα σχέδια διαχείρισης ή διαχειριστικά μέτρα για την προστασία της περιοχής και των ειδών, όπου αυτά υπάρχουν. ii. Να πραγματοποιεί το θερισμό από το κέντρο του αγροτεμαχίου προς το εξωτερικό, περιστροφικά ή σε λωρίδες εφόσον το μέγεθος του αγροτεμαχίου και τα διαθέσιμα μέσα το επιτρέπουν. iii. Να εφαρμόζει τη νομοθεσία περί θήρας και συλλογής ειδών όπως προβλέπεται στην ΚΥΑ 414985/85 (Β 757), άρθρο 6, παρ.2 άρθρο 7, παρ 3γ, στο Π.Δ. 86/69 (Α 7), άρθρο 256, παρ.2. και στο ΠΔ 67/81 (Α 43), άρθρα 2 και 3 παρ.1. Εφόσον επιθυμεί να μην διενεργείται θήρα στο αγροτεμάχιό του, αναρτά κατάλληλη σήμανση μετά από άδεια από το οικείο Δασαρχείο. iv. Να μην καταστρέφει τη φυσική αυτοφυή βλάστηση στα όρια των αγροτεμαχίων και στις νησίδες εντός των αγροτεμαχίων του. v. Να μην εισάγει την καλλιέργεια ξενικών ειδών χωρίς την ειδική άδεια από τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΑΑΤ. vi. Στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις όπου υπάρχει συγκέντρωση κοπριάς αυτή να γίνεται σε καλυμμένο χώρο, όπου λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα για την αποφυγή έκπλυσης ρυπαντών. vii. Να μη χρησιμοποιεί για τη βόσκηση των ζώων του (από 1η Μαρτίου έως 31η Αυγούστου εκάστου έτους) νησίδες φυσικής βλάστησης όπου αναπαράγονται αποικιακά, είδη άγριας πανίδας. Οι περιοχές αυτές φέρουν σήμανση με ευθύνη των τοπικών αρχών. viii. Να μην καταστρέφει φυσικές υδατοσυλλογές. ix. Να μην καλλιεργεί γενετικά τροποποιημένα φυτά.
13. Να τηρεί τις διατάξεις του ΠΔ 84/95 (Α 52) άρθρο 4 παράγραφοι 1 & 3 και άρθρο 5 παράγραφος 1, για την «Αναγνώριση και καταγραφή των ζώων σε συμμόρφωση προς την οδηγία 92/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου».

14. Να προσέρχεται στις κτηνιατρικές αρχές των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων προκειμένου να υποβάλει το ειδικό έντυπο έναρξης λειτουργίας εκμετάλλευσης και να αιτείται έγκριση για τη σήμανση των ζώων (Άρθρο 3, της Οδηγίας 92/102/ΕΟΚ).
15. Να υποβάλλει στις κτηνιατρικές αρχές των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων συμπληρωμένα τα ειδικά έντυπα που αφορούν τις μεταβολές (συμπεριλαμβανομένης και της διακοπής λειτουργίας) που συμβαίνουν στην εκμετάλλευση (Άρθρο 3, της Οδηγίας 92/102/ΕΟΚ).
16. Να τηρεί τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) 1760/2000 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, άρθρα 4 και 7, για την «Θέσπιση συστήματος αναγνώρισης και καταγραφής των βοοειδών και την επισήμανση του βοείου κρέατος και των προϊόντων με βάση το βόειο κρέας, καθώς και την κατάργηση του κανονισμού 820/97 (ΕΚ) του Συμβουλίου».
17. Να τηρεί τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) 911/2004 της Επιτροπής, άρθρα 6, 8 και 9, για την «Εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) 1760/2000 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τα ενώτια, τα διαβατήρια και τα μητρώα εκμεταλλεύσεων».
18. Να τηρεί τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) 21/2004 του Συμβουλίου, άρθρα 4 και 5, για την «Θέσπιση συστήματος αναγνώρισης και καταγραφής των αιγοπροβάτων και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 1782/2003 και των οδηγιών 92/102/ΕΚ και 64/432/ΕΟΚ».
19. Να τηρεί τις διατάξεις της ΚΥΑ 263493/2004 (Β 1253) άρθρο 6 παράγραφοι Η και ΙΔ, άρθρο 7 παράγραφοι Α και Δ, άρθρα 8, και 10, για τα «Συμπληρωματικά μέτρα για την εφαρμογή του συστήματος αναγνώρισης και καταγραφής των εκμεταλλεύσεων αιγοπροβάτων και του ζωικού τους κεφαλαίου σε εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) 21/2004 του Συμβουλίου».

Οι παραπάνω δεσμεύσεις με την εξαίρεση αυτής που εισάγεται στο σημείο Α 4 δεν προκαλούν οικονομικές επιβαρύνσεις . Για την παράγραφο αυτή υπήρξε ήδη η πρώτη υπαναχώρηση του Υπουργείου. Ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ανέστειλε την εφαρμογή της Η αναστολή ωφέλησε αυτούς που δεν εφάρμοσαν την ΚΥΑ αλλά έβλαψε αυτούς που την εφάρμοσαν τους εμπόρους αγροτικών εφοδίων και την αξιοπιστία του Υπουργείου. Παρόμοιες ενέργειες έχουν επαναληφθεί στο παρελθόν σε ανάλογες προσπάθειες.

Οι δεσμεύσεις που εισάγονται στα σημεία 11 και 12 και μόνο για να γίνουν κατανοητές από τους αγρότες πρέπει να τους δοθεί η απαραίτητη τεχνική στήριξη από γεωπόνο.

Τα σημεία από το 13 έως το 19 παρά την προφανή τους ανάγκη αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα στην εφαρμογή της στην Ελληνική πραγματικότητα και αναμένεται να αποτελούν σημαντική τροχοπέδη στην λήψη ενισχύσεων.

Σύστημα παροχής συμβουλών

Για την οργάνωση σε Εθνικό επίπεδο του συστήματος αυτού έχει δημιουργηθεί το 2004 ένα μέτρο το μέτρο 4.7 στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αγροτική Ανάπτυξη Ανασυγκρότηση της Υπαιθρου 2000-2006 που σκοπό έχει να προετοιμάσει την εφαρμογή προγράμματος σε διοικητικό επίπεδο, παροχής συμβουλών και το οποίο δεν έχει υλοποιήσει καμιά δράση ως τώρα τέλος του 2005.

Εισαγωγή

Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ όπως κάθε μεταρρύθμιση έχει μια σειρά από επιπτώσεις και επιδράσεις. Κάποιες από αυτές είναι προσχεδιασμένες και κάποιες άλλες παράγωγες των προσχεδιασμένων ενεργειών. Τόσο οι πρώτες όσο και δεύτερες γίνονται αντικείμενο ερευνών και εκτιμήσεων ως προς τις αλλαγές που θα επιφέρουν από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, αν και αυτοί συχνά δεν μπορούν να προσδιοριστούν με ακρίβεια καθώς οι επιπτώσεις αλλαγών πολιτικής σε βασικούς τομείς της οικονομίας, όπως ο πρωτογενής γεωργικός τομέας είναι ιδιαίτερα εκτεταμένες στο «χώρο» τόσο με τις φυσικές άλλα και τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές διαστάσεις του. Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν οι εκτιμήσεις των επιπτώσεων της ΚΑΠ όπως εμφανίζονται σε κείμενα των πιο σημαντικών εμπλεκόμενων φορέων όπως είναι :

1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή που είναι ο φορέας που προτείνει την μεταρρύθμιση και θα έχει την ευθύνη της επίβλεψης της υλοποίησης της
2. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης
3. Οι Ενώσεις των Αγροτών και των Συνεταιρισμών σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο
4. Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
5. Η ΠΑΣΕΓΕΣ
6. ΤΟ ΓΕΩΤΕΕ

Καθώς και οι αντιδράσεις φορέων όπως ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στο περιβάλλον

Εκτιμήσεις των Επιπτώσεων της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ όπως τις δημοσίευσε η Επιτροπή της Ε.Ε

Η Επιτροπή δημοσίευσε το Μάρτιο του 2003 την μελέτη επιπτώσεων της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ ¹⁹ **"Reform of the common agricultural policy: A long-term perspective for sustainable agriculture - Impact analysis"**

¹⁹ European Commission Directorate-General for Agriculture "Reform of the common agricultural policy: A long-term perspective for sustainable agriculture - Impact analysis" March 2003

(Μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής: Μια μακροπρόθεσμη προοπτική για αειφορική γεωργία-Ανάλυση επιπτώσεων). Παρακάτω παρουσιάζεται η περίληψη του κειμένου αυτού.

« Το κείμενο αυτό συνοψίζει τα κύρια ευρήματα δύο μελετών επιπτώσεων της πρότασης νομοθετικού περιεχομένου για τη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ στις αγορές γεωργικών προϊόντων και το αγροτικό εισόδημα στην Ε.Ε των 15 και των 25 κρατών μελών μεσοπρόθεσμα. Εκφρασμένα σαν απόκλιση από τη συνέχιση των πολιτικών της Agenda 2000 τα κύρια ποσοτικά αποτελέσματα μπορούν να συνοψισθούν ως ακολούθως :

Μία μείωση της παραγωγής δημητριακών κατά 2% στην Ε.Ε των 15 καθώς η έκταση τους θα περιοριστεί από τις ενεργειακές καλλιέργειες, το ρύζι θα μειωθεί εξ αιτίας της εθελοντικής αγρανάπαυσης και της αλλαγής στα επίπεδα στήριξης στον τομέα αυτό. Η σίκαλη και το σκληρό σιτάρι θα επηρεαστούν περισσότερο με 10% μείωση της καλλιεργούμενης έκτασης. Οι ελαιούχοι σπόροι για τροφή προβλέπεται ότι θα μειωθούν, ενώ οι ενεργειακές καλλιέργειες θα αναπτυχθούν σε περίπου 0,8-0,9 εκατομμύρια εκτάρια στα οποία προηγουμένως καλλιεργούνταν κυρίως σιτηρά. Η εθελοντική αγρανάπαυση (εγκατάλειψη παραγωγής) θα αυξηθεί κατά 0,7 εκατομμύρια εκτάρια.

Η εφαρμογή της αποσύνδεσης θα ενισχύσει την εκτατικοποίηση των παραγωγικών συστημάτων. Η παράγωγή βοδινού κρέατος για την Ε.Ε των 15 θα πέσει κατά 2,7% οδηγώντας σε αύξηση των εγχώριων τιμών παραγωγού κατά περίπου 7% ως το 2009. Οι καθαρές εξαγωγές βοδινού κρέατος για την Ε.Ε. των 15 θα σημειώσουν μείωση κατά 26% . Οι υψηλότερες τιμές στο βόειο και πρόβειο κρέας θα ενισχύσουν την σχετική ανταγωνιστικότητα των τομέων της χοιροτροφίας και πτηνοτροφίας οι οποίοι θα εμφανίσουν μια μικρή επέκταση στην παραγωγή και την κατανάλωση.

Η προτεινόμενη αύξηση των ποσοστώσεων γάλακτος πρόκειται να επιφέρει έως το 2009 αύξηση 2% πάνω από τα επίπεδα που προβλέπονταν με την Agenda 2000. Η αύξηση της παραγωγής λιπαρών σε συνδυασμό με την μείωση της στήριξης του βουτύρου θα οδηγήσουν σε πτώση τις τιμές του βουτύρου (23% σε σχέση με τα επίπεδα που προβλέπονταν με βάση την Agenda 2000 ως το 2009). Με μικρότερο κίνητρο τιμής, η παραγωγή του βουτύρου αναμένεται να μειωθεί μεσοπρόθεσμα.

Μικρότερη διαθεσιμότητα και μεγαλύτερη εσωτερική κατανάλωση θα οδηγήσει σε μείωση των εξαγωγών της Ε.Ε. κατά 18%.

Το γεγονός ότι η αγορά βουτύρου θα γίνει λιγότερο ελκυστική θα ωφελήσει την παραγωγή τυριού και φρέσκων γαλακτομικών προϊόντων τα οποία θα επωφεληθούν από χαμηλότερες τιμές γάλακτος για να ικανοποιήσουν μια σταθερά αυξανόμενη ζήτηση. Το συνδυασμένο αποτέλεσμα ότι μεγαλύτερες ποσότητες πρωτεϊνών γάλακτος θα οδηγούνται στην παραγωγή τυριού και ότι λιγότερες ποσότητες αποβουτυρωμένου γάλακτος θα παράγονται σαν αποτέλεσμα της μείωσης της παραγωγής βουτύρου, θα είναι η μείωση της εγχώριας κατανάλωσης και εξαγωγής αποβουτυρωμένου γάλακτος.

Η επίδραση της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ στο εισόδημα στον γεωργικό τομέα θα είναι κάτω του μετρίου καθώς το γεωργικό εισόδημα θα είναι οριακά κάτω από αυτό που προβλεπόταν με την Agenda 2000 το 2009 (-0,1%) , αλλά περίπου 8,5% υψηλότερο από τα επίπεδα του 2001 (σε πραγματικούς όρους και ανά μονάδα εργασίας). Διαφορετικές τάσεις στους διάφορους τομείς είναι αναμενόμενες, με λιγότερο επιθυμητές εξελίξεις για τους τομείς των γαλακτομικών και των ελαιούχων σπόρων, ενώ συνολικά ο τομέας του κρέατος θα επιδείξει σημαντικά κέρδη.

Η προτάσεις μεταρρύθμισης της ΚΑΠ αναμένεται επίσης να προκαλέσουν σημαντική βελτίωση στην αειφορικότητα του γεωργικού τομέα της Ε.Ε. των 25 μεσοπρόθεσμα. Αποδέσμευση στην διευρυμένη Ευρώπη θα προκαλέσει παρόμοιες τάσεις όπως στην Ευρώπη των 15, καθώς στις αποφάσεις των παραγωγών θα βαρύνουν τα δεδομένα της αγοράς και όχι μεγιστοποίηση των άμεσων ενισχύσεων.

Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ θα μειώσει κάποια από τα ρίσκα της αγοράς της Ε.Ε. των 25 συγκεκριμένα τα δομικά πλεονάσματα. Ιδιαίτερα, η ισορροπία των αγορών της σίκαλης και του βοδινού κρέατος στην Ευρώπη των 25 θα βελτιωθεί σημαντικά.

Στο σενάριο της Agenda 2000 οι αγορές για το βούτυρο και σε μικρότερο βαθμό η σκόνη αποβουτυρωμένου γάλακτος θα παρέμεναν υπό πίεση στην Ε.Ε. των 25 λόγω της αύξησης στις τιμές τους και την δομή της παραγωγής των γαλακτοκομικών προϊόντων στις νέες χώρες μέλη μετά την διεύρυνση. Οι τιμές του γάλακτος γιαυτό θα αυξάνονταν λιγότερο στην Ε.Ε. των 25 από ότι στην Ε.Ε. των 15. Στο σενάριο της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ οι τιμές του γάλακτος στην Ε.Ε. των 25 θα μειωθούν κατά 10% το 2009 σε σχέση με την Agenda 2000, ενώ η μείωση θα είναι 23% στην Ε.Ε.

των 15. Παρόλαυτά η μεταρρύθμιση θα περιορίσει την πίεση από την αγορά βουτύρου στην Ε.Ε. των 25 και θα οδηγήσει σε σημαντικά μικρότερες εξαγωγές από ότι θα συνέβαινε με τις πολιτικές της Agenda 2000.

Η διεύρυνση και η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ θα προκαλέσουν 1,5% αύξηση στο γεωργικό εισόδημα στην Ε.Ε. των 25 ως το 2004 σε πραγματικούς όρους συγκρίνοντας με το 2002 χωρίς την διεύρυνση. Το 2009, παρά τις μικρότερες εισπράξεις από την αγορά κατά 3,4% , το γεωργικό εισόδημα θα είναι μόνο 1,3 % κάτω από αυτό που προβλέπονταν μέσω της Agenda 2000.

~~Επιπλέον, θετικές επιδράσεις της μεταρρύθμισης στην αγορά γης μπορεί να βελτιώσουν περαιτέρω το εισόδημα των ενεργών αγροτών.~~

Στα νέα Κράτη Μέλη, η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, θα διασφαλίσει τα εισοδήματα που κερδήθηκαν με την διεύρυνση. Το 2009, το εισόδημα από τις αγορές θα αυξηθεί κατά 17% σε πραγματικούς όρους συγκρινόμενο με αυτό του 2002 χωρίς τη διεύρυνση. Αν λάβουμε υπόψη την έναρξη των άμεσων πληρωμών και την αγροτική ανάπτυξη, αυτή η αύξηση στο πραγματικό εισόδημα μπορεί να είναι πάνω από 4%. Παρόμοια για την Ε.Ε. των 15 η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, συγκεκριμένα η αποσυνδεδεμένη ενίσχυση, θα οδηγήσει στις νέες χώρες μέλη σε μια βελτίωση της αποτελεσματικότητας της παραγωγής καθώς οι αγρότες θα μπορούν να παράγουν χωρίς να κινδυνεύουν να χάσουν τις άμεσες πληρωμές.

Η θέση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΟΚΕ)

Η ΟΚΕ είναι θεσμοθετημένος φορέας για την διατύπωση απόψεων στις προτάσεις νομοθετικού περιεχομένου της Ε.Ε. .Η ΟΚΕ απαρτίζεται από εκπροσώπους των συνδικαλιστών των εργοδοτών και άλλων κοινωνικών φορέων των κρατών μελών και λειτουργεί μέσα από υποεπιτροπές μία από αυτές συζητά θέματα γεωργίας.

Η ΟΚΕ εκδίδει ΑΠΟΨΕΙΣ παρακάτω παρατίθενται τα συμπεράσματα της ΑΠΟΨΗ 591²⁰ της 14^{ης} Μαΐου 2003.

Η ΟΚΕ δέχεται την ανάγκη να προσαρμοστεί η ΚΑΠ στις απαιτήσεις που αλλάζουν. Σε προτάσεις που έκανε με δική της πρωτοβουλία αναφέρθηκε με λεπτομέρειες στην περαιτέρω εξέλιξη των άμεσων ενισχύσεων στην γεωργία. Απορρίπτει μια ξαφνική αλλαγή συστήματος με την μεταφορά των ενισχύσεων που ήταν συνδεδεμένες με έκταση και τα ζώα στην «ενιαία ενίσχυση» που προτείνεται από την Επιτροπή. Μια μείωση στη σύνδεση μεταξύ της ρύθμισής της αγοράς και την παραγωγή ενέχει τον κίνδυνο μεγαλύτερης αστάθειας στη γεωργία, ειδικά στις μειονεκτικές περιοχές. Η ΟΚΕ λυπάται που η Επιτροπή δεν υιοθέτησε τις προτάσεις της για μια βασική ενίσχυση που θα συνοδευόταν από μία ενίσχυση συνδεδεμένη με την παραγωγή προϊόντων στη θέση της ενιαίας ενίσχυσης.

Η ΟΚΕ θεωρεί ότι οι παρούσες προτάσεις για τις αγροτικές ενισχύσεις και την πολλαπλή συμμόρφωση δυστυχώς δεν θα δώσουν μια αποδεκτή λύση στο πως οι σημαντικές απαιτήσεις που έχει η κοινωνία από τη γεωργία (μέσα από τα υψηλά Ευρωπαϊκά Πρότυπα) μπορούν να επιτευχθούν σε μια χρονική συγκυρία όπου οι γεωργικές αγορές φιλελευθεροποιούνται (στόχος των διαπραγματεύσεων στον ΠΟΕ) . Παραμένει επίσης η ανησυχία ότι οι νέοι άνθρωποι θα εξακολουθήσουν να απομακρύνονται από την γεωργία σε πολλές Ευρωπαϊκές Περιφέρειες. Και παραμένει σκεπτική στο κατά πόσο οι παρούσες προτάσεις θα τύχουν αποδοχής από την κοινωνία που θα διαρκέσει.

²⁰ NAT/178 2003 CAP REVIEW BRUSSELS, 14 MAY 2003

OPINION of the European Economic and Social Committee on the:

Proposal for a council regulation establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy and support schemes for producers of certain crops (2003/0006 cns) and the proposal for a council regulation amending regulation (ec) no. 1257/1999 on support for rural development from the european agricultural guidance and guarantee fund (eaggf) and REPEALING REGULATION (EC) NO. 2826/2000 (2003/0007 CNS)

COM(2003) 23 final - 2003/0006 + 0007 CNS

Η ΟΚΕ θεωρεί ότι το νέο εισηγμένο εργαλείο της πολλαπλής συμμόρφωσης μπορεί να βοηθήσει, ώστε κανονισμοί στην ασφάλεια των τροφίμων, στην ασφάλεια των εργαζομένων στην περιβαλλοντική προστασία και την καλή διαβίωση των ζώων να τεθούν σε εφαρμογή με το ίδιο τρόπο σε όλη την Ε.Ε. Οι κανόνες της πολλαπλής συμμόρφωσης όμως πρέπει να είναι εφαρμόσιμοι και να μην απαιτούν υπερβολικό διοικητικό κόστος.

Η ΟΚΕ εκτιμά ότι οι προτάσεις της μεταρρύθμισης θα έπρεπε να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση στα εθελοντικά μέτρα ή/και τις πρωτοβουλίες. Έτσι οποιοδήποτε σύστημα συμβουλών προς τους αγρότες πρέπει να είναι εθελοντικό. Ούτε πρέπει η μεταρρύθμιση να στοχεύει σε μια υποχρεωτική δεκαετή αγρανάπαυση, αλλά θα πρέπει να διατηρήσει την αρχή της κυκλικής αγρανάπαυσης σε εθελοντική βάση, ειδικά αφού αυτή έχει τύχη καθολικής αποδοχής τόσο από τους αγρότες όσο και από το κοινωνικό σύνολο.

Η ΟΚΕ στηρίζει σταθερά την επέκταση του δεύτερου Πυλώνα της ΚΑΠ, την ανάπτυξη δηλαδή των αγροτικών περιοχών. Σε σχέση με το κείμενο του Ιουλίου του 2002 της Επιτροπής σχετικά με την ενδιάμεση αναθεώρηση οι προτάσεις νομοθετικού περιεχομένου αποτελούν ένα βήμα προς τα πίσω. Επιπλέον, ενισχύοντας τον δεύτερο Πυλώνα με την Διαφοροποίηση μόνο θα αδυνατίσει την συμπληρωματικότητα ανάμεσα στους δύο Πυλώνες της ΚΑΠ. Σε σχέση με την βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων, την ασφάλεια των τροφίμων και την περιβαλλοντική προστασία οι προτάσεις είναι προς την σωστή κατεύθυνση. Παρόλο που δεν διατίθενται επαρκής πόροι γι αυτό, η ΟΚΕ πιστεύει ότι αυτό μπορεί να αυξηθεί στην επόμενη μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Η πρώτη αντίδραση των COPA COGECA

Η πρώτη αντίδραση των COPA COGECA οι οποίες είναι αντίστοιχα η Επιτροπή Γεωργικών Επαγγελματικών Οργανώσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (COPA), και η Γενική Συνομοσπονδία Γεωργικών Συνεταιρισμών στην Ευρωπαϊκή Ένωση (COGECA) και είναι οι κορυφαίοι φορείς των γεωργικών Οργανώσεων και Συνεταιρισμών,

καταγράφεται παρακάτω όπως δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα τους²¹ Πρώτη αντίδραση στην πρόταση της Επιτροπής για την ενδιάμεση αναθεώρηση της ΚΑΠ.

« Καλύτερος συγχρονισμός και περισσότερος χρόνος χρειάζεται »

Η ΚΑΠ βρίσκεται σε διαδικασία μεταρρύθμισης με βάση τις αποφάσεις που πάρθηκαν το 1999 στο Βερολίνο από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάτω από την Agenda 2000. Η μεταρρύθμιση αυτή δεν θα έχει ολοκληρωθεί έως το 2006. Την ίδια στιγμή οι διαπραγματεύσεις στον ΠΟΕ λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο της εντολής που ~~αντανακλά την ίδια απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Δεν έχουν προκύψει νέα~~ στοιχεία που να αποτελούν εύλογη αιτιολογία για την πρόταση της Επιτροπής η οποία υποσκελίζει τις αποφάσεις του Συμβουλίου και προωθεί σχέδια για μια νέα μεταρρύθμιση ήδη το 2004. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μόλις οριστικοποίησε τις διαπραγματεύσεις με τις δέκα χώρες της διεύρυνσης στη βάση της ΚΑΠ όπως ισχύει σύμφωνα με την Agenda 2000 και οι χώρες αυτές αναμένεται να προσχωρήσουν το 2004. Η Επιτροπή επομένως προτείνει οι χώρες αυτές να δεχθούν ένα τετελεσμένο γεγονός κατά την είσοδό τους χωρίς να έχουν κανένα ρόλο στην διαδικασία λήψης των συγκεκριμένων αποφάσεων. Αυτό είναι απαράδεκτο.

Η απόφαση για την επόμενη μεταρρύθμιση έπρεπε να λάβει χώρα μετά την γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων του ΠΟΕ και μετά την ένταξη των νέων κρατών μελών στην Ε.Ε. Δεν πρέπει αυτά να εφαρμοστούν πριν η τρέχουσα μεταρρύθμιση ολοκληρωθεί το 2006.

Η αξιολόγηση του συνόλου των συνεπειών της ΚΑΠ της Επιτροπής και των πολιτικών του ΠΟΕ θα είναι δυνατή μόνο όταν όλα τα σχέδιά τους είναι γνωστά

Είναι φανερό ότι η Επιτροπή όχι μόνο σκοπεύει να μειώσει τις τιμές και να αποδεσμεύσει τις άμεσες πληρωμές από την παραγωγή στους τομείς που συμπεριλαμβάνονται στην παρούσα πρόταση αλλά θα κάνει και άλλες προτάσεις στην ίδια γραμμή για μια σειρά άλλων τομέων: ζάχαρη, ελαιόλαδο, καπνός, βαμβάκι και πιθανά φρούτα, κηπευτικά και κρασί.

²¹ «Πρώτη αντίδραση στην πρόταση της Επιτροπής για την ενδιάμεση αναθεώρηση της ΚΑΠ», http://www.cogeca.be/pdf/pr_03_08f_1e.pdf με το υπ' αριθμόν [PR(03)08F1]/P(03)13F1 & [PR(03)08F2]/ P(03) 13F2 κείμενο της 11^{ης} Απριλίου του 2003

Αυτό σημαίνει το συνολικό αποξήλωμα των πολιτικών τιμών και αγορών. Ενώ την ίδια στιγμή η Επιτροπή, ξέρει καλά ότι δεν υπάρχουν διαθέσιμοι πόροι στον προϋπολογισμό διαθέσιμοι για την αντιστάθμιση του εισοδήματος των αγροτών από περαιτέρω μειώσεις των τιμών. Η Επιτροπή υπερασπίζεται το «μπλέ κουτί» του ΠΟΕ που κάνει τις τρέχουσες άμεσες πληρωμές δυνατές. Ενώ την ίδια στιγμή η Επιτροπή προτείνει εσωτερικά ότι η στήριξη στους αγρότες της Ε.Ε. πρέπει είτε να αποσυνδεθεί και έτσι το «μπλέ κουτί» θα είναι στην πραγματικότητα κενό. Σαν αποτέλεσμα η Επιτροπή έχει πλήρως υπονομεύσει την ίδια της την θέση στις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ.

Σε αντίθεση με την Ε.Ε, οι ΗΠΑ ακολουθούν τώρα εκ διαμέτρου αντίθετη στρατηγική: επιτίθενται στους εμπορικούς τους εταίρους στον ΠΟΕ με σκοπό να αποκτήσουν μεγαλύτερη πρόσβαση στην αγορά για τα προϊόντα τους, ενώ εσωτερικά, εισάγουν ένα νέο γεωργικό νομοσχέδιο (2002) για να ενισχύσουν την στήριξη στους αγρότες τους με επανασύνδεση της ενίσχυσης με την παραγωγή και αύξηση του επιπέδου της παραγωγής.

Οι παγκόσμιες επιδράσεις της εσωτερικής και εξωτερικής ατζέντας της Επιτροπής πρέπει να εκτιμηθούν ιδιαίτερα υπό το φως της απόφασης των ΗΠΑ ότι η προηγούμενη πολιτική της φιλελευθεροποίησης του αγροτικού της τομέα δεν ήταν επιτυχής.

Η πρώτη ανάλυση δείχνει ήδη ότι οι προτάσεις της Επιτροπής, μαζί με την πολιτική στον ΠΟΕ, θα έχουν πολύ μεγαλύτερες επιπτώσεις στην γεωργία από ότι ομολογείται.

Η πρώτη ανάλυση της COPA και της COGECA, όπως και αυτές πολλών Κρατών Μελών, δείχνουν ότι οι προτάσεις της Επιτροπής μαζί με την πολιτική της στον WTO θα έχουν πολύ μεγαλύτερες επιπτώσεις από όσες η Επιτροπή ομολογεί. Η Επιτροπή πρέπει να δώσει ανοιχτή και πλήρη πληροφόρηση σχετικά με όλες τις προτάσεις και τα σχέδια της μαζί με επαρκείς και κατανοητές μελέτες επιπτώσεων.

Μόνο όταν η Επιτροπή δώσει την πλήρη εικόνα θα είναι δυνατό να εκτιμηθούν οι συνέπειες για όλους αυτούς που θα επηρεαστούν – αγρότες και οι συνεταιρισμοί τους, καταναλωτές, η βιομηχανία γεωργικών προϊόντων και τροφίμων, αγροτικές περιοχές και κοινότητες και η κοινωνία σαν σύνολο.

Σε αυτό το στάδιο είναι ήδη προφανές ότι:

□ Οι προτεινόμενες μειώσεις τιμών, σε συνδυασμό με την αποδέσμευση, θα οδηγήσει σε σημαντική εγκατάλειψη της παραγωγής σε πολλές περιφέρειες και τομείς που θα ακολουθηθεί από επιτάχυνση των διαρθρωτικών αλλαγών και την έξοδο των γεωργών των πιο μειονεκτικών αγροτικών περιοχών

□ Η Ευρωπαϊκή αγορά τροφίμων σύντομα θα επηρεάζεται ισχυρά από τους μεγάλους παγκόσμιους εξαγωγείς, σε καμιά περίπτωση από τις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου οι αξίες και τα πρότυπα (standards) είναι πολύ διαφορετικά σε θέματα όπως ΓΜΟ, ορμόνες, καλή διαβίωση των ζώων, ασφάλεια ...

~~□ Τα μόνα νέα μέτρα για την στήριξη των αγροτών ώστε να εφαρμόσουν~~
αυστηρότερα πρότυπα και να παράγουν προϊόντα καλύτερης ποιότητας, θα πληρώνονται από τους ίδιους τους αγρότες μέσα από περικοπές στις ενισχύσεις που λαμβάνουν. Μόνο ένα πολύ μικρό μέρος της παραγωγής θα ωφεληθεί, ενώ το υπόλοιπο θα είναι σε ακόμα πιο δύσκολη θέση σε σχέση με τις προϊόντα που παράγονται σε χώρες εκτός της Ε.Ε. τα οποία παράγονται με διαφορετικά πρότυπα.

□ Επιπροσθέτως στις άμεσες επιπτώσεις στις εκμεταλλεύσεις, πλήρης αποδέσμευση των άμεσων ενισχύσεων θα οδηγήσει σε διάσπαση της αγρο-τροφικής αλυσίδας απειλώντας σημαντικά την απασχόληση:

οι αγροτικοί συνεταιρισμοί είναι από τη φύση τους συνδεδεμένοι με τα μέλη τους και με την περιοχή στην οποία λειτουργούν και χρειάζονται μια σταθερή και τακτική προμήθεια σε πρώτες ύλες. Επιπλέον οι προσπάθειες και οι επενδύσεις των συνεταιρισμών να αναπτύξουν την δυνατότητα ανίχνευσης της προέλευσης των προϊόντων και να βελτιώσουν την ασφάλεια και την ποιότητα των προϊόντων θα κινδυνέψουν προς ζημία των Ευρωπαίων καταναλωτών.

Οι στόχοι της Επιτροπής είναι άξιοι επαίνων- αλλά τα εργαλεία που προτείνει δεν μπορούν να οδηγήσουν στην επίτευξη τους.

Το επιχείρημα της Επιτροπής για μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα τιμών αλλά και για τις απαιτήσεις του κοινωνικού συνόλου, είναι η βιώσιμη ανάπτυξη και υψηλότερη ποιότητα:

Αλλά, πως οι Ευρωπαίοι αγρότες μπορούν να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις του κοινωνικού συνόλου για τα υψηλότερα δυνατά πρότυπα παραγωγής, την ασφάλεια των τροφίμων και τις αυξανόμενες απαιτήσεις για το περιβάλλον την αγροτική ζωή την καλή διαβίωση των ζώων, όταν πρέπει να μειώσουν τις τιμές τους και να

ψαλιδίσουν τα κόστη τους ώστε να μπορούν να ανταγωνιστούν τους μεγάλους εξαγωγείς οι οποίοι έχουν πολύ διαφορετικές προδιαγραφές;

Η Επιτροπή μιλά για την ενδυνάμωση της αγροτικής ανάπτυξης:

Αλλά, η Επιτροπή η ίδια ομολογεί ότι οι προτάσεις της θα οδηγήσουν σε εγκατάλειψη της γεωργικής παραγωγής. Δεν αναφέρει την επίπτωση που αυτό θα έχει σε 21 εκατομμύρια ανθρώπους που εργάζονται σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις στις αγροτικές περιοχές και στα εκατομμύρια που εργάζονται στους συνεταιρισμούς και στον τομέα των αγρο- τροφίμων στην διευρυμένη Ευρώπη.

~~Η επίπτωση θα είναι σημαντική για αμέτρητες αγροτικές περιοχές και τους κατοίκους~~

τους. Αυτό θα οδηγήσει στην αύξηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Μια τέτοια εξέλιξη θα είναι προφανώς σε αντίθεση με τον στόχο να δοθεί στην Ευρώπη μια δυναμική και καινοτόμος οικονομία που υιοθετεί την πλήρη απασχόληση και την κοινωνική ενσωμάτωση. Είναι επομένως επιτακτικό για την Επιτροπή να αξιολογήσει τα κοινωνικά κόστη που απορρέουν από την αγροτική της πολιτική, η οποία θα βαρύνει σημαντικά τους Εθνικούς προϋπολογισμούς των Κρατών Μελών.

Οι προτάσεις της Επιτροπής δεν κάνουν καμιά αναφορά για τους νέους αγρότες, παρόλο που το 52% των αγροτών της Ε.Ε ήταν πάνω από 55 ετών το 1999 (29% εκ των οποίων ήταν πάνω από 65 ετών) και μόνο 8% ήταν κάτω από 35 ετών και υποχρεωτικά μέτρα για την ενίσχυση εγκατάστασης νέων αγροτών πρέπει να ληφθούν πολύ σύντομα αν πρόκειται να διατηρηθεί βιώσιμη γεωργία στο μέλλον σε όλες τις περιοχές της Ευρώπης.

Οι προτάσεις της Επιτροπής σε κανένα σημείο δεν αναφέρουν τον σημαντικό ρόλο των γυναικών αγροτών, παρόλο που 37% όλων των εργαζόμενων στην Ευρώπη στον γεωργικό τομέα είναι γυναίκες (περίπου 5,4 εκατομμύρια) και 1,3 εκατομμύρια διευθύνουν αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Αυτό σημαίνει ότι μία στις πέντε αγροτικές εκμεταλλεύσεις διοικείται από γυναίκα. Επιπλέον οι ίσες ευκαιρίες είναι αναπόσπαστο κομμάτι του προσανατολισμού ποικίλων πολιτικών της Επιτροπής.

Η Επιτροπή μιλά για απλοποίηση:

Αλλά οι πρώτες συζητήσεις για την πρόταση της Επιτροπής δείχνουν ότι είναι περίπλοκες και αυξάνουν παρά μειώνουν την γραφειοκρατία σε ένα χωρίς προηγούμενο επίπεδο. Ένα μόνο στοιχείο της πρότασης – το σύστημα των δικαιωμάτων με την αποδέσμευση- ενέχει την εισαγωγή ποσοτήτων αναφοράς,

περιόδων αναφοράς, περιοχών αναφοράς, επιλέξιμων περιοχών, μεταβιβάσεις δικαιωμάτων με ή χωρίς έκταση, ειδικά δικαιώματα πληρωμών υποκείμενα σε διαφορετικούς κανόνες, εθνικά αποθέματα και οροφές. Όλα αυτά απαιτούν περισσότερους δημόσιους υπαλλήλους για να διεκπεραιωθούν.

Η Επιτροπή λέει ότι η πρόταση της θα βοηθήσει στην υπεράσπιση της ΚΑΠ στον ΠΟΕ:

Αλλά αυτά είναι κενά λόγια γιατί αν υλοποιηθούν τα σχέδια της Επιτροπής δεν θα μείνει σχεδόν τίποτα για να υπερασπιστεί. Σε όρους ΠΟΕ τα σχέδια της Επιτροπής δεν θα σημάνουν μόνο την εξάλειψη του «μπλέ κουτιού» αλλά και το «πορτοκαλί κουτί»

θα γίνει κάτι παραπάνω από πιθανό με βάση την Agenda 2000. Αυτό βρίσκεται σε αντίθεση με την εντολή που έχει πάρει η Επιτροπή από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Η Επιτροπή λέει ότι η πρόταση της είναι καλή για τις αναπτυσσόμενες χώρες:

Αλλά στην πραγματικότητα η Επιτροπή έχει συμμαχήσει με μεγάλους εξαγωγείς για αποκλείσει τις αναπτυσσόμενες χώρες από κάθε μέσο για να προστατέψουν ή να βοηθήσουν τον εαυτό τους. Χρησιμοποιεί την γεωργία ως διαπραγματευτικό μέσο για εμπορικές διευκολύνσεις σε άλλους τομείς και σε άλλες Ηπείρους. Οι φιλελεύθερες πολιτικές της σημαίνουν άνοιγμα των Ευρωπαϊκών αγορών οι οποίες θα ωφελήσουν τις μεγάλες εξαγωγικές χώρες πρωταρχικά τις ΗΠΑ

Η Επιτροπή λέει ότι οι προτάσεις της είναι καλές για τις αναπτυσσόμενες χώρες:

Αλλά, στην πραγματικότητα, η Επιτροπή έχει συμμαχήσει με τους μεγάλους εξαγωγείς για να αποκλείσει κάθε μέσο στις αναπτυσσόμενες χώρες να υπερασπιστούν τους εαυτούς τους. Χρησιμοποιεί την ευρωπαϊκή γεωργία σαν διαπραγματευτικό χαρτί για την απόκτηση ωφελημάτων σε άλλους τομείς σε άλλες Ηπείρους. Οι φιλελεύθερες πολιτικές της σημαίνουν άνοιγμα της Ευρωπαϊκής αγοράς το οποίο θα ωφελήσει μεγάλες εξαγωγικές χώρες κατ' αρχής –χώρες όπως τις ΗΠΑ ή της ομάδας Cairns- που έχουν στήριξη από τις κυβερνήσεις τους.

Η προσέγγιση της Επιτροπής δεν θα ενισχύσει μόνο τους μεγάλους εξαγωγείς αλλά θα οδηγήσει επίσης και σε αύξηση της εξάρτησης των αναπτυσσόμενων χωρών σε ένα μόνο ή σε περιορισμένο αριθμό εξαγωγικών προϊόντων. Αυτό δεν θα βοηθήσει στην μείωση της εξάρτησης τους για εισαγωγές τροφίμων, ούτε στο πρόβλημα του υποσιτισμού.

Οι έξι μελέτες που η Επιτροπή έχει δημοσιεύσει για τις επιπτώσεις των προτάσεων της είναι ανεπαρκής

☐ δεν λαμβάνουν υπόψη τους τις σοβαρές επιπτώσεις που θα έχει η πλήρης αποδέσμευση σε πολλούς τομείς και τις στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό μεταξύ παραγωγών καθώς πλήρης αποδέσμευση σε κάποιους τομείς είναι πιθανό να οδηγήσει σε πτώση των τιμών σε όλους τους τομείς

☐ στηρίζονται σε ένα πολύ αισιόδοξο σενάριο παγκόσμιας ανάπτυξης και τιμών που δεν λαμβάνει υπόψη του τις τρέχουσες εξελίξεις. Για παράδειγμα , η μελέτη της Επιτροπής υποθέτει διεθνή τιμή σιταριού 151 €/t το 2009. Αυτή η εκτίμηση έγινε στην

βάση ότι η διεθνή τιμή σιταριού το 2002 ήταν 129 €/t ενώ στην πραγματικότητα το στάρι για την παρασκευή ψωμιού το 2003 εισάγεται στην Ε.Ε. στην τιμή των 101€/t.

☐ υποθέτουν ότι οι συνεχιζόμενες διαπραγματεύσεις στον ΠΟΕ δεν θα οδηγήσουν σε περαιτέρω μειώσεις των δασμών παρά το γεγονός ότι η Επιτροπή έχει ήδη κάνει μια προσφορά στον ΠΟΕ για μείωση κατά μέσο όρο 36%.

☐ δεν λαμβάνει υπόψη της την επίπτωση μια περαιτέρω μετατόπισης των τιμών προς τις διεθνείς τιμές στο εισόδημα των αγροτών: Στοιχεία του ΟΟΣΑ δείχνουν ότι αν οι τιμές της Ε.Ε. το 2000 είχαν πέσει στο επίπεδο των διεθνών αυτό θα σήμαινε την απώλεια περίπου 57 δισεκατομμύρια € από τον γεωργικό τομέα της Ε.Ε.

☐ υποθέτουν ότι 80% των προτεινόμενων περικοπών από τις άμεσες ενισχύσεις θα επιστρέψουν στους αγρότες με την μορφή της ενίσχυσης του εισοδήματός τους, παρά το γεγονός ότι οι αγρότες θα λάβουν αυτές τις ενισχύσεις αν μπορούν να αποδείξουν ότι τις χρειάζονται για να καλύψουν πρόσθετα κόστη. Και μόνο χωρίς αυτή την υπόθεση οι αγρότες όχι μόνο δεν θα είναι καλύτερα κατά 1,7% όπως ισχυρίζεται η Ε.Ε. αλλά χειρότερα.

Η Επιτροπή πρέπει να τοποθετήσει όλες τις προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις στο τραπέζι και να ξανακάνει τις μελέτες επιπτώσεων.

☐ μόνο τότε μπορούν οι σχεδιάζοντας την πολιτική να δουν το σύνολο των επιπτώσεων για την κοινωνία των αποφάσεων που καλούνται να λάβουν.

☐ με δεδομένη την τρέχουσα μεταρρύθμιση της Agenda 2000 , την διεύρυνση και τον ΠΟΕ υπάρχει η ανάγκη και ο χρόνος για να γίνει κάτι τέτοιο

Η Επιτροπή καλεί στην λήψη απόφασης πριν το καλοκαίρι οι COPA and COGECA απορρίπτουν την πρόταση ως αυτή έχει.

Οι COPA and COGECA καλούν το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να διασφαλίσουν ότι θα έχουν τα πλήρη σχέδια της Επιτροπής για την ΚΑΠ και τις διαπραγματεύσεις στον ΠΟΕ έτσι ώστε να μπορούν να εκτιμήσουν τις πλήρεις επιπτώσεις για τους Ευρωπαίους καταναλωτές, τους αγρότες και τους συνεταιρισμούς τους, τις αγροτικές περιοχές και το σύνολο της κοινωνίας.

Στις αρχές του 2002 COPA and COGECA παρουσίασε μια στρατηγική « Αειφορική γεωργία για όλους τους Ευρωπαίους» για την περαιτέρω ανάπτυξη της ΚΑΠ μετά το 2006. Η στρατηγική αυτή προσπαθεί να ισορροπήσει ανάμεσα στις πιέσεις του διεθνούς εμπορίου από τη μια και στις ανησυχίες της ευρωπαϊκής κοινωνίας από την άλλη.

Οι COPA and COGECA αναγνωρίζουν την σημασία της εξέλιξης της ΚΑΠ μετά το 2006. Συμφωνούν ότι οι στόχοι που τίθενται από την Επιτροπή είναι θετικοί αλλά δεν θεωρούν ότι μπορούν να επιτευχθούν με τα μέτρα που προτείνονται από την Επιτροπή.

Οι COPA and COGECA θα συνεχίσουν να μελετούν τις αναλυτικές προτάσεις και επιθυμούν να τις συζητήσουν σε μια ανοιχτή και εποικοδομητική συζήτηση. Αναμένουν να αναπτύξουν τις ιδέες τους στις αρχές τους επόμενους μήνες.»

Η Θέση του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Στα δημοσιευμένα κείμενα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων με δεδομένη την μεταρρύθμιση της ΚΑΠ δεν γίνεται εκτίμηση των επιπτώσεων που αυτή θα έχει στην Ελληνική γεωργία και την Ελληνική ύπαιθρο ή την αγορά των τροφίμων απλώς καταγράφεται γενικά η κατάσταση της Ελληνικής γεωργίας και το Υπουργείο επιφυλάσσεται να κάνει έρευνες για να εκτιμήσει τις επιπτώσεις και προτείνει λύσεις. Χαρακτηριστικά παρατίθενται αποσπάσματα από το δελτίο τύπου που εξέδωσε το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων στις 29-6-2005²².

«Ολοκληρώνεται ένας 25ετής κύκλος της ελληνικής γεωργίας μετά την ένταξη της χώρας μας στην οικογένεια των Ευρωπαϊκών Κρατών. Στην πορεία αυτή

²² Δελτίο Τύπου Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων 29-6-2005
http://www.minagric.gr/greek/press/2005_06/greek290605.shtml

το εισόδημα των αγροτών και των κατοίκων της υπαίθρου στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό (περίπου 40%) στην καταβολή των επιδοτήσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η συμβολή των ενισχύσεων αυτών, όπως και όλοι τώρα αναγνωρίζουν, ήταν καθοριστική στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των αγροτών.

Όμως η ελληνική γεωργία δεν κατόρθωσε εξ' αιτίας της υψηλής κοινοτικής προστασίας να προσαρμοσθεί στις μεγάλες αλλαγές - πολιτικές οικονομικές και διαρθρωτικές, που συνέβησαν στην Ευρώπη και στον κόσμο κατά το διάστημα αυτό, ώστε να καταστεί ανταγωνιστική. Οι αλλαγές αυτές επηρέασαν κατά κύριο λόγο την παραγωγή και διακίνηση των αγροτικών προϊόντων, γεγονός που μείωσε την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού αγροτικού τομέα. Στα αρνητικά επίσης της υψηλής προστασίας προσμετρώνται η επιβάρυνση του περιβάλλοντος και οι διατροφικές κρίσεις. Επί πλέον η ελληνική γεωργία υστέρησε σημαντικά στην προώθηση των αναγκαίων διαρθρωτικών αλλαγών που θα της έδιναν μεγαλύτερο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, παρά την πλούσια χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι σημαντικές οι ευθύνες των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ που δεν αξιοποίησαν το μεγάλο πλεονέκτημα της επιλογής της Κυβέρνησης Κωνσταντίνου Καραμανλή για ένταξη της χώρας μας το 1981 στην τότε ΕΟΚ.

Όμως όλα αυτά μετά τις διαπραγματεύσεις και τις αποφάσεις κυρίως του Ιουνίου 2003 και εν συνεχεία του Απριλίου 2004 για την Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική ανήκουν στο παρελθόν. Η **ριζική αλλαγή της ΚΑΠ**, ανεξαρτήτως των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων της, είναι γεγονός. Εφαρμόζεται δε από το σύνολο των χωρών της Ε.Ε. Η διατήρηση των ενισχύσεων που θα καταβάλλονται στους αγρότες στα επίπεδα του μ.ο. της τριετίας 2000-2001-2002 (με εξαίρεση το ελαιόλαδο που ισχύει η τετραετία 1999-2002), σε συνδυασμό με την αποσύνδεση της καταβολής τους από το ύψος της παραγωγής, θεωρείται ότι αποτελούν την νέα συνθήκη προσαρμογής και ανάπτυξης της ελληνικής γεωργίας στα νέα δεδομένα, δηλαδή την παραγωγή ποιοτικών και ασφαλών προϊόντων, σε ανταγωνιστικές τιμές, με σεβασμό στο περιβάλλον, όπως ζητάει η αγορά και ο καταναλωτής.

Η αλλαγή αυτή είναι γεγονός ότι θα επηρεάσει καθοριστικά και τον ελληνικό αγροτικό τομέα, που πρέπει να απαντήσει στην πρόκληση με επιτυχία .»

«Σε συνέχεια των παραπάνω σημαντικών αποφάσεων έχουμε επεξεργασθεί ένα **ολοκληρωμένο σχέδιο για την ομαλή μετάβαση από το παλαιό στο νέο καθεστώς**, με στόχο τη διασφάλιση του αγροτικού τομέα και του εισοδήματος. Ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη μια **μεγάλη εκστρατεία ενημέρωσης των αγροτών σε όλες τις γωνιές της χώρας**, και ο ΟΠΕΚΕΠΕ με τις υπηρεσίες του Υπουργείου έχει προχωρήσει στη συγκέντρωση των αναγκαίων στοιχείων, ώστε μετά από τις αποφάσεις μας να **εκδώσει τα προσωρινά δικαιώματα ενιαίας ενίσχυσης μέσα στον Ιούλιο για όλους τους δικαιούχους. Τα δικαιώματα θα αποσταλούν έγκαιρα, ώστε να οριστικοποιηθούν εντός του έτους** και όλοι οι γεωργοί να μπορέσουν να τα ενεργοποιήσουν και να τα αξιοποιήσουν απ' την αρχή του 2006.

Με τις αποφάσεις αυτές φιλοδοξούμε να δώσουμε μια νέα ώθηση στην ελληνική γεωργία ώστε να δοθεί σε όλους, (παραγωγούς, οργανώσεις, μεταποιητές και εξαγωγείς) μια νέα ευκαιρία. Αποτελεί η εξέλιξη αυτή την τελευταία ίσως ευκαιρία. Από την αξιοποίηση της και τη συνεργασία των παραπάνω φορέων μεταξύ τους, καθώς και με την Κυβέρνηση θα εξαρτηθεί και η επιτυχία της προσπάθειας αυτής.

Είναι ανάγκη να μελετήσουμε στο άμεσο μέλλον τις **επιπτώσεις της εφαρμογής της Νέας ΚΑΠ** καθώς και τη συνολική τάση για νέες καλλιέργειες, ώστε να προσαρμοστούμε καλύτερα. Σήμερα όμως δεν μπορούμε να γνωρίζουμε ποιες θα είναι οι νέες συγκεκριμένες κατευθύνσεις των αγροτών. Δεν μπορούμε λοιπόν να συστήσουμε **τώρα** στους αγρότες συγκεκριμένες επιλογές γιατί είναι πιθανόν να κατευθυνθούν οι αγρότες μαζικά στις συγκεκριμένες καλλιέργειες, οι οποίες γι' αυτό το λόγο μπορεί να καταστούν μη βιώσιμες.

Προς την κατεύθυνση αναζήτησης νέων καλλιεργειών και έρευνας της αγοράς για την καλύτερη προσαρμογή μας κινούμαστε εντατικά. Έτσι θα καταγράψουμε την τάση προσαρμογής και στις άλλες χώρες που εφαρμόζουν την νέα ΚΑΠ.

Η Κυβέρνηση και το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων θα εργασθούμε με όλες μας τις δυνάμεις, θα παρακολουθήσουμε από κοντά κάθε εξέλιξη και πρωτοβουλία σε συνεργασία με τους φορείς των αγροτών, είμαστε δε αποφασισμένοι να διαθέσουμε όλα τα κατάλληλα μέσα και τους αναγκαίους οικονομικούς πόρους

συνεργαζόμενοι με όλους σε αυτή την εθνική προσπάθεια που ξεκινάει σήμερα, για την επίτευξη των νέων στόχων του ελληνικού αγροτικού τομέα από το 2006 και μετά, μέσα στο νέο ευρωπαϊκό και διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον».

Η Θέση της Πανελλήνιας Συνομοσπονδίας Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών ΠΑΣΕΓΕΣ

Η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ) σε κείμενο²³ που εξέδωσε στις 25 Απριλίου 2005 με τίτλο « Η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική» εκθέτει τις θέσεις της.

Παρατίθενται αποστάσματα από :

-Τον πρόλογο του Προέδρου του Δ.Σ.

«Με τη νέα ΚΑΠ διασφαλίζεται ο σεβασμός της δημοσιονομικής πειθαρχίας μέχρι το 2013, των οροφών δηλαδή που αποφάσισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών τον Οκτώβριο 2002, σχετικά με τις δαπάνες για μέτρα αγορών και άμεσες ενισχύσεις για την Ε.Ε.-25.

Συμπερασματικά, η τελευταία μεταρρύθμιση επιδιώκει μία ΚΑΠ περισσότερο φιλική στο περιβάλλον, κοινωνικά αποδεκτή και περισσότερο προσανατολισμένη στην αγορά. Διασφαλίζει τους πόρους της ΚΑΠ μέχρι το 2013, απομακρύνει τη θέση της Ε.Ε. στις διεθνείς διαπραγματεύσεις στον ΠΟΕ, προωθεί την ποιότητα των προϊόντων και την ανάπτυξη της υπαίθρου.

Η νέα ΚΑΠ αποτελεί για όλους μια πρόκληση. Η θετική ανταπόκριση μας, εξαρτάται από τον βαθμό κατανόησης των προβλημάτων, καθώς και τον ορθό και έγκαιρο σχεδιασμό των αντιδράσεων μας.

Η Ε.Ε. των 25 σήμερα Κρατών Μελών και αύριο των 27 Κρατών Μελών δεν θα μας περιμένει. Οι αγρότες δεν θα μας συγχωρήσουν λάθη και παραλείψεις. Γι αυτό πρέπει γρήγορα, με σοβαρότητα και γνώση του νέου περιβάλλοντος να λάβουμε τις

²³ Η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική ΠΑΣΕΓΕΣ 25 Απριλίου 2005

αποφάσεις μας, αφού βεβαίως προκληθεί ένας έντιμος και ουσιαστικός διάλογος με τους αγρότες και τις Οργανώσεις τους.»

-και από τις θέσεις τις ΠΑΣΕΓΕΣ στις σημαντικές αλλαγές της νέας ΚΑΠ

Στο θέμα της Ενιαίας Ενίσχυσης η ΠΑΣΕΓΕΣ δεν προβάλλει καμμία συγκεκριμένη θέση στην αλλαγή αυτή καθαυτή έχει θέση μόνο ως προς το ποσοστό αποδέσμευσης στους διάφορους τομείς και είναι συνολικά υπέρ της πλήρους αποδέσμευσης, θέση που τελικά υιοθετήθηκε από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

-Στο θέμα της Πολλαπλής Συμμόρφωσης η θέση της ΠΑΣΕΓΕΣ είναι η ακόλουθη:

« Αν και δεν είναι δυνατό να εκτιμηθεί το ποσό που αντιστοιχεί στο ποσοστό αυτό (στο 25% του συνολικού ετήσιου ύψους των προστίμων), τίθεται ζήτημα ως προς την αξιοποίηση των κονδυλίων αυτών. Οι κανονισμοί προβλέπουν ότι θα αξιοποιηθούν από τη Δημόσια Διοίκηση. Κατά την άποψη όμως της ΠΑΣΕΓΕΣ τα ποσά αυτά οφείλεται να διατεθούν στην υποστήριξη των οργανώσεων των παραγωγών για να προετοιμάσουν την προσαρμογή των αγροτικών εκμεταλλεύσεων στις απαιτήσεις της νέας ΚΑΠ, με προτεραιότητα σε δράσεις προγραμμάτων για τη βελτίωση της ποιότητας και τον εντονότερο προσανατολισμό της αγροτικής παραγωγής προς την αγορά.»

Η θέση δεν αφορά την πολλαπλή συμμόρφωση ως εργαλείο αλλά τα ποσά που θα προκύψουν από τις κυρώσεις και συγκεκριμένα το ποσοστό που παραμένει στο κράτος μέλος.

-Στο θέμα της Διαφοροποίησης των ενισχύσεων η θέση της ΠΑΣΕΓΕΣ είναι η ακόλουθη:

«Το Υπουργείο Γεωργίας δεν είχε, μέχρι πρόσφατα τουλάχιστον, μία αναλυτική προσέγγιση για να διαπιστώσει πόσοι παραγωγοί υφίστανται τη μείωση αυτή, σε ποιους αντίστοιχα τομείς και ποιο είναι το ετήσιο ποσό που προκύπτει από τη μείωση, το οποίο όπως αναφέρθηκε πιο πάνω κατά 80% τουλάχιστον, επιστρέφει στο κράτος μέλος για να αναδιανεμηθεί σε προγράμματα ανάπτυξης της υπαίθρου.

Σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, το προς αναδιανομή υπέρ της αγροτικής ανάπτυξης ποσό που θα προκύψει για την Ελλάδα (από τις μειώσεις των ενισχύσεων) εκτιμάται σε 25 εκατ. €/ετησίως, χωρίς να είναι γνωστό αν στο ποσό αυτό

περιλαμβάνονται και οι μειώσεις που θα προκύψουν από την ένταξη και των μεσογειακών προϊόντων.

Με δεδομένο ότι έχουν εξαντληθεί σχεδόν οι πόροι του Γ' ΚΠΣ στο ΕΠΑΑΥ σε ένα πλήθος μέτρων που αφορούν στις επενδύσεις για την παραγωγή και την μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων, παρόλο που βρίσκεται στη μέση της διαδρομής του, τότε δεν θεωρείται αμελητέο το ζήτημα της διαχείρισης του κονδυλίου που θα προκύψει.

Η ΠΑΣΕΓΕΣ έχει προτείνει οι πόροι που θα προκύψουν από τη διαφοροποίηση των ενισχύσεων να κατευθυνθούν σε επένδυτικές δράσεις και προγράμματα νέας τεχνολογίας (Τεχνολογίες Πληροφοριών & Επικοινωνίας) με προτεραιότητα στις οργανώσεις (ενώσεις) παραγωγών, στους νέους αγρότες και σε προγράμματα-δράσης που ενισχύουν εμπορικές δομές (δικτύωση) και επιχειρηματικές λειτουργίες (ενίσχυση επιχειρηματικότητας). Σε αυτό το πεδίο πρέπει να κινηθούν οι προτάσεις του Υπουργείου Γεωργίας, διασφαλίζοντας τους πόρους προς τους φορείς και τις ενώσεις των αγροτών και όχι προς «τρίτους»».

- Η θέση της ΠΑΣΕΓΕΣ για το Σύστημα Παροχής Συμβουλών

« Η εφαρμογή του Συστήματος Παροχής Συμβουλών δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο του δημόσιου τομέα, του οποίου βασικός σκοπός είναι ο έλεγχος της εφαρμογής των κανονισμών. Πρόκειται εξάλλου για ένα σύστημα καθαρά εμπορικού χαρακτήρα, με αποζημιώσεις και αμοιβές προς τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, που δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί από δημόσιους φορείς οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι με τον έλεγχο του συστήματος. Στις άλλες χώρες της Ε.Ε. οι οργανώσεις των παραγωγών έχουν αρχίσει ήδη την προετοιμασία τους για να αναλάβουν όχι μόνο τον συντονισμό αλλά και τις πρωτοβουλίες που απαιτούνται για την άμεση υλοποίηση αυτού του στόχου.

Σημειώνεται ότι η ΠΑΣΕΓΕΣ και οι ΕΑΣ-μέλη της διαθέτουν ένα αξιόπιστο και πανελλαδικής εμβέλειας δίκτυο με συσσωρευμένη εμπειρία από την πολύχρονη εφαρμογή του ΟΣΔΕ, το οποίο υπηρετείται από έμπειρο στελεχιακό δυναμικό. Το δίκτυο αυτό με τις όποιες αλλαγές απαιτηθούν, μπορεί να μετεξελιχθεί σε ένα ολοκληρωμένο δίκτυο παροχής συμβουλών προς τους αγρότες σύμφωνα με τις απαιτήσεις του κανονισμού.»

Θέσεις του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας (ΓΕΩΤΕΕ)

Το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδας είναι, θεσμοθετημένος σύμβουλος της πολιτείας, σε θέματα αγροτικής ανάπτυξης. Οι θέσεις του ΓΕΩΤ.Ε.Ε.²⁴ όπως διατυπώθηκαν τον Μάιο του 2005 και δημοσιεύτηκαν στην ιστοσελίδα του παρουσιάζονται παρακάτω.

«Σύστημα παροχής συμβούλων στους αγρότες για θέματα διαχείρισης της γης και των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Το σύστημα αυτό έχει ύψιστη σημασία για την χώρα μας, μια χώρα με μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις και μεγάλες αδυναμίες στη διαχείριση και εμπορία των αγροτικών προϊόντων. Η χώρα μας θεωρούμε ότι θα πρέπει έγκαιρα να οργανώσει αυτό το σύστημα και να επεκτείνει τις δραστηριότητες του και σε άλλους τομείς με σκοπό την έμμεση ενίσχυση της παραγωγικής δραστηριότητας. Στελέχη των γεωτεχνικών ειδικοτήτων (γεωπόνοι - ελεύθεροι επαγγελματίες, κ.λπ.) μπορούν να στελεχώσουν το σύστημα ενώ ένα συνεχές σύστημα σύνδεσης και εκπαίδευσης με το ΓΕΩΤ.Ε.Ε. και τα πανεπιστήμια θα διατηρεί αυτά τα στελέχη σε άριστη αποτελεσματικότητα. Η στελέχωση, οι ειδικότητες και η αναλογία θα πρέπει να ποικίλει ανάλογα με την περιοχή ή την περιφέρεια. Ο προσδιορισμός των ειδικοτήτων, η χωροταξική κατανομή και οι αρμοδιότητες θα πρέπει να προσδιοριστούν έγκαιρα.

Οι Γεωργικοί Σύμβουλοι πρέπει να παρέχουν έγκυρες και απόλυτα τεκμηριωμένες επιχειρησιακές συμβουλές τόσο στους γεωργούς (δηλ. στα αγροτικά νοικοκυριά γενικότερα) ώστε να μπορέσουν να λάβουν μακροπρόθεσμες στρατηγικές αποφάσεις για το αν θα πρέπει:

Να επεκτείνουν, να εκσυγχρονίσουν τη γεωργική τους εκμετάλλευση, να στραφούν σε νέες καλλιέργειες, να πάρουν πρόωρη σύνταξη, να αναλάβουν εξωγεωργική ή παραγεωργική απασχόληση, να δικτυωθούν, με ποιους όρους και με ποιους θεσμούς ή επιχειρήσεις, να παράγουν με συμβόλαια και με ποιους όρους, να παράγουν βιολογικά προϊόντα, προϊόντα ολοκληρωμένης διαχείρισης, να ασχοληθούν

²⁴ Η νέα ΚΑΠ ΓΕΩΤΕΕ Θεσσαλονίκη Μάιος 2005

http://www.geotee.gr/geosite/index.php?option=com_static&staticfile=drastiriotites_5a_5a2.html:5.html#5

με δραστηριότητες πρώτης ή και δεύτερης μεταποίησης ή να συνεργαστούν με «αγρο-αλυσίδες διαχείρισης προσφοράς», να υιοθετήσουν νέες τεχνολογίες, να ασχοληθούν με προϊόντα βιοτεχνολογίας ή με προϊόντα που προορίζονται για βιοκαύσιμα. Να επενδύσουν σε εξωγεωργικές ή παραγεωργικές επιχειρηματικές δραστηριότητες (π.χ. αγροτουρισμός), να εκσυγχρονίσουν, να συγχωνεύσουν τις συλλογικές τους οργανώσεις ή να δημιουργήσουν νέες, να αναλάβουν ευρύτερες πρωτοβουλίες για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής τους.

Έγκυρες, τεκμηριωμένες και υπεύθυνες απαντήσεις σε αυτά τα καίρια ερωτήματα, δεν μπορούν να δοθούν από δημόσιες ή υπηρεσίες άλλων φορέων. Μπορούν να δοθούν με αποτελεσματικότητα από τον ιδιωτικό τομέα, ο οποίος εξαρτά τη δική του επιχειρηματική επιτυχία και ευημερία από την ικανοποίηση των πελατών που εξυπηρετεί.

Ακολουθώντας το παράδειγμα των ανεπτυγμένων χωρών, το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, το οποίο θα έχει την εποπτεία, τον συντονισμό και τον έλεγχο του συστήματος, πρέπει να διαμορφώσει το πλαίσιο που θα επιτρέπει στον ιδιωτικό τομέα να αναπτύξει τον αναγκαίο ανταγωνισμό για την παροχή έγκυρων, τεκμηριωμένων και υπεύθυνων συμβούλων που έχει απόλυτη ανάγκη η αγροτική Ελλάδα για να επιφέρει με αποτελεσματικότητα τις αναγκαίες αλλαγές και να προσαρμοστεί με επιτυχία στις συνθήκες της γεωργίας και της αγροτικής οικονομίας στις συνθήκες της νέας ΚΑΠ.

Το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, θεσμοθετημένος σύμβουλος της πολιτείας, σε θέματα αγροτικής ανάπτυξης με σαφείς και τεκμηριωμένες προτάσεις αλλά και με ουσιαστική ανάληψη ευθύνης λειτουργίας ορισμένων τομέων του συστήματος παροχής γεωργικών συμβουλών μπορεί να συνεισφέρει αποτελεσματικά στην εφαρμογή του. Διαθέτει, εξάλλου, εμπειρία πιστοποίησης μελετητών σχεδίων βελτίωσης και σχεδίων δράσης καθώς και ένα υψηλού επιπέδου επιστημονικό δυναμικό με εμπειρίες και εξειδικευμένες γνώσεις που εγγυώνται την αξιόπιστη λειτουργία του. Το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο πιστεύει ότι:

Βασικές προϋποθέσεις είναι :Υψηλού επιπέδου συμβουλευτικές υπηρεσίες, Υψηλού επιπέδου ελεγκτικές υπηρεσίες, Επικαιροποιημένες γνώσεις, Πιστοποίηση των Γεωργικών Συμβούλων

Λειτουργικές προϋποθέσεις είναι: Αποκέντρωση/ εστίαση στην αγροτική εκμετάλλευση, Ενθάρρυνση καινοτομίας, Αξιοποίηση τοπικής εμπειρίας και γνώσης , Καθορισμός προδιαγραφών βάση δεδομένων, Συνεργασία ελεγκτικών μηχανισμών, πιστοποιητικού φορέα και συμβούλων.

~~Ενέργειες που πρέπει να δρομολογηθούν: Πολυνομοσχέδιο Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων- Φορέας Πιστοποίησης, Μέτρο 4.7 Σύστημα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.~~

Φορείς παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών: Ελεύθερη επιλογή του αγρότη, Προδιαγραφές /όρια/ υποδομή/ τεκμηρίωση, Εκπαίδευση /επιμόρφωση /πιστοποίηση, Ευθύνες/ έλεγχος /αξιολόγηση /κυρώσεις, Εταιρίες /Φυσικά πρόσωπα /Διακλαδική συνεργασία

Συμπερασματικά βρισκόμαστε στην αρχή μιας διαδικασίας με σημαντικές συνέπειες για το περιβάλλον και την γεωργία ως κυρίαρχη πολιτική και όχι διεκπεραιωτική/ διοικητική υποσημείωση. Ο μόνος αξιόπιστος φορέας για τη πιστοποίηση, τον καθορισμό των παρεχόμενων συμβουλών, την τεχνική και επιστημονική κατάρτιση των συμβούλων, τους όρους και τις διαδικασίες παροχής υπηρεσιών, την παρακολούθηση του συστήματος και την αξιόπιστη ελεγκτική διαδικασία, είναι το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος που μπορεί να ανταποκριθεί άμεσα λόγω διοικητικής διάρθρωσης (περιφερειακή οργάνωση), εμπειρίας (πιστοποίηση μελετητών σχεδίων βελτίωσης-σχεδίων δράσης) και επιστημονικής ποιότητας και πληρότητας στελεχιακού δυναμικού αλλά και νομικής κάλυψης (διατάξεις του Π.Δ. 344/2000).

Εθνικό απόθεμα

Το εθνικό απόθεμα θα χρησιμοποιηθεί για την παροχή πρόσθετων δικαιωμάτων πληρωμής. Τα δικαιώματα αυτά αφορούν νέους αγρότες που άρχισαν τη γεωργική

τους δραστηριότητα από το 2002 και μετά χωρίς να λαμβάνουν κάποια επιδότηση για το συγκεκριμένο έτος καθώς επίσης και για την κάλυψη περιπτώσεων ανωτέρας βίας ή εξαιρετικές περιπτώσεις (θάνατος γεωργού, φυσικές καταστροφές κτλ).

Δικαιώματα που αποκτώνται από το εθνικό απόθεμα δε μεταβιβάζονται πριν από την παρέλευση πενταετίας και χάνονται εάν δεν ενεργοποιηθούν έστω και ένα χρόνο στη διάρκεια των πέντε πρώτων ετών. Αν τα ατομικά δικαιώματα μείνουν ανενεργά πέραν της τριετίας, τότε αφαιρούνται και μεταβιβάζονται στο εθνικό απόθεμα. Μεταβιβάζονται στο εθνικό απόθεμα επίσης τα δικαιώματα που δε θα ενεργοποιηθούν τον πρώτο χρόνο εφαρμογής του καθεστώτος. Εξαίρεση από τον παραπάνω κανόνα αποτελεί η περίπτωση που ο γεωργός μπορεί να αποδείξει ότι η μη ενεργοποίηση των δικαιωμάτων οφειλόταν σε περιπτώσεις ανωτέρας βίας ή σε περιπτώσεις εξαιρετικές.

Το εθνικό απόθεμα θα χρηματοδοτείται με παρακράτηση από το κράτος - μέλος ποσοστού έως 3% του συνολικού αριθμού δικαιωμάτων, αναλογικά από κάθε παραγωγό. Επίσης από τα δικαιώματα πληρωμής, τα οποία δεν θα ενεργοποιηθούν κατά τον πρώτο χρόνο εφαρμογής της Ενιαίας Αποσυνδεδεμένης Ενίσχυσης ή και από τα δικαιώματα που δεν θα ενεργοποιηθούν για τρία συνεχόμενα έτη.

Το εθνικό απόθεμα είναι δυνατό να παίξει σημαντικό ρόλο στην Ελληνική γεωργία καθότι αδυναμίες διαρθρωτικές και ανανέωσης γεωργών μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά.

Αποδέσμευση ή δέσμευση της ενιαίας ενίσχυσης

Η απόφαση αυτή ίσως αποτελεί και την πιο δύσκολη καθώς για πολλά αγροτικά προϊόντα τα περιθώρια επιλογών είναι ευρύτατα και απροσδιόριστες οι συνέπειες κάθε επιλογής.

Πρώτα πρώτα ένα από τα βασικά επιχειρήματα της μερικής αποδέσμευσης είναι η ομαλή προσαρμογή και μεταπήδηση από το ένα σύστημα στο άλλο της πλήρης ελευθεροποίησης της αγοράς. Ειδικά για προϊόντα ευαίσθητα σε τρανταγμούς στην αγορά και ζωτικά για την παραγωγή της χώρας μας, η τυχόν πλήρη αποδέσμευση μπορεί να επιφέρει ολέθριες και μη αναστρέψιμες επιπτώσεις.

Δεύτερο επιχείρημα υπέρ της μερικής αποδέσμευσης είναι η εξασφάλιση της συνέχειας της δραστηριότητας σε κλάδους που ούτως ή άλλως θεωρούνται ζωτικοί για την χώρα μας και με γενικότερο συγκριτικό πλεονέκτημα.

Τρίτο επιχείρημα είναι η μεγιστοποίηση των χρηματικών εισροών από την Ε.Ε. στη χώρα μας. Είναι ολοφάνερο, ότι τουλάχιστον βραχυχρόνια, οι χρηματικές εισροές στην χώρα μας (στις τσέπες των Ελλήνων αγροτών) μεγιστοποιούνται με την εφαρμογή της πλήρους αποδέσμευσης, αυτή η διαπίστωση δεν μπορεί να ισοσκελίσει όλες τις άλλες δυσμενείς συνέπειες.

Τέλος ένα άλλο επιχείρημα υπέρ της πλήρους αποδέσμευσης μπορεί να είναι η απλούστευση των διαδικασιών και η μείωση των γραφειοκρατικών διαδικασιών. Ίσως θα πρέπει να αναφερθεί το επιχείρημα ότι η πλήρη αποδέσμευση στερεί την δυνατότητα της χώρας μας στο μέλλον να ζητήσει την συνέχιση των ενισχύσεων για ένα συγκεκριμένο κλάδο παραγωγών σε μελλοντικές διαπραγματεύσεις μετά το 2009. Και είναι εύλογη η ανησυχία για το τι μέλλει γενέσθαι από έναν νέο «κύκλο» της ΚΑΠ (π.χ. 2013 □ 2020) με τις ίδιες αρχές και με μία περίοδο αναφοράς για τους υπολογισμούς π.χ. 2009 □ 2010 □ 2011, όταν τα επίπεδα παραγωγής των αγροτικών προϊόντων της χώρας μας θα έχουν κατέλθει σε σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω και προσπαθώντας να βρεθεί μια στρατηγική που θα μεγιστοποιεί τις χρηματικές εισροές στους παραγωγούς, ταυτόχρονα όμως θα εξασφαλίζει: α) ομαλή συνέχιση της παραγωγικής δραστηριότητας σε βασικούς κλάδους της αγροτικής οικονομίας, β) αποφυγή εξάλειψης ή δραστηρικής μείωσης της παραγωγής για βασικούς κλάδους παραγωγής και γ) αποφυγή μελλοντικών μειώσεων των ενισχύσεων για τα βασικά προϊόντα της χώρας μας.

Προτείνεται μια ενδιάμεση λύση. Με αυτή τη λύση και η συνέχιση της δραστηριότητας θα επιτευχθεί και οι παραγωγοί θα λαμβάνουν ένα μεγάλο μέρος των ενισχύσεων πλήρως αποδεσμευμένες. Ορισμένα προϊόντα για τα οποία η Ελλάδα θεωρεί ότι έχει συγκριτικό πλεονέκτημα και θα πρέπει να συνεχίσει η παραγωγή τους χωρίς αναταράξεις της αγοράς, να εφαρμοστεί η μερική αποδέσμευση. Ποια είναι

αυτά τα προϊόντα; Ασφαλώς δεν είναι εύκολη η απάντηση. Ακολουθώντας όμως την μέχρι τώρα στρατηγική της χώρας μας, θα μπορούσαν εύκολα να θεωρηθούν σαν τέτοια προϊόντα, τα Μεσογειακά προϊόντα. Όσον αφορά το βαμβάκι, ήδη δεν συζητείται διότι θα ισχύσει η μερική αποδέσμευση ούτως ή άλλως. Τα υπόλοιπα όπου προτείνεται η μερική αποδέσμευση είναι αναμφισβήτητα το ελαιόλαδο, το αιγοπρόβειο, και πιθανόν ο καπνός.

Από αυτά δε τα προϊόντα η χώρα μας απορροφά τα μεγαλύτερα κονδύλια και εξαρτάται έμμεσα ή άμεσα ένας μεγάλος αριθμός μεταποιητικών δραστηριοτήτων προσφέροντας εισόδημα και απασχόληση στην εθνική οικονομία.

Με την προτεινόμενη λύση, οι παραγωγοί θα απολαμβάνουν ένα μεγάλο μέρος των ενισχύσεων σε καθεστώς πλήρους αποδέσμευσης αλλά και θα αναγκαστούν να συνεχίσουν την παραγωγική διαδικασία σε ζωτικούς κλάδους για την Ελληνική οικονομία.»

Ακολουθούν αναλυτικές προτάσεις κατά κλάδο

« Προϋποθέσεις για την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ

Αναπροσαρμογή δομών για την υλοποίηση της νέας ΚΑΠ.

Δεν είναι υπερβολή να αναφερθεί ότι απαιτείται η αναπροσαρμογή του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων (Υ.Α.Α. □ Τ.) προκειμένου να μπορεί να επιδιωχθεί με αξιώσεις η υλοποίηση της νέας ΚΑΠ. Χαρακτηριστικό είναι ότι εδώ και λίγα χρόνια το Υ.Α.Α. □ Τ. στερείται των βασικότερων περιφερειακών υπηρεσιών του σε επίπεδο νομού καθώς οι Διευθύνσεις Γεωργίας έχουν υπαχθεί στις ΝΑ, αυτό έχει ως συνέπεια και την απώλεια συντονισμού αλλά και την προσέγγιση σημαντικών θεμάτων από διαφορετική σκοπιά ανά νομό. Επίσης, το σύμπλοκο μεταξύ Υ.Α.Α. □ Τ., Διευθύνσεων Γεωργίας των ΝΑ και Οργανισμών (π.χ. ΟΠΕΚΕΠΕ) σε θέματα προγραμματισμού, ελέγχων, κ.λπ. δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι λειτουργεί εποικοδομητικά και αποτελεσματικά. Προτείνονται, λοιπόν, ως αναγκαία:

- η αλλαγή □ εκσυγχρονισμός του οργανογράμματος του Υ.Α.Α. □ Τ.,

- η επανάκτηση περιφερειακών υπηρεσιών σε επίπεδο νομού δηλ. η επαναφορά στο αυτό των Διευθύνσεων Γεωργίας - &
- η δημιουργία νέων δομών (του Υ.Α.Α. □ Τ.) που να συμβάλλουν στην ενημέρωση των γεωργών της χώρας (π.χ. Τοπικά Κέντρα Αγροτικής Ανάπτυξης)

Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΟΣΔΕ)

Το Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου αποτελεί τον κυριότερο διοικητικό μηχανισμό ελέγχου και χορήγησης των κοινοτικών ενισχύσεων, καθίσταται ~~ακόμα πιο σημαντικό εργαλείο εφαρμογής της πολιτικής και γίνεται πιο περίπλοκο με~~ την νέα ΚΑΠ. Επεκτείνεται για να καλύψει τόσο την ενιαία ενίσχυση της νέας πολιτικής αλλά και τις ενισχύσεις των ειδικών καθεστώτων (Ειδική πριμοδότηση ποιότητας σκληρού σίτου, ειδική ενίσχυση για το ρύζι, στρεμματική ενίσχυση για καρπούς με κέλυφος, ενίσχυση για ενεργειακές καλλιέργειες, πριμοδότηση παραγωγής αγελαδινού γάλακτος, ενισχύσεις στην γαλακτοπαραγωγή με εθνικά κριτήρια, στρεμματική ενίσχυση βάμβακος, και ενίσχυση για αποξηραμένες ζωοτροφές).

Προϋποθέτει την δημιουργία ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων, γεωγραφικού συστήματος αναγνώρισης αγροτεμαχίων, συστήματος προσδιορισμού και καταγραφής δικαιωμάτων, συστήματος καταγραφής της ετήσιας παροχής των ενισχύσεων, ολοκληρωμένου συστήματος έλεγχου και συστήματος αναγνώρισης και καταγραφής των ζώων.

Σήμερα, ακόμα, το Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου παρουσιάζει σημαντικές ατέλειες, δυσλειτουργίες και προβλήματα. Κατά τον σχεδιασμό και τη λειτουργία του εμπλέκονται το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ο Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου των Κοινοτικών Ενισχύσεων, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, και οι Συνεταιριστικές Οργανώσεις, ενώ υπάρχουν σοβαρά προβλήματα συντονισμού, τα οποία καταδεικνύονται τόσο από τους κοινοτικούς καταλογισμούς εις βάρος της χώρας μας, αλλά και από τα πρόσφατα προβλήματα στην καλλιέργεια του βαμβακιού που οδήγησαν στις γνωστές κινητοποιήσεις.

Έτσι καθίσταται αναγκαία η επίλυση μιας σειράς ζητημάτων προκειμένου για την αξιόπιστη εφαρμογή του ΟΣΔΕ, υπό τις νέες συνθήκες, όπως:

- η μεταφορά της βάσης δεδομένων στο Υ.Α.Α. □ Τ.,
- η ανάθεσή του, ανά νομό, με συνθήκες διαφάνειας προκειμένου για την επίτευξη του χαμηλότερου δυνατού κόστους για τον γεωργό, υπό συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού,
- η αξιολόγηση της εφαρμογής του σε κάθε επιμέρους χώρο,
- η υλοποίησή του στον καλύτερο δυνατό χρόνο (αποφυγή καθυστερήσεων) με την μικρότερη οικονομική επιβάρυνση των γεωργών,
- η τήρηση του «γράμματος αλλά και του πνεύματος» των κοινοτικών οδηγιών - &
- η αποφυγή χρηματικών καταλογισμών εις βάρος της χώρας μας.

Γενικότερα το ΟΣΔΕ αποτελεί τον «καθρέφτη» της ελληνικής γεωργίας και έτσι η εφαρμογή του πρέπει να περιβάλλεται από ποιότητα και αξιοπιστία μακριά από τις συνθήκες αναξιοπιστίας και αδιαφάνειας που έχουν διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια και έχουν κοστίσει στην χώρα μας περισσότερα από 350 εκ □ καταλογισμών.»

Θέσεις Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Η θέση της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας (ΕΟΕ), όπως αυτή δημοσιεύτηκε την 1^η Ιουλίου 2003 ²⁵. Η ΕΟΕ είναι ΜΚΟ που δραστηριοποιείται στο χώρο της προστασίας του περιβάλλοντος.

«Θετική η επίτευξη συμφωνίας για την νέα ΚΑΠ, πολύ χαμηλότερη όμως των προσδοκιών για το περιβάλλον

²⁵ Δελτίο τύπου Ορνιθολογικής 1/7/2003 **Θετική η επίτευξη συμφωνίας για την νέα ΚΑΠ, πολύ χαμηλότερη όμως των προσδοκιών για το περιβάλλον**
http://www.ornithologiki.gr/gr/hos/dt/dt_01_07_03.htm

Μετά από μακρόχρονη περίοδο εξαντλητικών διαβουλεύσεων επί των αρχικών προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το Συμβούλιο των Υπουργών Γεωργίας κατάφερε να ολοκληρώσει την διαδικασία αναθεώρησης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ). Η επίτευξη της συμφωνίας, η οποία προς στιγμήν έμοιαζε ότι θα ναυαγήσει, έγινε δεκτή με ανακούφιση. Σίγουρα οι αποφάσεις αποτελούν ένα βήμα προς την σωστή κατεύθυνση, στερούνται όμως σημαντικών δεσμεύσεων για την ανάπτυξη μιας αειφορικής αγροτικής πολιτικής στην Ευρώπη.

Με τις νέες αποφάσεις επιτέλους ξεκινά η αποσύνδεση των ενισχύσεων από την παραγωγή. Η αποσύνδεση βέβαια, είναι ακόμη μερική και με διαφορετικούς όρους σε κάθε τομέα, κάτι που περιπλέκει ακόμη περισσότερο το γραφειοκρατικό σύστημα των επιδοτήσεων. Επιπλέον, η εφαρμογή πολλών αποφάσεων δεν είναι υποχρεωτική και έγκειται στο κάθε Κράτος-Μέλος να τις ενσωματώσει στο εθνικό του πρόγραμμα. Έτσι, ενώ κάποιες χώρες θα αναλάβουν το πολιτικό κόστος και θα διαφοροποιήσουν την διαχείριση του αγροτικού τομέα τους, άλλα Κράτη-Μέλη, πιθανώς και η Ελλάδα, θα διαιωνίσουν το status quo.

Βασικό θετικό στοιχείο των αποφάσεων είναι η αύξηση των πόρων για προγράμματα ανάπτυξης της υπαίθρου που ωφελούν το περιβάλλον και την άγρια ζωή. Η αύξηση αυτή δυστυχώς όμως είναι ελάχιστη συγκριτικά με τις αρχικές προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του περασμένου Ιουλίου 2002 (5% αντί για 19%). Παράλληλα, η τήρηση συγκεκριμένων περιβαλλοντικών προτύπων (προστασία περιβάλλοντος, ασφάλεια τροφίμων, καλή διαβίωση των ζώων, κ.λπ.), που αποτελεί προϋπόθεση για την καταβολή των ενισχύσεων, είναι πολύ χαμηλών απαιτήσεων και δεν αναμένεται να αντιστρέψει σημαντικά τις επιπτώσεις της ΚΑΠ στο περιβάλλον. Συγχρόνως, η μείωση του ποσοστού των ελεγχόμενων εκμεταλλεύσεων στο 1% καθιστά αμφίβολη την επιτυχία του μέτρου σε ελληνικό επίπεδο, ιδιαίτερα εάν αναλογιστεί κανείς την έως τώρα ανύπαρκτη εφαρμογή των Κωδικών Ορθής Γεωργικής Πρακτικής.

Από την εφαρμογή της η ΚΑΠ ευθύνεται για τεράστια περιβαλλοντικά προβλήματα σε όλη την Ευρώπη, ενώ πλέον λαμβάνει το 50% του συνολικού ευρωπαϊκού προϋπολογισμού. Συγκεκριμένα, η ΚΑΠ κοστίζει στους ευρωπαίους φορολογούμενους

42 δις. ευρώ ετησίως και μέχρι σήμερα έχει αποτύχει να στηρίξει αποτελεσματικά την ύπαιθρο της Ευρώπης. Η αύξηση των πόρων για την ανάπτυξη της υπαίθρου θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα κατά τις διαπραγματεύσεις του προϋπολογισμού της Ε.Ε. την επόμενη οικονομική περίοδο 2007-2013. Διαφορετικά, δεν μπορούμε να μιλάμε για μια νέα ΚΑΠ που ωφελεί την βιοποικιλότητα των Κρατών-Μελών, αλλά και όλων των υπό ένταξη χωρών της Ευρώπης.

Σύνοψη των θέσεων των παραπάνω φορέων

Συνοψίζοντας τις θέσεις των παραπάνω φορέων παρατηρούμε κατ' αρχήν στον τρόπο προσέγγισης τα ακόλουθα:

Η Επιτροπή με τη μελέτη των επιπτώσεων που παρουσίασε κάνει ανάλυση εκτιμήσεων για τα επίπεδα τιμών και παραγωγής όπως αυτά αναμένεται να διαμορφωθούν με βάση το νέο καθεστώς επιδοτήσεων.

Η ΟΚΕ διαβλέπει κίνδυνο για απορύθμιση της αγοράς των γεωργικών προϊόντων λόγω της αποσύνδεσης των ενισχύσεων από την παραγωγή και στηρίζει την ενίσχυση του δεύτερου Πυλώνα όχι σε βάρος όμως του πρώτου.

Η αντίδραση των COPA COGEKA είναι έντονη και προσεγγίζει την μεταρρύθμιση σφαιρικά. Κατ' αρχήν θέτει ζητήματα τακτικής, προετοιμασίας και πολιτικής νομιμοποίησης για τη συγκεκριμένη πρωτοβουλία της Επιτροπής τη δεδομένη χρονική στιγμή σε συνάρτηση με τις εξελίξεις των διαπραγματεύσεων στον ΠΟΕ. Διαφωνεί με την χρονική στιγμή της πρωτοβουλίας της Επιτροπής καθώς εκτιμά ότι ακόμα δεν έχουν αρχίσει να φαίνονται τα αποτελέσματα της μεταρρύθμισης της Agenda 2000, ότι με τις προτάσεις της Επιτροπής αδυνατίζει η θέση της Ε.Ε στις διαπραγματεύσεις στον ΠΟΕ και τελικά ότι δεν έχει δοθεί στην Επιτροπή αντίστοιχη εντολή.

Κατόπιν κάνει αναλυτική παράθεση των αναμενόμενων επιπτώσεων σε όλα τα επίπεδα οι οποίες σύμφωνα με τις COPA COGEKA θα είναι οι ακόλουθες:

- εγκατάλειψη της παράγωγης και ερήμωση των μειονεκτικών περιοχών
- μεγαλύτερη εξάρτηση από εισαγωγές τροφίμων αμφιβόλου ποιότητας
- μετακύλιση του κόστους για την ποιότητα και το περιβάλλον στους αγρότες
- σημαντικές επιπτώσεις στην μεταποίηση

Τέλος γίνεται κριτική στις μελέτες που έχει δημοσιεύσει η Επιτροπή και με βάση στοιχεία που παραθέτει τις αμφισβητεί έντονα.

Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων σύμφωνα με δημοσιευμένα στην ιστοσελίδα του κείμενα διαπιστώνει ότι η Ελληνική γεωργία έχει χάσει την ανταγωνιστικότητά της χωρίς να αναλύει τα προβλήματα που έχει και περιορίζεται να δηλώσει ότι η χώρα πρέπει να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα και στην πρόκληση της νέας ΚΑΠ. Επιφυλάσσεται επίσης να μελετήσει τις επιπτώσεις που θα έχει η νέα ΚΑΠ στην Ελληνική Γεωργία και να μελετήσει επίσης εναλλακτικές καλλιέργειες για να προτείνει στους αγρότες.

Η ΠΑΣΕΓΕΣ κάνει επίσης λόγο για την πρόκληση της νέας ΚΑΠ στην οποία οι αγρότες και οι φορείς τους πρέπει να ανταποκριθούν και δημοσιεύει μια σειρά από θέσεις σε συγκεκριμένα ζητήματα της ΚΑΠ. Δεν παίρνει θέση στο θέμα της ενιαίας ενίσχυσης. Στο θέμα της πολλαπλής συμμόρφωσης ασχολείται μόνο με την διαχείριση των πόρων που θα προκύψουν. Στο θέμα των γεωργικών συμβούλων θεωρεί ότι το έργο αυτό πρέπει να το αναλάβει η ίδια και τα μέλη της.

Το ΓΕΩΤΕΕ επίσης στις θέσεις του για τη νέα ΚΑΠ και επικεντρώνεται στο θέμα των γεωργικών συμβούλων. Επίσης παρουσιάζει μια ανάλυση για τα συν και τα πλην της ολικής ή μερικής αποδέσμευσης των ενισχύσεων.

Τέλος μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο χώρο της προστασίας του περιβάλλοντος είδαν πολύ θετικά την αποδέσμευση των ενισχύσεων από την παραγωγή καθώς η εισοδηματική στήριξη που προσφέρουν δεν θα συνδέεται με εντατικοποίηση και πιέσεις για τους φυσικούς πόρους και την άγρια ζωή.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στα κεφάλαια που προηγήθηκαν έγινε μια συνοπτική παρουσίαση της ΚΑΠ και των αλλαγών που έγιναν και πρόκειται να γίνουν με την νέα τροποποίηση. Παρουσιάστηκε η πορεία της Ελληνικής γεωργίας την εικοσιπενταετία που πέρασε και οι εκτιμήσεις των κοινωνικών εταίρων για τις εξελίξεις που θα υπάρξουν μετά την εφαρμογή της νέας μεταρρύθμισης της ΚΑΠ.

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ όπως παρουσιάσθηκαν είναι:

- Η αποδέσμευση της ενίσχυσης από την παραγωγή, Ενιαία ενίσχυση,
- Εισάγει υποχρεωτικά την περιβαλλοντική διάσταση στη γεωργία, πολλαπλή
· συμμόρφωση
- Γίνεται μεταφορά πόρων από τον πρώτο στο δεύτερο πυλώνα για την χρηματοδότηση της αγροτικής ανάπτυξης, Διαφοροποίηση
- Εισάγεται η δυνατότητα χρηματοδότησης των γεωργικών συμβουλών,
Σύστημα παροχής συμβουλών

Στις επόμενες παραγράφους θα γίνει παρουσιαστούν εκτιμήσεις για τις ενδεχόμενες επιπτώσεις που θα έχει η εφαρμογή κάθε μιας από τις παραπάνω πολιτικές σύμφωνα με όσα παρουσιάστηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια.

Ενιαία Ενίσχυση

Οι κίνδυνοι

Η ενιαία ενίσχυση είναι το κυριότερο μέτρο που εισάγεται με αυτή τη μεταρρύθμιση. Εκφράζονται φόβοι ότι αποτελεί προπομπή της μηδενικής ενίσχυσης για τα έτη που θα ακολουθήσουν μετά το 2013. Η ενιαία ενίσχυση σε όλες τις εκτιμήσεις επιπτώσεων φέρεται να οδηγεί ένα ποσοστό των αγροτών στην εγκατάλειψη των εκμεταλλεύσεων τους και στην τήρηση απλώς των αναγκών για την λήψη της ενίσχυσης. Προϋπόθεση για την λήψη της ενίσχυσης δεν είναι η παραγωγή αγροτικών προϊόντων. Για την Ελλάδα το ποσοστό αυτό μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντικό σύμφωνα με την διάρθρωση του γεωργικού τομέα όπου:

Σημαντικό μέρος των γεωργικών εδαφών βρίσκονται σε μειονεκτικές, ορεινές και νησιωτικές περιοχές όπου ο κλήρος είναι μικρός και πολυτεμαχισμένος υπάρχει μεγάλη πίεση από άλλες χρήσεις γης. Πολλοί αγρότες είναι σε ηλικία συνταξιοδότησης, η πρόσβαση στην αγορά είναι δύσκολη.

Για όλους αυτούς τους λόγους η εγκατάλειψη φαίνεται να είναι το επικρατέστερο σενάριο για πολλές εκτάσεις.

Οι ευκαιρίες

Με το μέτρο αυτό αποδεσμεύονται οι αγρότες από τη λογική της επιλογής καλλιέργειας με βάση την επιδότηση και καλούνται να αποφασίσουν με γνώμονα την αγορά.

Η στροφή των αγροτών στην αγορά είναι σίγουρα ο δρόμος που θα ακολουθηθεί από τους αγρότες που θα απομείνουν στην ενεργή γεωργική δράση. Μια τέτοια στροφή θα είναι πολλαπλά επωφελής για τις τοπικές κοινωνίες γιατί για να επιτευχθεί θα πρέπει να ξεπεραστούν μια σειρά από προβλήματα που δημιουργούνται από τα διαρθρωτικά προβλήματα που ταλανίζουν την Ελληνική γεωργία.

Πρέπει να ξεπεραστεί ο μικρός κλήρος αυτό θα μπορούσε να γίνει με την χρήση εκτάσεων που απελευθερώνονται από αποχωρούντες γεωργούς. Για να συμβεί αυτό πρέπει να δοθούν κίνητρα κάτι που ως τώρα δεν έχει συμβεί, ή/και να γίνουν αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει την μεταβίβαση γεωργικών γαιών.

Η ενίσχυση των αγροτικών συνεταιρισμών είναι παράλληλα με την αύξηση του μεγέθους των εκμεταλλεύσεων απαραίτητη για να μπορέσει να οργανωθεί η συλλογή, τυποποίηση, μεταποίηση και οργανωμένα διάθεση των προϊόντων που θα υποστηρίζεται από το κατάλληλο μάρκετινγκ.

Η κατάσταση των συνεταιρισμών όπως ήδη παρουσιάστηκε απέχει πολύ από το να είναι ικανοποιητική. Η θέση της ΠΑΣΕΓΕΣ όπως παρουσιάζεται με το κείμενο που δημοσιοποίησε στις 25 Απριλίου 2005 δεν παρουσιάζει την ανάλυση εκείνη που θα περίμενε κανείς από τον κορυφαίο συνεταιριστικό φορέα που καλείται να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξελίξεις και αντί συνολικής ανάλυσης και εκπόνησης προτάσεων για τα μέλη του και το υπουργείο περιορίζεται στην διεκδίκηση κονδυλίων που θα προκύψουν από την νέα ΚΑΠ.

Το συνεταιριστικό κίνημα χρειάζεται αλλαγές θεσμικές και οργανωτικές για να μπορέσει να στηρίξει την γεωργία.

Η πρόσβαση στην αγορά των αγροτών, ο έλεγχος και η διεύρυνση της αγοράς γεωργικών προϊόντων είναι και ευθύνη του κράτους και των μηχανισμών του. Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων πρέπει να ξεπεράσει τις διοικητικές του αδυναμίες και να στηρίξει τις επενδύσεις στην γεωργία και την μεταποίηση, και να υποστηρίξει ή ελέγξει αποτελεσματικά μια σειρά μηχανισμών που είναι απαραίτητοι για την οργάνωση της αγοράς για την πιστοποίηση προϊόντων για την προβολή για την διαφήμιση, την καταγραφή την τεκμηρίωση.

Πολλαπλή συμμόρφωση

Οι κίνδυνοι

Η εφαρμογή της πολλαπλής συμμόρφωσης δεν αποτελεί ικανό μέτρο για την προστασία του περιβάλλοντος αλλά είναι μια πρώτη απάντηση στο αίτημα της κοινωνίας για προστασία του περιβάλλοντος η εφαρμογή της εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το κράτος μέλος. Η εισαγωγή της περιβαλλοντικής ευθύνης καθώς και της ευθύνης για τον σεβασμό της δημόσιας υγείας στην άσκηση της γεωργίας και της κτηνοτροφίας φέρνει στο φως μια σειρά από γραφειοκρατικές δυσκαμψίες και προκαλεί και λειτουργεί ανασταλτικά στην άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών. Το σύνηθες είναι ο γεωργός ή ο κτηνοτρόφος να υφίστανται κυρώσεις λόγω της ανεπάρκειας των κρατικών δομών, και της διαβόητης συναρμοδιότητας των Υπουργείων. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση όπου για οριστούν τα επίπεδα λίπανσης και άρδευσης σε περιοχές που σύμφωνα με την οδηγία 91/676 (ΕΟΚ) «Για την προστασία των νερών από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης» είναι ευαίσθητες στην νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης, χρειάστηκε τέσσερις Υπουργοί να υπογράψουν για την 25638/2905/2001 ΚΥΑ «για την εφαρμογή του Προγράμματος Δράσης της Οδηγίας 91/676 (ΕΟΚ) στο Θεσσαλικό Πεδίο (ΦΕΚ Β' 1422/2001)». Το κράτος έχει επίσης να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της έλλειψης αξιοπιστίας από τον αγροτικό κόσμο καθώς με τις παλινωδίες του κανείς δεν μπορεί να ξέρει τι θα ισχύσει και τι πρέπει ή δεν πρέπει να εφαρμόσει. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της εφαρμογής της ΚΥΑ 324032/24-12-04 με την οποία εφαρμόζεται η πολλαπλή συμμόρφωση «Εφαρμογή του καθεστώτος της πολλαπλής συμμόρφωσης και λοιπά συμπληρωματικά μέτρα σε εκτέλεση του Κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003 του Συμβουλίου». Όπου ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και

Τροφίμων ανέστειλε την εφαρμογή της διάταξής της που αφορούσε δράση υποχρεωτική για τους αγρότες η οποία είχε και σημαντικό κόστος στην εφαρμογή της. Η αναστολή ωφέλησε αυτούς που δεν εφάρμοσαν την ΚΥΑ ζημίωσε όμως αυτούς που την εφάρμοσε και τους εμπόρους αγροτικών εφοδίων. Το γεγονός αυτό δεν είναι πρωτοφανές.

Η Προσαρμογή στην πολλαπλή συμμόρφωση αυτή καθαυτή των αγροτών είναι πιο εύκολη από ότι είναι για το κράτος υπό την προϋπόθεση ότι κάποιος θα τους ενημερώσει. Οι κίνδυνοι για την πολλαπλή συμμόρφωση προέρχονται από κράτος και τις δομές του και δεν είναι αμελητέοι.

Ευκαιρίες

Το Ελληνικό γεωργικό περιβάλλον είναι ιδιαίτερα σημαντικό από οικολογική, αισθητική, πολιτισμική άποψη. Είναι ένα πραγματικό κεφάλαιο για την αγροτική ανάπτυξη. Ένα κεφάλαιο που άλλες χώρες τις Ευρώπης προστατεύουν και αναδεικνύουν με την πολλαπλή γίνεται και στη χώρα μας μια αρχή προς αυτή την κατεύθυνση.

Η πίεση που αναμένεται να ασκήσει η πολλαπλή συμμόρφωση στην διοίκηση ίσως οδηγήσει σε εξορθολογικοποίηση των σχετικών διαδικασιών.

Εισάγει υποχρεωτικά την περιβαλλοντική διάσταση στη γεωργία με την πολλαπλή συμμόρφωση. Η εφαρμογή της πολλαπλής συμμόρφωσης δεν αποτελεί ικανό μέτρο για την προστασία του περιβάλλοντος άλλα είναι μια πρώτη απάντηση στο αίτημα της κοινωνίας για προστασία του περιβάλλοντος η εφαρμογή της εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το κράτος μέλος.

Διαφοροποίηση

Κίνδυνοι

Η διαφοροποίηση δεν αναμένεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στα αγροτικά εισοδήματα καθώς η μεγάλη πλειοψηφία των αγροτών δεν πρόκειται να υποστούν μειώσεις.

Ευκαιρίες

Η χώρα θα μπορούσε να είναι ωφελημένη από την αύξηση των ποσών που θα δοθούν για την Αγροτική Ανάπτυξη, ποσά τα οποία έχει άμεση ανάγκη προκειμένου να επιδοτήσει επενδύσεις και δράσεις για την ανάπτυξη. Όμως και πάλι θα έχει να

αντιμετωπίσει το πρόβλημα των απορροφήσεων και φυσικά του σωστού σχεδιασμού με αναπτυξιακά και όχι πολιτικά κριτήρια.

Σύστημα παροχής συμβουλών

Κίνδυνοι

Ο μόνος κίνδυνος είναι να μην γίνει τίποτα και απλά να διασπαθιστούν τα κοινοτικά κονδύλια. Κίνδυνος που δεν είναι ανύπαρκτος αν δούμε την πορεία του μέτρου 4.7 του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αγροτική Ανάπτυξη Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006 που σκοπό είχε να προετοιμάσει την εφαρμογή προγράμματος σε διοικητικό επίπεδο, παροχής συμβουλών και το οποίο δεν έχει υλοποιήσει καμιά δράση ως τώρα.

Ευκαιρίες

Η δυνατότητα χρηματοδότησης των γεωργικών συμβουλών, η στήριξη με τεχνογνωσία των αγροτών είναι απαραίτητη προκειμένου να μπορέσουν να προσαρμοστούν στις ανάγκες της περιβαλλοντικής διαχείρισης των γεωργικών εκτάσεων, της συμμόρφωσης με νέα απαιτητικά πρότυπα, της ενημέρωσης για τις τεχνολογικές εξελίξεις που έχουν εφαρμογή στις δραστηριότητες τους, την ενημέρωση για τις πολιτικές και τις ευκαιρίες και τους κινδύνους που ενέχουν, τις εξελίξεις των αγορών. Το μέτρο έρχεται να καλύψει ένα τεράστιο κενό. Η σωστή εφαρμογή μπορεί να αλλάξει την εικόνα της υπαίθρου συνολικότερα και όχι μόνο της γεωργίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γεν. Διεύθυνσης Γεωργίας¹ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «European Agriculture Entering the 21st century» Οκτώβριος 2002.
2. ΓΕΩΤΕΕ «Η νέα ΚΑΠ» Θεσσαλονίκη Μάιος 2005
http://www.geotee.gr/geosite/index.php?option=com_static&staticfile=drastiriotites/5a/5a2/html/5.html#5
3. COPA –COGECA «Πρώτη αντίδραση στην πρόταση της Επιτροπής για την ενδιάμεση αναθεώρηση της ΚΑΠ»,
http://www.cogeca.be/pdf/pr_03_08f_1e.pdf με το υπ' αριθμόν [PR(03)08F1]/P(03)13F1 & [PR(03) 08F2]/ P(03) 13F2 κείμενο της 11^{ης} Απριλίου του 2003
4. Coppock, J.O. "Land and Agricultural Resources" στο J.F. Dewhurst, κ.α Europe's Needs and Resources" κεφ. 15 Νέα Υόρκη 1961
5. Damianos D, Skouras D. (1996): "Unconventional adjustment strategies for rural households in the less developed areas in Greece", Agricultural Economics 15: 61-72
6. Δ.Δημόπουλου και Δρ Σ. Κλωνάρη «Η νέα ΚΑΠ το γενικό πλαίσιο» εισήγηση στο ΓΠΑ στο Μεταπτυχιακό τμήμα «Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και διαχείριση του Αγροτικού Χώρου» 2005
7. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006» Ενδιάμεση Αναθεώρηση Υπηρεσία Διαχείρισης «Αγροτική Ανάπτυξη Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006» Νοέμβριος 2004.
8. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006» 8^η Επιτροπή Παρακολούθησης Νοέμβριος 2005.
9. ΕΣΥΕ «Αποτελέσματα Απογραφής Γεωργίας –Κτηνοτροφίας 1999» Αθήνα 2004
10. European Commission Directorate-General for Agriculture "Reform of the common agricultural policy: A long-term perspective for sustainable agriculture - Impact analysis" March 2003
11. European Economic and Social Committee OPINION of the European Economic and Social Committee on the:

12. Proposal for a council regulation establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy and support schemes for producers of certain crops (2003/0006 cns) and the proposal for a council regulation amending regulation (ec) no. 1257/1999 on support for rural development from the european agricultural guidance and guarantee fund (eaggf) and REPEALING REGULATION (EC) NO. 2826/2000 (2003/0007 CNS)

13. COM(2003) 23 FINAL - 2003/0006 + 0007 CNS. NAT/178 2003 CAP REVIEW BRUSSELS, 14 MAY 2003

14. R. Fennel "Η Κοινή Αγροτική Πολιτική συνέχεια και αλλαγή» 1997
Επιμέλεια Ελληνικής έκδοσης Ν. Μαραβέγιας Εκδόσεις Θεμέλιο
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών 1999

15. Κανονισμός (ΕΟΚ) 17/64 «περί των όρων συνδρομής του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων»

16. Κανονισμός (ΕΚ) 1782/03 του Συμβουλίου «για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς και για την τροποποίηση των Κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 2019/93, (ΕΚ) αριθ. 1452/2001, (ΕΚ) αριθ. 1453/2001, (ΕΚ) αριθ. 1454/2001, (ΕΚ) αριθ. 1868/94, (ΕΚ) αριθ. 1251/1999, (ΕΚ) αριθ. 1254/1999, (ΕΚ) αριθ. 1673/2000, (ΕΟΚ) αριθ. 2358/71 και (ΕΚ) αριθ. 2529/2001»

17. Κανονισμός (ΕΚ) 1698/05 του Συμβουλίου «για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)»

18. Ν. Μαρτίνος, «Η παραγωγική χρησιμοποίηση των πόρων στον αγροτικό τομέα και η δομή της ζήτησης αγροτικών προϊόντων» Επιθεώρηση Αγροτικών Μελετών Περίοδος Β' Τόμος 1 Τεύχος 1 Καλοκαίρι '85

19. Ν.Κ. Μπαλτά Επιμέλεια «Αναπτυξιακή στρατηγική και επενδύσεις στη μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων» Υπουργείο Γεωργίας Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών Κέντρο Έρευνας 2001

20. Ορνιθολογική Δελτίο τύπου 1/7/2003 **Θετική η επίτευξη συμφωνίας για την νέα ΚΑΠ, πολύ χαμηλότερη όμως των**

προσδοκιών για το περιβάλλον

http://www.ornithologiki.gr/gr/hos/dt/dt_01_07_03.htm

21. Κ. Παπαγεωργίου, Π. Καλδής «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί –στήριξη της αγροτικής παραγωγής» κεφ.7 στο βιβλίο επιμέλειας Ν. Μαραβέγια «Η Ελληνική γεωργία προς το 2010» Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1999
22. ΚΥΑ 24032/24-12-04 με την οποία εφαρμόζεται η πολλαπλή συμμόρφωση «Εφαρμογή του καθεστώτος της πολλαπλής συμμόρφωσης και λοιπά συμπληρωματικά μέτρα σε εκτέλεση του Κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003 του Συμβουλίου»
23. Π.Δ. Πέζαρος «Σύντομη Επισκόπηση της Ελληνικής Γεωργίας» Το παρόν κείμενο έχει γραφεί πρωτογενώς στην αγγλική τον Ιανουάριο 2003 και έχει περιληφθεί στο βιβλίο: S. Stamatiadis, J. M. Lynch & J. S. Schepers (Eds) (2004), "Remote Sensing for Agriculture and the Environment", GAIA Center & OECD
24. Pezaros, Pavlos D. (1995): "The agricultural situation in Greece and the Common Agricultural Policy", in *MEDIT, Rivista di Economia, Agricoltura e Ambiente*, M.A.I. Bari (I), Anno 6, No 3, Sept. 1995, pp. 38-42
25. Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων Δελτίο Τύπου 29-6-2005 <http://www.minagric.gr/greek/press/2005/06/greek290605.shtml>
26. Υπουργείο Γεωργίας Δ/ση Αγροτικής Στατιστικής και Τεκμηρίωσης «Η Ελληνική γεωργία με αριθμούς βασικά χαρακτηριστικά» Αθήνα Νοέμβριος 2000
27. ΠΑΣΕΓΕΣ «Η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική» 25 Απριλίου 2005

